

Blauwe Klauwier

april 2026

Jonge Boomkruipers in een nestkast op Koningshof, 10 mei 2025 (Connie Neutkens)

Inhoudsopgave

In memoriam Bep Janssen	<u>3</u>
De PUC, wat is dat?	<u>5</u>
De Spotvogel als broedvogel in de Kempen tot en met 2024	<u>10</u>
Excursie Park Meerland op 24 januari 2026	<u>19</u>
Nestkasten op Koningshof, vroeger en nu	<u>26</u>
Zeldzame broedvogels in de Kempen in 2025	<u>34</u>
Joseph van der Harten, bier en vogels	<u>72</u>
Nachtelijke trek van Kwartels	<u>76</u>
Eerste ervaringen met de BMP-cursus van Sovon	<u>78</u>
Ganzen in Eindhoven in 2024 en 2025	<u>81</u>
Quizen met eBird	<u>98</u>

Colofon

Redactie: Paul van Pelt, Robbert van Hiele, Jules Andela & Tom Heijnen

Fotobijdragen: © bij de betreffende fotografen

Uitgave: [Vogelwerkgroep de Kempen](#)

© **Copyright.** Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Voorwoord

April 2026. Ook ik maak me zorgen om de wereld. Normaal schrijf ik dan toch een niets-aan-de-hand-voorwoord. Maar soms lukt het even niet. Sorry daarvoor. Maar lees door en je krijgt een hulplijntje toegeworpen.

De minister bezint zich op een uitspraak van een rechter over het (niet of amper bestaande?) stikstofbeleid. Hij moet iets doen van de rechter maar twijfelt of hij wel zin heeft om iets te doen. Boeren dempen sloten omdat het water dan weg is en ze dus ook niet meer hoeven te letten op het beschermen van datzelfde water. Water weg, probleem opgelost? Natuur wordt overal op aarde opgeofferd voor allerlei korte-termijndoelen die de leefomgeving van alle wezens verwoesten.

En de wereld staat in brand. Gewone mensen kunnen niets behalve afwachten of geweld niet opeens hun kant opkomt. De gekken hebben de macht. En toen kreeg ik voor mijn verjaardag het boek *Orbital (In Orbit)* van Samantha Harvey. Booker Prize Winner van 2024. "*Stunning...an uplifting book*" zegt de Sunday Times. Het gaat over 6 kosmonauten die in een capsule rond de aarde zweven. Per dag maken ze 16 rondjes om de aarde dus zien de zon 16 keer opkomen en weer ondergaan. En om hun situatie nog meer vervreemdend te maken zijn ze gewichtloos. Hun leven is onaards overzichtelijk. Ze kijken naar de aarde of in de oneindige donkerte van het heelal. Irrelevant toch eigenlijk, alles wat de mensheid nastreeft. Waarom, waarvoor? Er staat heel veel moois in om op te herkauwen. Eén citaat: "Ze cirkelen rond de aarde en daar ontstaat het woord: moeder moeder moeder moeder. Zonder die planeet is er geen leven. Denk eens wat nieuws, zeggen ze tegen zichzelf. Maar er zijn geen nieuwe gedachtes. Zonder die aarde zijn we gedoemd. We zouden geen seconde kunnen overleven zonder haar genade, we zijn zeelui op een schip varende over een diepe, donkere, onzwembare zee."

En als alles is als een zandkorrel in de wind, wat is er dan beter te doen dan elkaar lief hebben, vogels kijken en over vogels lezen. Hou vol en lees ze!
Namens de redactie, Robbert.

Bep Janssen op de Groote Heide/
Leenderbos (Jacques van Kessel)

In memoriam Bep Janssen

Wilma Meurs & Jacques van Kessel

Bep Janssen, overleden op 23 februari 2026. Ter herinnering aan onze vriendin die meer dan 25 jaar veldwerk samen met ons heeft uitgevoerd.

Vogelinventarisaties en vooral planten-inventarisaties voor Brabants Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Brabant Water, Natuurpunt Hageven (België) en Vogelwerkgroep de Kempen.

Jacques en Bep in het Leenderbos (Toon van Kessel).

Bep Janssen en Wilma Meurs zijn de oprichters van Vogelwerkgroep IVN Veldhoven-Vessem. Daar deed Bep op verzoek van de VWG mee aan diverse

Wilma en Bep op de Visvijvers Begeijk (JvK).

inventarisaties zoals Steenuilen en Groot Goor project.

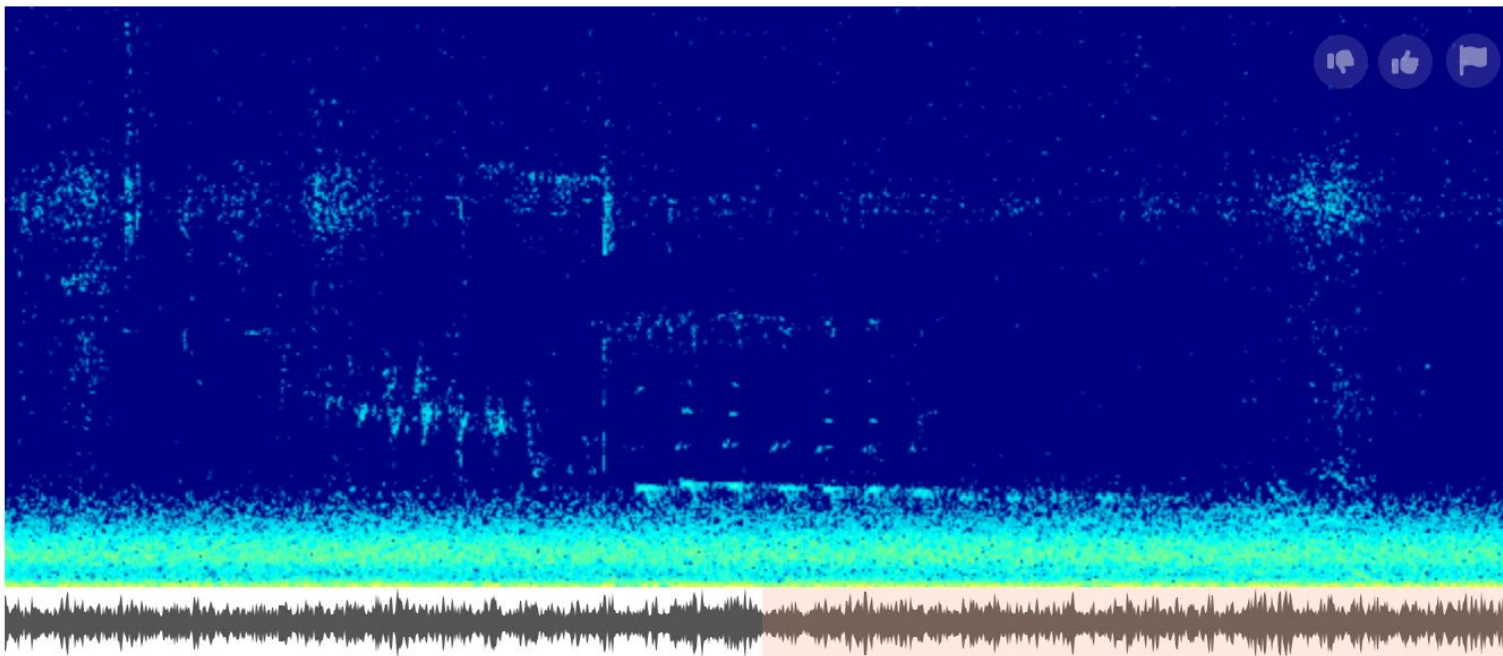
Ze werd 20 jaar geleden lid van de Vogelwerkgroep de Kempen waar ze actief was bij diverse activiteiten, zoals de wintervogeltelling, bekendtelling en Klapekstertelling. Ook inventariseerde ze de Landschotse Heide op vogels, de Dommel-beemden Veldhoven en deed ze roofvogel-onderzoek in de Sprankelse Bossen.

Bep nam deel aan het Wespddieven-onderzoek (1995-2025) en deed een broedvogelinventarisatie van de Elshouters-Keersopperdreef.

Bep was een bevlogen mens met hart voor de natuur en vogels in het bijzonder. We hebben samen vaak gewandeld, geleerd en veel plezier gehad, kortom veel mooie en fijne herinneringen. Bep bedankt. ■

Eurasian Green Woodpecker (*Picus viridis*)

PUC-22522-TKu
02/20/2026 09:27

7.9

Close

20th February 2026
09:27:42

Groene Specht (*Picus viridis*)

(51.3791, 5.5344)

PUC-22522-TKu

97.0%

32.2%

8.4

20th February 2026
09:27:41

Groene Specht (*Picus viridis*)

(51.3791, 5.5344)

PUC-22522-TKu

78.9%

32.2%

7.9

De PUC, wat is dat?

Toine Kuiper

We kennen allemaal Merlin, en waarschijnlijk gebruikt iedereen dat wel eens (al is het maar om te bewijzen dat het niet goed genoeg is). Voor inventarisaties is het niet echt handig om Merlin continue open te houden. Kan dat anders? De recensies over de Birdweather PUC (Portable Universe Codec) zijn wisselend. Toch maar eentje besteld. Na vele verwensingen richting het groene kastje zit het vaak aan mijn tas. Dus misschien dat het meevalt?

Het eerste wat opvalt is de rare beugel om de PUC ergens aan vast te maken. Het is blijkbaar de bedoeling om er een touwtje doorheen te fröbelen, of op een statief te zetten met een gammele verbinding. Zelf maar iets beters bedenken.

De batterijen erin. Tot mijn verbazing lees ik dat er bij voorkeur oplaadbare Li Ion AA batterijen in moeten, en zeker geen gewone oplaadbare batterijen van de Aldi of zo. Gewoon alkali AA mag ook, maar die gaan snel leeg en kunnen lekken (de handleiding waarschuwt voor alkali batterijen in combinatie met een externe voeding). Li Ion

AA batterijen kende ik nog niet. Te bestellen bij de Chinees (Ali, Temu).

De Birdweather PUC (TK).

Er kan ook een powerbank gebruikt worden. Maar niet zomaar een, want de PUC gebruikt weinig stroom en dan denkt een moderne powerbank dat hij uit kan. Een oud en dom powerbankje opzoeken dus (een oude van de Ikea werkt). Of een speciale en hele dure nieuwe, die voorzien is van een geavanceerde *Always On* functie.

Voorlopig gewone AA-batterijen erin, de bijbehorende app geïnstalleerd en luisteren maar.

Live mode of opname mode

Er zijn twee manieren om de PUC te gebruiken, in Live mode en opname mode. Wat ik niet wist toen ik hem kocht, is dat de meeste PUC's in een vaste opstelling gebruikt worden, bijvoorbeeld in de tuin, en dan met je wifi verbinden, of ergens in het veld zonder wifi en dan opname mode gebruiken. Alleen met een wifi verbinding kun je Live mode gebruiken en zo op de app volgen wat de PUC detecteert. Opnames in het veld, zonder wifi, worden op de ingebouwde geheugenkaart opgeslagen en kun je later thuis met wifi inlezen.

Alles, zowel live als opname mode, moet door de cloudserver van Birdweather geanalyseerd worden. Live mode is niet helemaal Live, want detecties komen pas een minuutje later in beeld. Dat is dus even wennen vergeleken met Merlin, want die laat meteen zien wat er te horen is.

Alle waarnemingen zijn via de cloud meteen openbaar, tenzij je de ontwikkelaar vraagt

om je PUC achter een account te hangen. In de app kun je locatie privacy aanzetten, maar dan worden de gps coördinaten alleen vager gemaakt en zijn ze nog steeds openbaar.

Er zijn af en toe (mogelijke) onzinmeldingen. Het is wel handig dat je van een gedetecteerde vogel kunt zien hoe zeker de AI is over zijn werk en het belangrijkste: je kunt de betreffende opname terugluisteren (dat waren inderdaad Kraanvogels die midden in de nacht overvlogen, en de Steenuil zit er weer). Een Roerdomp, Taigaboomkruiper, IJsvogel en andere bijzondere "tuinvogels" blijven, voor mij in ieder geval, onherkenbaar in de achtergrondruis.

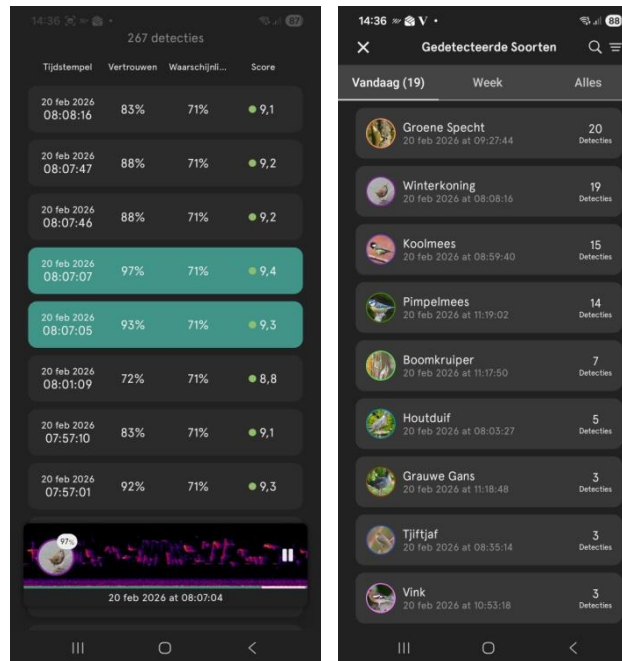
Een 24/7 stationaire opstelling werkt dus, zeker in Live mode met wifi.

Mobiel in het veld

De PUC in het veld Live gebruiken is lastiger. Met de opname stand is het misschien leuk om achteraf bij thuiskomst te controleren of er iets gemist is. Hij heeft ook de gps-coördinaten genoteerd, maar die kun je alleen terugvinden in de cloud database, in de app is de locatie van de detectie niet zichtbaar. Achteraf iets controleren is lastig.

Live dan maar? Dan is er wel een internetverbinding nodig, en dus moet er een mobile

hotspot op de smartphone aangezet worden. Of en hoe dat kan, moet je zelf uitzoeken op je telefoon (dat kan natuurlijk tegenvallen). Een wifi hotspot is ook mogelijk met een Mifi router (voor op de camping). Daar is dan ook nog eens een SIM kaartje met een abonnement voor nodig.

Registraties in de PUC-app (TK).

Volgens de handleiding van de PUC moet je voor een mobile hotspot wisselen van wifi en de PUC opnieuw instellen, een hoop gedoe elke keer. Wat ook kan, is op de telefoon een wifi mobile hotspot (alleen 2.4 GHz) aanmaken met dezelfde naam als het wifi netwerk thuis. Dan is het in het veld voldoende om de mobile hotspot aan te

zetten en de PUC gaat dan weer online. Wel opletten dat het mobile hotspot thuis uit staat, anders krijgt de telefoon het te druk.

Het datagebruik over wifi valt mee (minder dan 100Mb per uur), de telefoonrekening zal niet ontploffen. De PUC kan zelf herkennen of het vogelgeluiden zijn die door de cloud AI bekeken moeten worden, vogelgeluiden met geklets tussendoor worden niet gebruikt.

Als dat allemaal gelukt is, is het zeker nog geen feestje in het veld:

- Detecties komen met vertraging binnen.
- Veel vogels worden niet gedetecteerd. Onderweg hoort de PUC altijd voetstappen, geritsel van je kleren/tas en windgeruis. Nog maar te zwijgen over het geklets van andere vogelaars. Af en toe stilstaan en stil zijn dus, dan kan hij iets horen. Geklets is funest voor detectie, de opnames worden dan vanwege privacy niet gebruikt. Merlin heeft daar geen last van. En dus merk ik dat ik af en toe tóch weer Merlin gebruik.
- Soms (mogelijke) onzin detecties. Als dat direct te zien zou zijn, zou dat grappig zijn. Maar met vertraging is het lastig te achterhalen of de PUC onzin verkoopt. De opname in het veld beluisteren kan natuurlijk, maar zo blijf je bezig met turen

op je telefoon, terwijl vogels kijken het plan was.

- Als de gsm-verbinding slecht is, of helemaal wegvalt, krijg je dat niet te zien. De PUC heeft nog steeds verbinding met het wifi hotspot en voor de app lijkt alles ok. Je kunt wel zien wanneer de laatste update was. Meestal vergeet ik te controleren of dat minuten (er is iets mis) of seconden (alles ok) zijn en krijgt de PUC van mij weer gebrom te horen, omdat hij helemaal niets kan detecteren.
- Een wifi mobile hotspot is voor veel telefoons een stroomvreter. Voor je het weet, is de batterij van de telefoon leeg.

Alternatieven

Voor het monitoren van tuinvogels zijn BirdNET-Go en BirdNET-Pi alternatieven zonder een verplichte cloud. BirdNET-Pi is van dezelfde ontwikkelaar als de PUC. De resultaten van alle drie zijn vergelijkbaar. In een stationaire opstelling is de PUC dan veel en veel eenvoudiger in het gebruik: aanzetten en klaar! Met BirdNET Go en Pi ben je eindeloos aan het prutsen met microfoons en instellingen om de onzindetecties te minimaliseren. De PUC gebruikt de AI in de cloud en heeft waarschijnlijk meer rekenkracht en betere detectie en/of andere instellingen. In ieder geval kun je zelf weinig aanpassen (alleen

BirdWeather - a living library of bird vocalizations

Shop News About Explore

Displaying 100 of 165 total detections (22 species) found (last 24 hours). [Enable live updates](#)

Export Share

TIMESTAMP	SPECIES	COORDINATES	STATION	CONFIDENCE	PROBABILITY	SCORE	MODE	SOUNDSCAPE
20th February 2026 10:53:18	Vink (<i>Fringilla coelebs</i>)	(51.4024, 5.5358)	PUC	83.9%	90.3%	9.4	(i)	Play
20th February 2026 10:11:40	Boomkruiper (<i>Certhia brachydactyla</i>)	(51.3949, 5.5257)	PUC	73.3%	42.0%	8.1	(i)	Play
20th February 2026 10:11:00	Boomkruiper (<i>Certhia brachydactyla</i>)	(51.3949, 5.5257)	PUC	72.4%	42.0%	8.1	(i)	Play
20th February 2026 10:06:43	Graspieper (<i>Anthus pratensis</i>)	(51.3949, 5.5257)	PUC	72.5%	15.5%	6.8	(i)	Play
20th February 2026 09:49:38	Kopenwiek (<i>Turdus iliacus</i>)	(51.3914, 5.5280)	PUC	76.2%	21.3%	7.3	(i)	Play
20th February 2026 09:45:50	Zwarte Specht (<i>Dryocopus martius</i>)	(51.3914, 5.5280)	PUC	84.6%	2.9%	5.2	(i)	Play
20th February 2026 09:45:49	Zwarte Specht (<i>Dryocopus martius</i>)	(51.3914, 5.5280)	PUC	76.8%	2.9%	4.9	(i)	Play
20th February 2026 09:39:46	Staartmees (<i>Aegithalos caudatus</i>)	(51.3906, 5.5282)	PUC	91.2%	39.1%	8.5	(i)	Play
20th February 2026 09:32:52	Geelgors (<i>Emberiza citrinella</i>)	(51.3822, 5.5326)	PUC	85.1%	19.4%	7.4	(i)	Play
20th February 2026 09:32:24	Geelgors (<i>Emberiza citrinella</i>)	(51.3816, 5.5328)	PUC	71.4%	19.4%	7.0	(i)	Play
20th February 2026 09:27:44	Groene Specht (<i>Picus viridis</i>)	(51.3791, 5.5344)	PUC	94.6%	32.2%	8.3	(i)	Play
20th February 2026 09:27:42	Groene Specht (<i>Picus viridis</i>)	(51.3791, 5.5344)	PUC	97.0%	32.2%	8.4	(i)	Play
20th February 2026 09:27:41	Groene Specht (<i>Picus viridis</i>)	(51.3791, 5.5344)	PUC	78.9%	32.2%	7.9	(i)	Play

BirdWeather is powered by BirdNET

Overzicht van registraties op de PUC webportal (TK).

filteren op betrouwbaarheid van de detectie). Controleren is altijd noodzakelijk.

Voor in het veld is Merlin zo slecht nog niet. Wel jammer dat je de telefoon in de hand moet hebben, met de telefoon in de rugzak werkt het niet zo goed.

Conclusie

De PUC is een fraai stukje techniek en zeker bruikbaar. Helaas weinig punten voor

gebruiksvriendelijkheid als Merlin alternatief. De noodzakelijke cloud internetverbinding is tijdens veldwerk een vet minpunt. Als 24/7 luisterpost is het een prima oplossing, live in het veld dus met ergernissen.

Aangeprezen als de opvolger van Merlin valt hij door de mand. Merlin is altijd sneller, handiger, leuker en heeft een betere detectie, omdat vogelgeluiden met geklets

tussendoor door Merlin wel gedetecteerd worden.

Een PUC is wel een fantastisch kastje om 24/7 vogelgeluiden te monitoren in de tuin van je (vakantie)huis met wifi. De hele cloud infrastructuur achter de PUC is dan het geheime wapen. Een ander geheim van die cloud is dat alle detecties van alle PUC's voor iedereen zichtbaar en hoorbaar zijn (inclusief gps-coördinaten en de geluids-opnames). Dat is ook de reden dat de PUC niet zo veel detecties laat zien vergeleken met Merlin. Ze gebruiken beide dezelfde AI van BirdNET (Merlin op je telefoon en de PUC in de cloud). Maar de PUC laat alles weg waar menselijke geluiden te horen zijn. Dat bedoelen ze met *privacy first* in de reclamefolder, want anders zou het geklets in de achtertuin voor altijd op internet te horen zijn.

Als je PUC een Pestvogel heeft gehoord in je achtertuin kan iedereen dat dus zien en horen in de cloud van de PUC, of in de app van de PUC als je zelf een PUC bezit. Als je weet hoe het moet, kun je zelfs een alarm aanzetten op soorten. Gelukkig is daar een trucendoos voor nodig en komen er geen hordes vogelaars met dikke telelensen op de koffie.

Volautomatisch inventariseren met een PUC? Dat gaat niet lukken. De AI van de PUC

krijgt nog steeds bijles en een PUC kan op geen enkele manier de aantallen, richting en afstand van de vogel(s) detecteren en dus ook geen uitsluitende waarnemingen noteren. Territoria vaststellen kan hij al helemaal niet. Deze AI zal ons dus nog niet werkloos maken.

Samengevat:

- Voor 24/7 zonder veel gedoe luisteren in de tuin (met wifi), is de PUC perfect en zou ik geen moment twijfelen als dat je plan is.
- Voor een (opname) luisterpost in het veld is een PUC ook zeer geschikt.
- Als knutselen met hardware en software je ding is, dan is BirdNET Go of Pi leuker.
- Voor hulp onderweg, zoals Merlin, moet je er echt de lol van inzien, anders is het een ergernis.

Sovon heeft de PUC ook ontdekt voor 24/7 monitoring van de Steenuil in Nederland via de cloud van Birdweather en daar een [handleiding](#) voor geschreven: *De Roep van de Steenuil, handleiding voor het installeren van een Birdweather PUC*. De gevoeligheid van de PUC zetten ze op maximaal om de Steenuil niet te missen. Sovon gaat alle detecties van de Steenuil via de cloud valideren.

En Google dan?

BirdNET bestaat al een paar jaar. Google is bezig met een nieuwe AI (Google Perch 2.0) voor alle "bio-acoustics". Voor vogels is de database van xeno-canto gebruikt om de AI te trainen. Aangezien Google wel iets weet van AI mogen we er ook wel iets van verwachten.

In BirdNET-Analyzer (gratis te [downloaden](#) voor Mac en PC) is het mogelijk om de preview van Perch 2.0 AI te kiezen i.p.v. BirdNET 2.4 AI. Het is dan mogelijk om de audioclips van de PUC en BirdNET-Go door Perch te laten analyseren. Voor de twijfelgevallen worden dan soms heel andere resultaten zichtbaar, of een bevestiging. BirdNET-Analyzer moet wel eerst de juiste instellingen krijgen, anders is het appels met peren vergelijken en hoort hij zelfs paradijsvogels in de tuin!

Wie weet wat er nog allemaal in het vat zit? Er is in ieder geval veel ruimte voor verbetering.

Inmiddels heb ik, naast de PUC, BirdNET-Go microfoons in de tuin hangen. Dus dit verhaal krijgt zeker nog een vervolg met BirdNet-Go, Perch, of ... ■

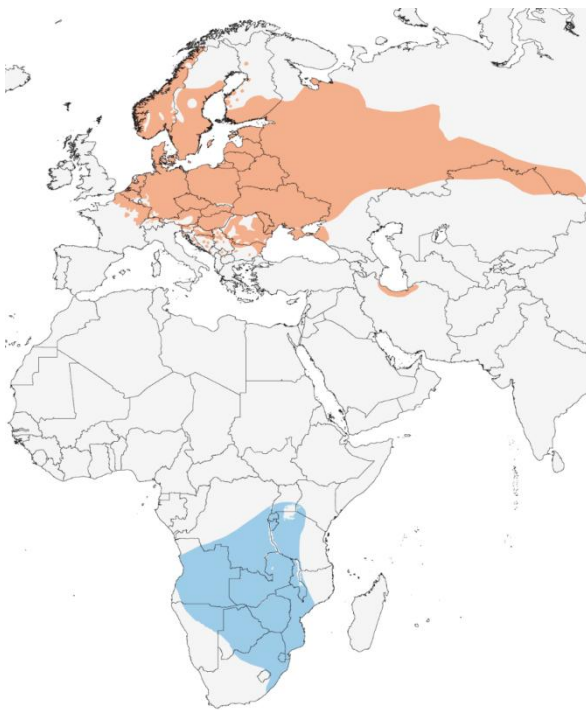

Spotvogel langs de Raamsloop bij Hulsel, 24 mei 2023 (Jan Kolsters)

De Spotvogel als broedvogel in de Kempen tot en met 2024

Tom Heijnen

Net als de Wielewaal is de Spotvogel bij ons een pure zomergast. De soort overwintert in zuidelijk Afrika (figuur 1) en arriveert vanaf begin mei in onze regionen. In het zuiden en zuidwesten van Europa wordt de Spotvogel als broedvogel vervangen door de Orpheus-spotvogel.

Figuur 1. Broedgebied en overwinteringsgebied van de Spotvogel ([Birds of the World](#)).

Gewoonlijk brengt de soort één broedsel groot (van Noorden 2015) en eind augustus hebben Spotvogels ons land alweer verlaten.

De Spotvogel nam in Nederland vanaf 1975 of eerder flink af, met sinds ca 2000 stabiele aantallen en recentelijk een toename ([Sovon](#)). Hoe waren verspreiding en aantalsverloop in de Kempen?

Gebied

De Kempen is 1035 km² groot. Zie voor begrenzing de in dit artikel opgenomen kaarten.

Materiaal en methode

Over de Spotvogel in de Kempen is niet zo veel bekend en tot in de jaren '90 van de vorige eeuw waren er nauwelijks kwantitatieve gegevens voorhanden (tabel 1).

Periode 1973-1977

De eerste bron met een bredere reikwijdte dan een gebied van een paar honderd ha. was de broedvogelatlas over de periode 1973-77, waarbij de aanwezigheid van broedvogels per atlasblok van 5x5 km. werd

Tabel 1. Bronnen van getelde en/of geschatte aantallen Spotvogelterritoria in de Kempen.

Periode	Bron	Bijzonderheden
1973-1977	Teixeira 1979	Kwantitatieve gegevens zeer beperkt
1983-1987	Poelmans & van Diermen 1997	Alleen agrarisch gebied, geturfd per kilometerhok
2013-2015	Hustings & Koffijberg 2018	Schattingen per atlasblok (5x5 km)
2019-2024	dit artikel	O.a. gegevens in Avimap, NDFF en waarneming.nl

vastgesteld. Van een aantal atlasblokken is een schatting van het aantal Spotvogel-territoria bekend.

Periode 1983-1987

Tijdens de avifaunakartering van de Provincie Noord-Brabant in 1983-87 werd de aanwezigheid per kilometerhok in het agrarisch gebied geturfd (Poelmans & van Diermen 1997).

Periode 1995-2003

In de periode 1995-2003 vond de tweede ronde van de avifaunakartering van de Provincie plaats en dit keer werden alle territoria van de Spotvogel ingetekend. Naast al het agrarisch gebied werd ook een aantal bos- en natuurgebieden onderzocht.

Periode 2013-2015

Ten behoeve van de derde Nederlandse broedvogelatlas in 2013-2015 werd per atlasblok een schatting in aantalsklassen van het aantal territoria gemaakt. Die zijn gebruikt om een schatting van het aantal Spotvogelterritoria in de Kempen te maken. Niet alle schattingen per atlasblok konden zomaar opgeteld worden omdat een aantal atlasblokken op de grens van de Kempen ligt. Voor die blokken werd een inschatting gemaakt van welk deel van de territoria betrekking zal hebben gehad op de Kempen.

De minima en de maxima van de aantalsklassen per atlasblok werden bij elkaar opgeteld. Omdat dit een totaal aantal met een onrealistisch grote bandbreedte opleverde, werd een wat reëlere (maar wel arbitraire) bandbreedte berekend als de sommatie van het zgn. [meetkundig \(of geometrisch\) gemiddelde](#) van de schattingen per atlasblok plus en min 20%.

Periode 2019-2024

Met behulp van alle beschikbare gegevens uit de periode 2019-2024 werd een kaart samengesteld van Spotvogelterritoria, met per 'gebied' steeds het hoogste aantal in die periode. Belangrijkste bron was Avimap met broedvogelinventarisaties (meestal BMP-methode), aangevuld met losse gegevens in waarneming.nl, LiveAtlas, eBird en NDFF.

Spotvogel op de Gastelsche Heide, 20 mei 2016 (Frank Neijts).

Kanttekeningen

Bij alle perioden is het moeilijk om de volledigheid van de gegevens te duiden. De avifaunakarteringen waren wat agrarisch gebied betreft vlakdekkend, maar de bezoekenintensiteit was zeer gering en voor de Spotvogel waren er per telgebied vaak maar één of twee inventarisatierondes waarbij de soort aangetroffen kon worden.

De gegevens over 2019-2024 leunen stevig op BMP-A inventarisaties van gebieden in beekdalen waarvoor 7-12 bezoeken werden afgewerkt. De volledigheid van de gegevens voor wat de hele Kempen betreft kan ik echter niet goed duiden.

Het inventariseren van Spotvogels is vlak na aankomst niet moeilijk omdat de vogels dan regelmatig en opvallend zingen, maar als de vogels eenmaal gepaard zijn valt het stil. Ter illustratie hiervan een stukje van Jan Kolsters

(2023) over een eigen onderzoek: *'Even was er het vermoeden dat de Spotvogels van de eerste ronde doortrekkers geweest zouden kunnen zijn. Echter met geluidnabootsing kreeg ik ze allemaal "weer aan de praat". Maar dat was niet van harte: na een of twee keer geluidnabootsing werd er snel een korte zangstrofe geproduceerd of er werd alleen kort geantwoord met de karakteristieke deddehoi roep'.*

De gegevens moeten derhalve met de nodige voorzichtigheid bekeken worden. Vermoedelijk werden heel wat Spotvogels gemist. Zowel verspreiding als aantallen zijn dan ook niet meer dan indicatief.

Resultaten

Verspreiding en aantallen

Periode 1973-1977

Tijdens het eerste atlasproject voor broedvogels kwam de Spotvogel in elk atlasblok voor. Aantalsschattingen waren tijdens dit atlasproject niet verplicht waardoor er maar voor een beperkt aantal atlasblokken schattingen werden gemaakt (tabel 2).

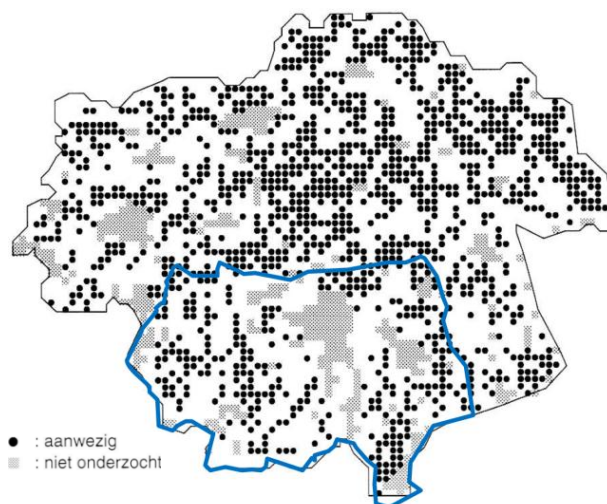
Tabel 2. Schattingen (in klassen) van het aantal Spotvogelterritoria in een aantal atlasblokken in de periode 1973-1977 (data: Sovon in Ornis). De oppervlakte van grensblokken staat tussen haakjes.

Atlasblok	Schatting (aantalsklasse)
5126	2-10
5134	2-10
5137	2-10
5141	11-100
5142	11-100
5143	2-10
5145	11-100
5146	2-10
5147	2-10
5148	2-10
5152	11-100
5158	2-10
5712	11-100
5713	11-100
5716	2-10
5723	11-100
5724 (2375 ha.)	11-100
5725 (1500 ha.)	2-10
5726 (2475 ha.)	11-100
5727	2-10
5737	2-10

In 12 atlasblokken werd het aantal territoria geschat op 2-10 en in 9 atlasblokken op 11-100. Een totaalschatting voor de hele Kempen is met deze beperkte gegevens niet mogelijk maar het ging ongetwijfeld om honderden territoria.

Periode 1983-1987

Uit de presentie per kilometerhok (figuur 2) valt af te leiden dat de Spotvogel in de periode 1983-87 in het agrarisch gebied verspreid, maar in lang niet elk kilometerhok, voorkwam.

Figuur 2. Presentie van de Spotvogel per kilometerhok in het agrarisch gebied in 1983-1987 (Poelmans & van Diermen 1997). Blauwe lijn = Kempen.

Clusters van bezette kilometerhokken waren vooral in de beekdalen en in het agrarisch gebied tussen Maarheeze en Budel-Dorplein te vinden.

Periode 1995-2003

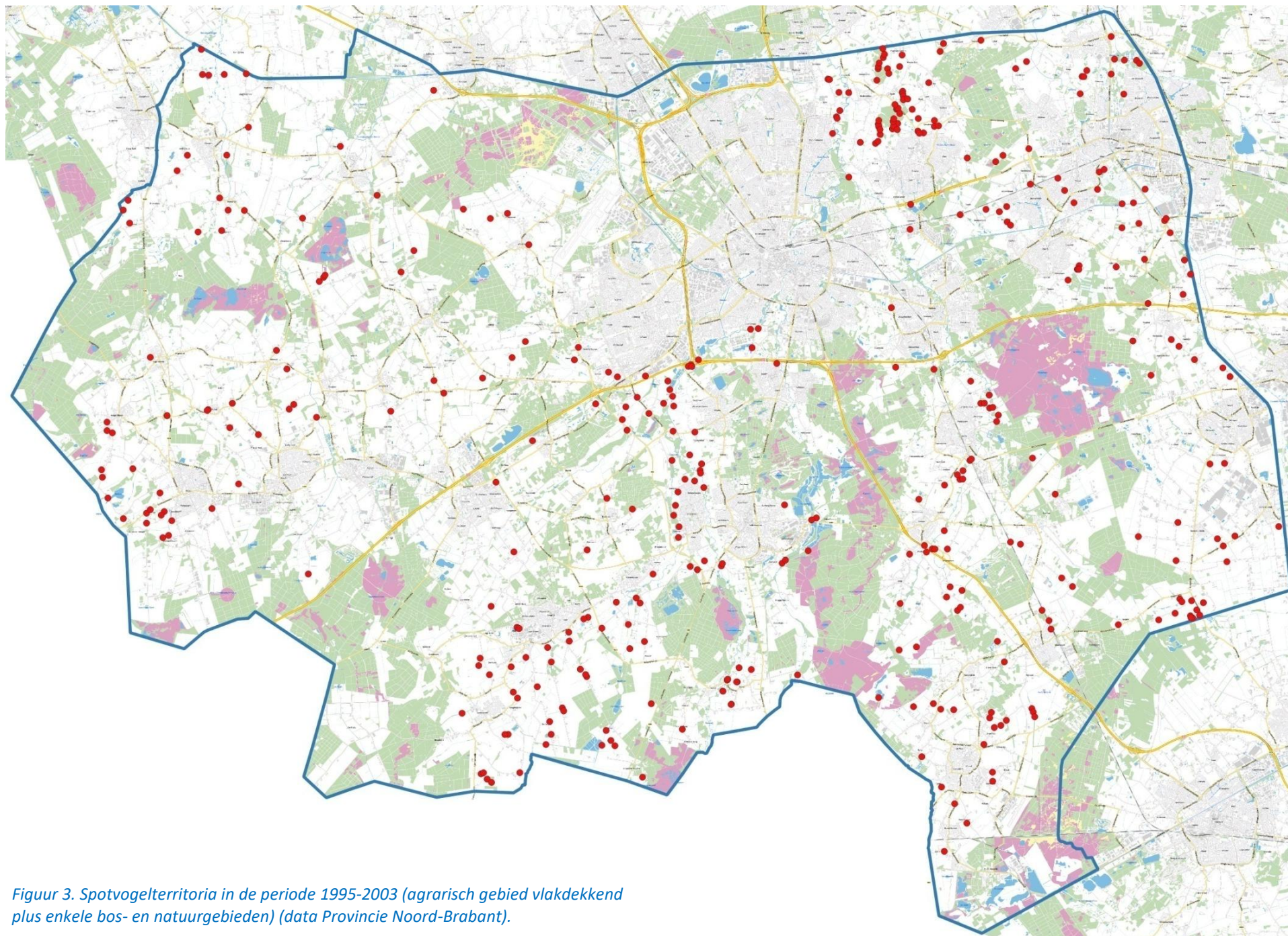
Tijdens de tweede avifaunakartering werden 388 territoria opgetekend (figuur 3). Ook nu waren vooral in de beekdalen clusters van territoria aanwezig. Ten opzichte van 1983-87 vallen diverse leegtes op, zoals het

agrarisch gebied rond Bladel en Eersel, ten zuiden van Someren-Eind en tussen Maarheeze en Budel-Dorplein.

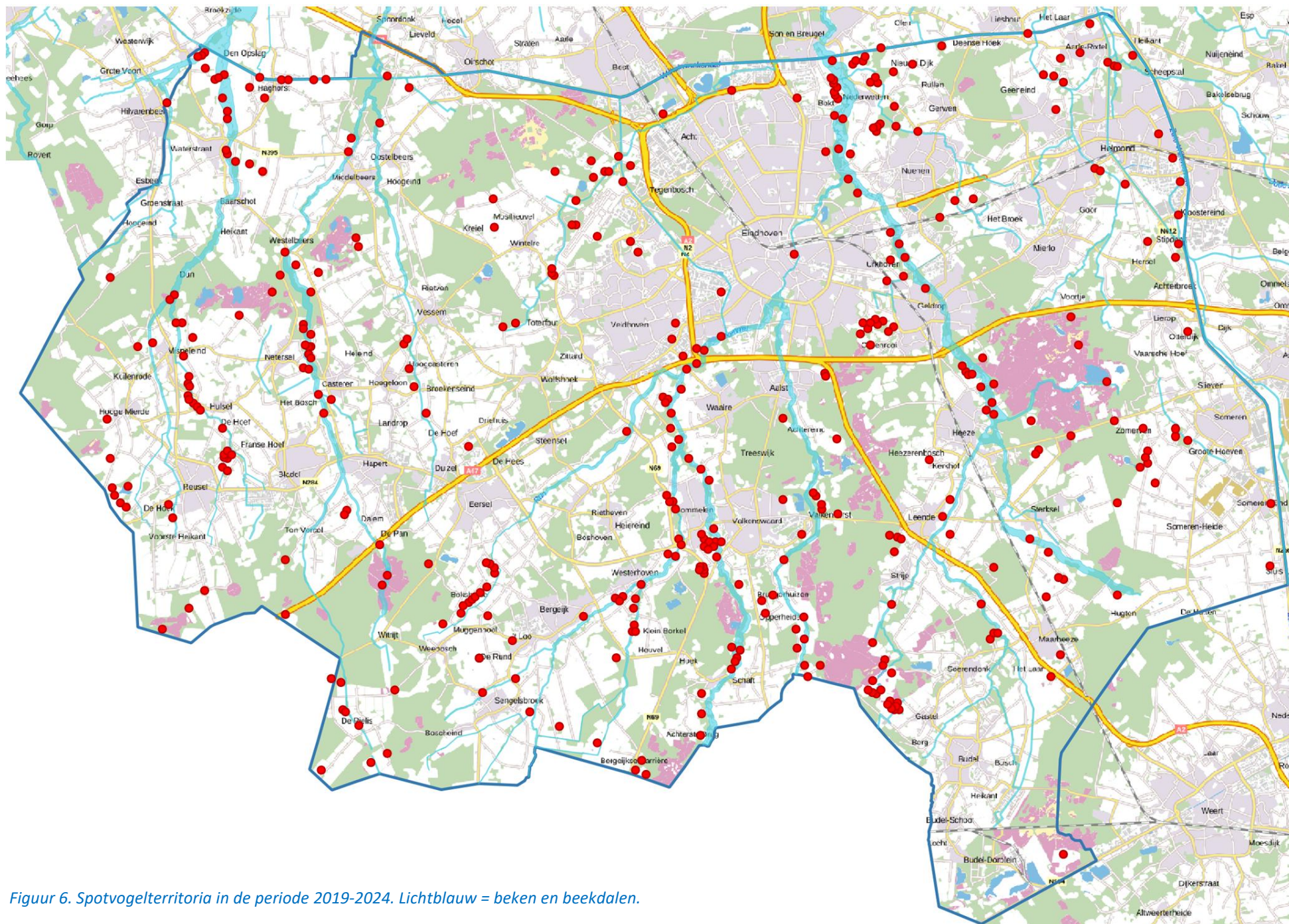
Spotvogels kwamen naar verhouding veel voor in de beekdalen van de Keersop en de Dommel. Concentraties waren ook te vinden ten zuidwesten van Reusel, rond Heerendonk en Nuenens Broek, het dal van de Groote Aa en Kleine Dommel tussen Leenderstrijp en Geldrop, en tussen Hugten en De Hutten tussen Maarheeze en Someren-Eind.

Spotvogel op de Patersgronden, 3 juni 2020 (Hennie Lammers).

Figuur 3. Spotvogelterritoria in de periode 1995-2003 (agrarisch gebied vlakdekkend plus enkele bos- en natuurgebieden) (data Provincie Noord-Brabant).

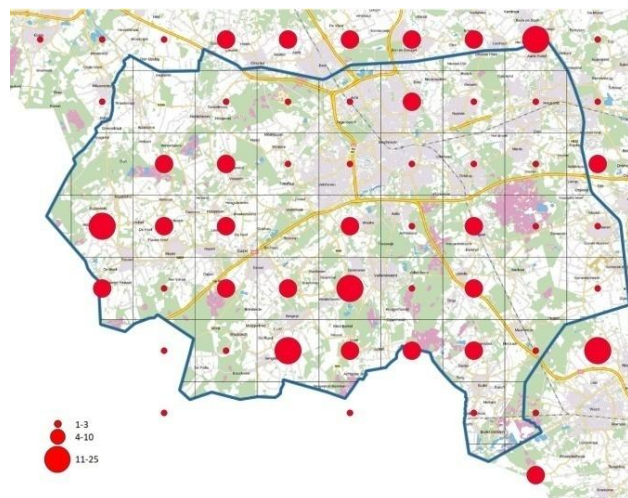

Figuur 6. Spotvogelterritoria in de periode 2019-2024. Lichtblauw = beken en beekdalen.

Het werkelijke aantal territoria in 1995-2003 is lastig in te schatten. Het agrarisch gebied werd vlakdekkend gedaan maar met een geringe onderzoeksintensiteit, en dorpen en steden werden niet onderzocht. Wellicht lag het aantal territoria ergens in de orde-grootte van 500-600.

Periode 2013-2015

Tijdens het atlasproject in de periode 2013-2015 kwam de soort in grote delen van de Kempen in zeer lage aantallen voor (≤ 10 territoria per atlasblok, figuur 4). Atlas-

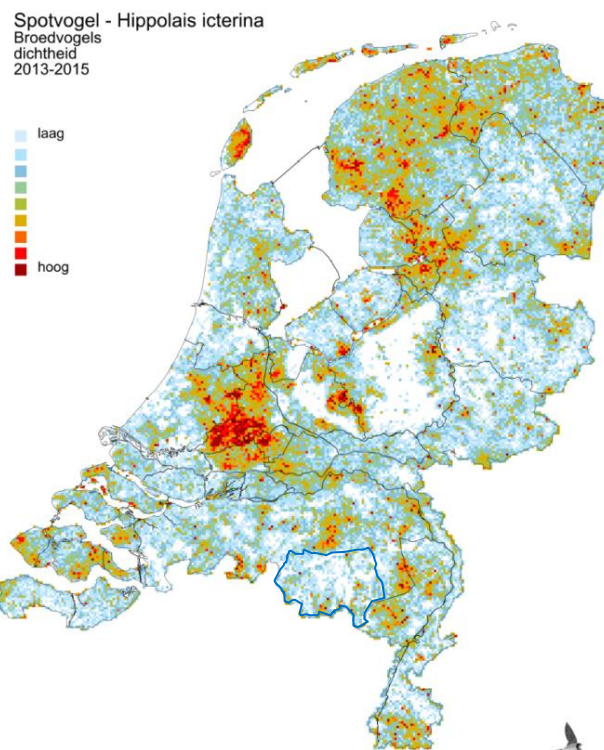

Figuur 4. Geschat aantal Spotvogelterritoria per atlasblok in 2013-2015 (naar data in Hustings & Koffijberg 2018).

blokken met minstens 11 territoria waren te vinden tussen Hooge Mierde en Reusel, ten zuiden van Bergeijk, tussen Westerhoven en

Valkenswaard en (deels buiten de Kempen) rond Aarle-Rixtel en Beek en Donk.

Op de Sovon dichtheidskaart (figuur 5) is goed te zien dat de relatieve dichtheden van Spotvogels in de Kempen, vergeleken met andere delen van Nederland, laag waren.

Figuur 5. Relatieve dichtheid van de Spotvogel per kilometerhok in 2013-2015 (Sovon).

De schattingen per atlasblok leverden een gesommeerde schatting voor de Kempen op van 150-225 territoria.

Periode 2019-2024

Met behulp van de beschikbare gegevens konden ca 390 territoria op de kaart gezet worden (figuur 6). De beekdalen waren heel wat beter bezet dan in 1995-2003, en dat gold ook voor onder meer de omgeving van Eindhoven Airport, het agrarisch gebied tussen Eindhoven en Geldrop (Gijzenrooi) en de omgeving van Gastelsche Heide en Kranenveld ten westen van Soerendonk.

Opvallende witte vlekken t.o.v. 1995-2003 waren het gebied ten zuiden en zuidwesten van Reusel (m.u.v. Beleven), ten zuiden van Luyksgestel, de omgeving van Budel, ten westen en zuidwesten van Someren-Eind en in de omgeving van Mierlo. Of dit reële witte vlekken waren of niet is niet te zeggen.

Een schatting van het werkelijke aantal is lastig te geven. Wellicht lag het in dezelfde orde-grootte als in 1995-2003, m.a.w. 500-600 territoria.

Aantalsontwikkeling

De geschatte aantallen Spotvogels zijn samengevat als volgt: in 1995-2003 wellicht 400-500, in 2013-15 150-225 en in 2019-24 wellicht 400-500 territoria. Wat hieraan vooral opvalt is het lage aantal in 2013-15 ten opzichte van de twee andere periodes. Was dit lage aantal reëel, of werd het aantal Spotvogels in 2013-15 veel te laag ingeschat? Op basis van trendgegevens van

Nederland en Noord-Brabant ([Sovon](#)) ligt de laatste verklaring het meest voor de hand, al blijft het verschil op zijn minst gezegd wel 'merkwaardig'.

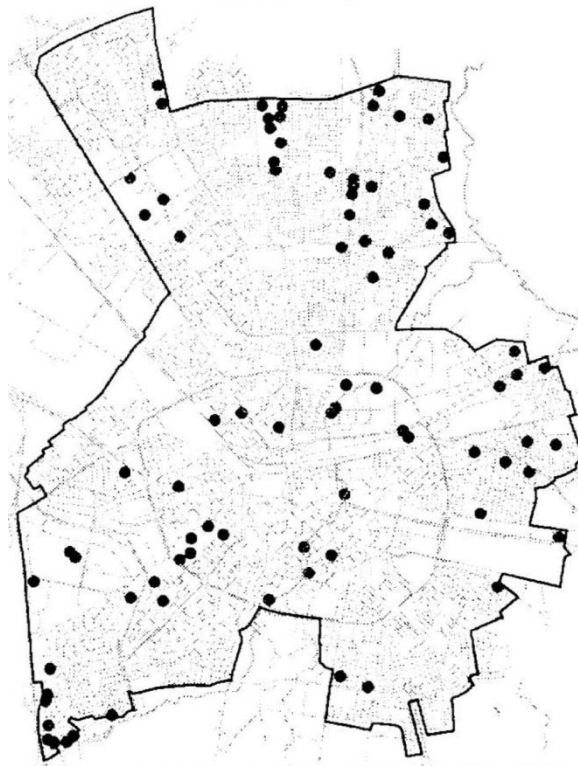
Spotvogel op het Kranenveld, 26 mei 2014 (Frank Neijts).

Habitat

De Spotvogel was van oudsher bekend als broedvogel van parken, tuinen met opgaand loofhout, parkachtig bos, beekbossen en grienden. Vaak kwam de soort voor langs wegen met hoog geboomte en boerenerven. De hoogste dichtheden werden bereikt in loofbos met open plekken en voldoende laag struikgewas, en ook in tuinen en parken in de buitenwijken van steden en buitenplaatsen (van Erve et al. 1967).

Dat steden en dorpen ooit flinke aantallen Spotvogels huisvesten wordt geïllustreerd met twee tellingen in de jaren '80 van de

vorige eeuw. In 1981 werden in het dorp Hapert 14 territoria geteld. Het broedhabitat bestond zonder uitzondering uit jonge aanplant in nieuwbouwwijken, tuinen en rond openbare gebouwen (Bakermans 1981).

Figuur 6. Spotvogelterritoria in de stad Eindhoven in 1984-1990 (Maréchal & Veenhuizen 1997).

In de periode 1984-1990 werd de stad Eindhoven op broedvogels geïnventariseerd, wat 83 Spotvogelterritoria opleverde die verspreid door de stad voorkwamen (figuur 6). Ze kwamen voor in beplanting van

inheemse, met doornen bezette, struiken. Wanneer deze struiken in woonwijken in combinatie met ander groen was aangeplant, was de kans groot dat de Spotvogel zich vestigde (pioniervogel). Zelfs een cluster van enkele bosjes met een dichte struiklaag bleek al als habitat geschikt te zijn (Maréchal & Veenhuizen 1997).

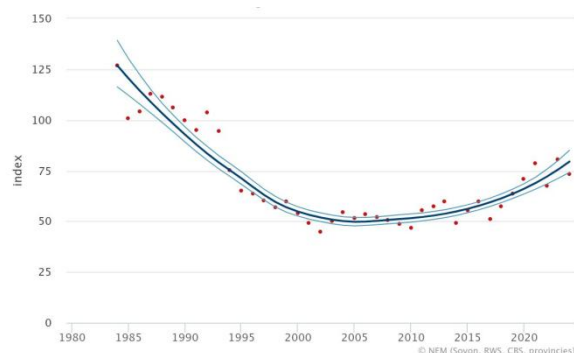
Het is opmerkelijk dat Spotvogels in de periode 2019-2024 vrijwel niet in stedelijk gebied werden aangetroffen. Dat kan te maken hebben met een geringere activiteit van vogelaars in steden en dorpen, maar meer waarschijnlijk is dat steden en dorpen grotendeels verlaten waren.

Hoewel Spotvogels altijd al voorkwamen in de beekdalen, nam het belang hiervan toe. Dit was te danken aan natuurontwikkeling waarbij vaak soortenrijke, en daarmee ook structuurrijke, houtwallen werden aangelegd. Ook buiten de beekdalen werden dergelijke houtwallen in natuurontwikkelingsgebieden gecreëerd. Deze boden ideaal habitat voor Spotvogels. Zo werden in 2023 langs de Run bij Boksheide (over een lengte van 3,2 km.) 3,5 territoria/km. geteld en langs de Raamsloop bij Hulsel (over 4,7 km.) 2,5 territoria/km. (Kolsters 2023). Uit de Peelstreek zijn overigens, in de beste singels, zelfs 'dichtheden' tot 10,2 territoria/km bekend (van Noorden 2015).

Discussie

Aantalsontwikkeling

De schattingen van Spotvogelterritoria in de Kempen laten een merkwaardig verloop zien dat niet overeenkomt met de trend in Nederland. Die trend toont een langdurige afname vanaf 1975 of eerder, gelijkblijvende aantallen in de periode 2000-2015 en stijgende aantallen sindsdien (figuur 7).

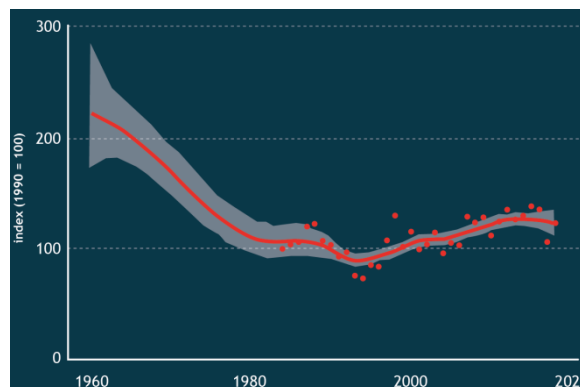

Figuur 7. Aantalsontwikkeling van de Spotvogel in Nederland in de periode 1984-2024 (Sovon).

De afname pastte bij de verwachte verschuiving in broedareaal als gevolg van klimaatverandering (Keller et al. 2020), in combinatie met concurrentie met de Orpheusspotvogel (Engler et al. 2013). De toename vanaf ca. 2015 past echter niet bij deze verklaring.

Een alternatieve verklaring van zowel afname als toename in Nederland kan de situatie in het overwinteringsgebied zijn. De

Nederlandse trend van zes soorten (waaronder de Spotvogel) die in het midden en zuiden van Afrika overwinteren laten nl. een gestage afname zien tussen 1960 en ca 1990 en een geringe toename vanaf ca 2000 (figuur 8). De timing van toename lijkt wel wat te verschillen met die van de Spotvogel, nl. vanaf ca 1995 voor de zes soorten.

Figuur 8. Aantalsontwikkeling van zes Nederlandse broedvogelsoorten (waaronder Spotvogel) die in het midden en zuiden van Afrika overwinteren (uit Foppen et al. 2019).

In de Kempen zou een eventuele toename (die echter met het beschikbare materiaal niet evident is) verklaard kunnen worden door natuurontwikkeling en dan specifiek het aanleggen van structuur- en soortenrijke houtwallen.

Steden en dorpen

Opmerkelijk is dat de Spotvogel de steden en dorpen geheel of grotendeels verlaten

heeft. Dit past bij de algehele tendens dat in het stedelijk gebied meer soorten in aantal achteruitgaan (vooral struikbroeders) dan vooruit omdat de bebouwde omgeving steeds minder mogelijkheden biedt, zowel voor nestgelegenheid, schuilplekken als voedsel (Schoppers et al. 2022).

Dankwoord

Henk Sierdsema verstrekke in de afgelopen jaren de data die het mogelijk maakten om de kaart van verspreiding en aantallen in de periode 2019-2024 te maken. ■

Literatuur

- [Bakermans, M. 1981](#). Broedvogelinventarisatie van Hapert en omgeving 1981. VWG De Kempen.
- [Boele, A. et al. 2022](#). Broedvogels in Nederland in 2020. Sovon.
- [Boele, A. et al. 2025](#). Broedvogels in Nederland in 2024. Sovon.
- [Engler, J.O. et al. 2013](#). Species distribution models contribute to determine the effect of climate and interspecific interactions in moving hybrid zones. J. Evol. Biol. 26 2487-2496.
- Erve, F.J.H. van et al. 1967. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum.
- Keller, V. et al. 2020. European Breeding Bird Atlas 2. EBCC & Lynx.
- [Kolsters, J. 2023](#). Vier struweelsoorten langs bovenlopen met natuurontwikkeling. Blauwe Klauwier 49(3): 42-47.
- [Noorden, B. van 2015](#). Broedbiologisch onderzoek aan Spotvogels in de Peel. Limosa 88: 153-163.
- [Schoppers, J. et al. 2022](#). Stadsvogelbalans 2022. Sovon.

Oeverwaluwand in Park Meerland, 4 februari 2026 (Ingrid Balk)

Excursie Park Meerland op 24 januari 2026

Ingrid Balk

Excursie georganiseerd door Wim Deebe, die tevens de achtergrondinformatie voor dit verslag heeft aangeleverd.

Op deze koude maar steeds zonniger wordende zaterdagochtend starten we om 09.00 uur bij restaurant Mrs. Park in het Park Meerland. Dit 'stadspark' ligt op de grens tussen Veldhoven, de nieuwe Eindhovense wijk Meerhoven en het Flight Forum en vliegveld Eindhoven. Wim en Toos wonen in het laatst gebouwde appartementencomplex bij het winkelcentrum, De Hooghe Heer. Vanaf de bouw in 2021 tot nu heeft Wim zich verdiept in de geschiedenis van het gebied en uiteraard de vogels in het park. In Avimap heeft hij inmiddels 117 soorten genoteerd! De meest bijzondere was de Kleine Pelikaan, enkele jaren geleden ontsnapt uit Veldhoven Zoo, die voor een aantal dagen de vijver in het park verkoos boven zijn vaste verblijf.

De vogels en de inrichting van het park zijn niet de enige aanleiding om deze ochtend bij elkaar te komen. Harold heeft een prachtige muurschildering gemaakt in de entreehal van De Hooghe Heer en die gaan we ook

bekijken. Zie ook De Blauwe Klauwier 51(1) voor het persoonlijke verhaal van Wim en 51(3) voor een foto impressie van het werk van Harold (en Harold aan het werk). We zijn met z'n twaalf: Wim, Harold, Gerben, Geert, Maria, Connie, Peter, Toine, Jules, Hein, Eric en Ingrid.

Halsbandparkiet in Park Meerland, 24 januari 2026 (Jules Andela).

Terwijl we ons al vermaken met Halsbandparkieten, Aalscholvers, een Grote Bonte Specht, een Spreeuw, 2 Groene Spechten, Roodborst, Kool- en Pimpelmezen, Putters, Vinken, Holenduif, Houtduif, Grote Canadese Ganzen, Meerkoeten, Fuut en Wilde Eend (Harold hoort ook nog een Veldleeuwerik), vertelt Wim dat hij met LiveAtlas de soorten op zijn rondes door het

park bijhoudt. Hij geeft mij uitleg over het gebruik (de app en inlog had ik al), zodat ik er meteen vandaag mee kan oefenen. Met de Veldleeuwerik zullen we op 31 soorten komen. Prachtige score, voor een park in de winter!

Eric en ik wonen op loopafstand en komen hier regelmatig voor zo'n "zondags ommetje": toch even naar buiten, maar niet te lang of te ver weg. En dan zien we ook vaak leuke soorten. We weten dat de IJsvogel een vaste bewoner is, maar ik heb hem hier nog nooit gezien. Wellicht vandaag?

Wim start met een lesje geschiedenis.

Het vliegveld. Wij staan op historische grond van Eindhoven/Veldhoven. Het park is aangelegd op de oorspronkelijke locatie van het vliegveld. De eerste plannen voor een vliegveld dateren uit 1921. Het duurde tot 1932 voordat er een grasbaan ("Welschap" genoemd, naar het nabij gelegen buurtschap) werd gelegd. Mede voor werkverschaffing en opgericht door onder andere Frits Philips. Het werd gebruikt voor commerciële vluchten naar Amsterdam en Rotterdam. In 1938 kreeg het een

internationale status voor burgerluchtvaart, maar het werd tijdens WOII door de Duitsers omgebouwd tot militair vliegveld met 3 verharde banen en kreeg de naam Fliegerhorst Eindhoven (de Duitse naam voor een grote luchtmachtbasis). Na de oorlog nam de Koninklijke Luchtmacht het over. Een bijzonder evenement wat van 1993 t/m 1997 op het vliegveld plaatsvond was Dynamo Open Air. Er kwamen elk jaar zo'n 120.000 hardrockers naar Eindhoven en er stonden files tot de Duitse grens.

Om geluidsoverlast te verminderen werd in de begin van de '80er jaren op de huidige locatie een nieuwe startbaan gelegd. De militaire transportbasis vervulde een belangrijke rol, terwijl ook de commerciële burgerluchtvaart zich steeds verder ontwikkelde. In september 1984 opende Eindhoven Airport op het burgerdeel van Vliegbasis Eindhoven een aparte aankomst- en vertrekhal. De vliegbasis Eindhoven en de commerciële luchthaven delen nog steeds infrastructuur zoals de baan en verkeersstoren.

Park Meerland. Het ontstaan van het Park Meerland gaat terug tot 1995. Het ontwerpbureau van Teun Koolhaas Associates won de prijsvraag voor het ontwerp van de Eindhovense Vinexlocatie Meerhoven. In 1996 kregen wij te maken

met de tragische Herculesramp op de vliegbasis.

Plattegrond van Park Meerland (IB).

De VWG werd gevraagd om alle plassen rondom het vliegveld in de wintermaanden te inventariseren op watervogels. Dit omdat de gemeente Eindhoven het plan had om in de nieuwe wijk Meerhoven een grote recreatieplas te maken; het moest lijken op het E3 strand. Door de Herculesramp is de

waterplas naar tweedeede teruggebracht van de oorspronkelijke plannen. Zo is de naam ook ontstaan: er moest i.p.v. water meer land bij komen. De naam Park Meerland was geboren.

In de loop der jaren is er in Meerhoven veel veranderd, maar op het park is nooit bezuinigd. In 2011 won het park de Dirk Roosenburgprijs (een architectuurprijs). Het is het jongste park van Eindhoven en bestaat nu 20 jaar. Het park is 60 ha. groot (100 voetbalvelden) met 8 ha. water. Het wordt gevuld met regenwater wat afkomstig is uit de gehele wijk; overtollig water wordt naar het Beatrixkanaal afgevoerd. Het park is ingericht in de Engelse landschapsstijl en wordt door een stichting beheerd.

Eindhoven heeft meerdere mooie parken, waar heel wat onderhoud plaatsvindt. In met name het Park Meerland gaat de verhouding van recreatie en natuur goed samen. Meerhoven telde in 2023 13.000 inwoners en zo'n 5046 woningen op 15 km². Het valt onder stadsdeel Strijp.

We zijn inmiddels richting het arboretum gewandeld en Wim vertelt verder:

Het arboretum. Tijdens de aanleg bleek al vlug dat er weinig groei in inheemse bomen en inheemse struiken zat. De oorzaak was de kwaliteit van de grond en de waterhuis-

houding. Het was geen Kempische zandgrond, maar een ondoordringbare leemlaag. Uit de geschiedenisboeken blijkt dat hier in de directe omgeving drie steenfabrieken stonden.

Arboretum met nieuwe aanplant (IB).

Er zijn later afspraken gemaakt met de aannemer die de bomen plant dat er eerst 25 kuub kleigrond verwijderd wordt, waarna vervolgens voedzame grond met een humuslaag aan wordt gebracht. De aannemer moet de groei van de boom 3 jaar volgen. Als dan blijkt dat de groei is aangeslagen, gaat de boom in het onderhoudsplan van de

gemeente. Wat wel een voordeel was met de kleigrond: er zijn bijzondere zaadmengsels voor bloemen gebruikt. Na 20 jaar zijn daar nog bloeiende exemplaren van te vinden, zoals Schermscheefbloem, Polei, Wondklaver en vele andere planten.

Het Arboretum is in 2011 aangelegd. De bomen staan op een kleine verhoging met compost. De bomen en heesters zijn afkomstig van kwekerij “De Oirsprong”, die gehuisvest was aan de Oirschotsedijk. Toen de kwekerij moest wijken voor de parkeerplaatsen van het vliegveld heeft de eigenaar zijn bomen- en heestercollectie cadeau gedaan.

De Biocentrale. Deze verwarmt zo’n 5000 huizen in de wijk. Het hout dat gebruikt wordt komt hoofdzakelijk uit de regio. Er is een netwerk dat grote bospercelen in Nederland, België en Duitsland volgt op vitaliteit. Mochten daar bospercelen verdwijnen, dan kan daar ook gebruik van gemaakt worden. De centrale voldoet aan de strengste milieueisen: op de afvoerpijp staat een trilling om roetvorming in de pijp te voorkomen, de as wordt opgevangen en voor wegenbouw gebruikt. De centrale produceert een vervuilingsgraad van 10 slecht gestookte openhaarden. Mocht de centrale uitvallen dan is er gas aanwezig om toch te voldoen aan levering van warm water. In de centrale wordt door het proces

stroom opgewekt wat voor eigen gebruik wordt ingezet. De resterende stroom wordt verkocht aan een leverancier. Het is de bedoeling dat de te verplaatsen volkstuinjes aan de Sliffertsestraat, die moeten wijken voor het geplande politiebureau/opleidingscentrum, naast de biocentrale komen te liggen.

Voor zover nu bekend is, wordt er aan de noordelijke rand van het park een nieuwe woontoren gebouwd met 60 appartementen, 15 etages hoog. Hiervoor zal een deel van het arboretum moeten verdwijnen. De fundering en de centrale kolommen worden van beton en de rest wordt opgebouwd met prefab delen van hout en stro. De bewoners gaan samen afspraken maken over de indeling van gemeenschappelijke ruimtes, bijv. woonkamer, logeerkamer, kookstudio of wasruimte.

Het gebouw van de horecagelegenheid **Mrs. Park** bestaat uit gebruikte materialen.

Wim heeft ons inmiddels via het arboretum en de biocentrale naar een heuvel met een bosje met zowel oude bomen als nieuwe aanplant geleid. Op meerdere plekken in het park is oude(re) aanplant behouden, zodat er een mooie afwisseling is ontstaan. In dit bosje staat Spaanse aak, een favoriet van de Appelvink. Aha, dit onthoud ik: dit is dus de geheime plek van Wim om de Appelvink te

zien! Vandaag zijn er diverse Gaaien, Zwarte Kraaien en Eksters.

Bosje met Spaanse aak (IB).

Een stukje verder, aan de buitenrand van het park, is een waterloop met stapstenen. Als het gevroren heeft blijft het hier door de stroming langer stromen, zodat er grote kans op Watersnip is. Nu vliegt er een Blauwe Reiger langs en in de heg verderop tijlpen wat Huismussen. In het hele park is zichtbaar dat de waterstand erg laag is; er kan zeker een meter bij, voordat de zichtbare markeringslijn wordt behaald.

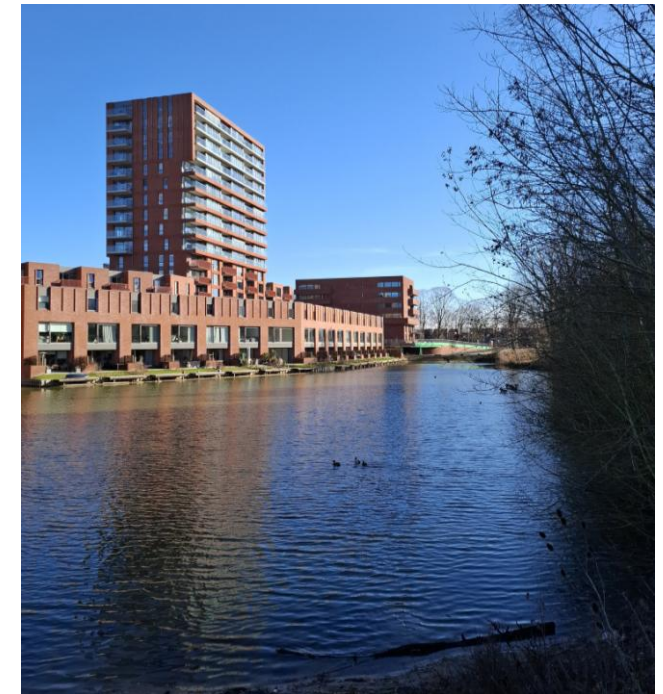
De stapstenen.

De elzen in het bosje verderop trekken in de winter veel Putters, Sijzen en in goede trekjaren Barmsijzen. We zien hier inderdaad diverse Sijzen. In de rietkragen in het broedseizoen kun je vele Kleine Karekieten vinden. In het gehele park minimaal 18 broedparen.

Buizerd en Ekster in Park Meerland, 24 januari 2026 (Jules Andela).

Op de weide lopen in de zomer Hereford koeien, een sterk ras wat het gehele jaar buiten kan blijven. Afgelopen najaar heeft Wim hier een Patrijs gezien. Een aantal jaren heeft hier ook een Steenuil gezeten, maar Wim heeft hem al een tijdje niet gezien. Er zit vandaag wel een Buizerd. In de vijver richting winkelcentrum zien we Waterhoen en grote aantallen Wilde Eenden en Grote Canadese Ganzen. Opeens roepen er een aantal van de groep in koor: *Issvogel!* Ik sta natuurlijk net die ganzen en eenden in Live Atlas in te voeren en zie hem niet, hmmm.

Vijver met het appartementengebouw De Hooghe Heer.

Aangekomen bij de vijver naast het appartementengebouw van Wim en Toos, vertelt Wim dat ze hier het gehele jaar in de bebouwing een Zwarte Roodstaart horen. Na het broedseizoen komen hier nogal wat Grote Canadese Ganzen voor (hoogste aantal 300). Vandaag zijn er veel Kokmeeuwen en Harold ontdekt in de groep ook een Stormmeeuw. Terwijl ik hem zoek en in het vizier van mijn verrekijker krijg, hoor ik links en rechts naast me: *IJsvogel!* Tja, sta ik naar die meeuw te turen en is de IJsvogel alweer gevlogen... Ik zie nog wel twee Nijlganzen langs vliegen.

Wim heet ons welkom in de hal van het gebouw waar Harold werkelijk een kunststuk heeft gemaakt. We bewonderen zijn schildering, terwijl Harold uitleg geeft over het ontstaan, het overbrengen van het ontwerp op de muur en het urenlange inkleuren. Wim zorgt voor koffie, thee en een stroopwafeltje in de "huiskamer", de gezamenlijke benedenruimte.

Na deze pauze lopen we het Douglasbos in, ook zo'n oud element wat mocht blijven staan bij de aanleg. In dit bosje komen Kuifmees, Goud- en Vuurgoudhaan, Zwarte Mees, Boomkruiper, Boomklever en Buizerd voor. Er is behoorlijk wat commotie als we in het bosje staan en de nodige alarmroepjes horen. Zien doen we echter niets; zou de Buizerd rondvliegen? Als het weer rustig is

horen we alleen de Boomkruiper piepen, een nieuwe soort voor vandaag.

Douglasbos (IB).

We lopen naar het laagste gedeelte van het park, waar een gemaal water oppompt naar een wat hoger gelegen kunstmatige bron. Het water het loopt vandaar via een beekje weer naar beneden. Hier is vaak de Grote Gele Kwikstaart te vinden. Nu vliegt er een Merel op. In het voorjaar, als de sleedoorn in bloei staat, kun je daar Goudvinken op waarnemen, vertelt Wim. De sleedoornstruiken staan langs het wandel- en fietspad, bij het cricketveld. Daar hippen ook vaak Witte Kwikstaarten.

Het gemaal (IB).

De vleermuiskelder is door de gemeente aangelegd als compensatie voor het verstoren van een groep vleermuizen (slapende Laatvliegers) bij het aanleggen van het park.

Onze wandeling gaat uiteraard langs de Oeverwaluwwand. Afgelopen jaar was er een record aan broedgevallen: 196 van de 220 gaten waren bezet. Ook de IJsvogel heeft in de wand gebroed (in nummer 12). In de vijver voor de Oeverwaluwwand zijn ook Dodaars, Krak- en Kuifeend gezien. Tot slot lopen we door een stukje oud loofbos met nieuwe aanplant, met als bewoner de Kleine Bonte Specht.

Aan de overkant van de vijver zien we een (illegale) valkenier met een vrouw Havik aan het werk. Uit de struiken plopt nog een tweede valkenier op, ook met Havik. Wim zegt dat hij deze mannen al vaker heeft

gezien en ook aangifte heeft gedaan, maar helaas wordt er nauwelijks tegen opgetreden. Zouden de Haviken de onrust in het Douglasbosje hebben veroorzaakt? Zou kunnen.

We eindigen weer bij Mrs. Park, waar het zonnige terras inmiddels goed bezet is. We bedanken Wim hartelijk voor een zeer goed voorbereide, informatieve en gezellige ochtend. Met, zoals al eerder vermeld, 31 waargenomen soorten. Het is inmiddels al

ruim middag. Tijd om naar huis te fietsen en een broodje te eten. En die IJsvogel? Misschien de volgende keer. Er moet immers iets te wensen overblijven! ■

Waterhoen in Park Meerland, 24 januari 2026 (Jules Andela)

223

Boomklevernestkast op Koningshof,
12 april 2025 (Chris Sandkuijl)

Nestkasten op Koningshof, vroeger en nu

Robbert van Hiele m.m.v. Connie Neutkens

Nestkastcontrole, 27 april 2025 (Chris Sandkuijl).

In 2025 hebben we, zoals gebruikelijk, de nestkasten gecontroleerd op Koningshof. Dit jaar bestond het team uit Connie Neutkens, Cees van Rooij, Chris Sandkuijl, Pieter Wouters, Rien Kelders en Robbert van Hiele.

Een mooi groepje. Genoeg om alle nestkastjes rustig schoon te kunnen maken en te kunnen controleren. Connie heeft de zaken gecoördineerd en de gegevens opgeslagen. Het schrijfwerk is grotendeels door Robbert gedaan.

Wel een opstapje nodig, 25 mei 2025 (Connie Neutkens).

In het begin van het seizoen hebben we de kastjes veel lager gehangen. Op een soort sta-hoogte. Zo hadden we geen ladder meer

nodig om te controleren en konden we flink wat botbreuken, nu en in de toekomst, voorkomen. De sta-hoogte bleek wel voor iedereen anders.

In dit artikel laten we niet alleen de resultaten van dit jaar zien, maar we vergelijken ze ook met wat oude gegevens. Tom heeft ontzettend veel (of alles?) gedigitaliseerd, dus ik ben in de oude Blauwe Klauwieren gedoken. Om het onszelf niet te moeilijk te maken heb ik me beperkt tot de artikeltjes over Koningshof uit de periode 2000 tot 2009. Volgend jaar pak ik de periode 1990 tot 1999 erbij.

Trouwens, alle artikeltjes zijn geschreven door Jan Wouters. Ik heb enkele interessante stukjes tekst gekopieerd, zo eren we Jan's werk nog eens. Wat een rijkdom, die oude uitgaves. Vergeleken met onze huidige, gelikte 2026-versie ziet het er inderdaad uit alsof het 25 jaar oud is, maar met de inhoud is niets mis. Ik zal er later nog eens voor andere artikelen induiken, denk ik nu. Of het ook gebeurt moet nog maar blijken.

Resultaten 2025

Zie tabel 1. Van de Bosuil, Holenduif en Spreeuw hebben we in 2025 geen nesten gevonden. Maar, vers van de pers, tijdens ons schoonmaakrondje in 2026 op 28 februari al deze 4 jonge Bosuilen.

Jonge Bosuilen, 28 februari 2026 (Cees van Rooij).

Tabel 1. Aantallen eieren en uitgevlogen jongen per soort in 2025.

	Legsels	Eieren	Uitgevlogen	2 ^e legsels	Eieren	Uitgevlogen	Totaal uitgevlogen
Bonte Vliegenvanger	12	79	72				72
Boomklever	6	51	42				42
Boomkruiper	2	14	12				12
Koolmees	31	232	203	7	44	23	226
Pimpelmees	21	185	145				145
Roodborst	1	6	6				6
Zwarte Mees	1	8	8	1	5	0	8
Totaal (111 kasten)	74	575	488	8	49	23	511
Legsel mislukt	12			3			

Gewoon voor het leuke, even ertussendoor geplaatst. Pieter is gelijk de dag erna gaan ringen. Top!

Enkele opmerkelijke zaken

- Alle nestkasten hebben we op sta-hoogte gehangen en gerepareerd of vervangen.
- Alle nestkasten staan sinds dit jaar, dus 2025, in de AviNest app van Sovon en we hebben daarin ook alle gegevens verwerkt.
- Het voorjaar was zeer droog.
- We zijn gestart op 12 april met de eerste nestcontrole en vervolgens hebben we om de twee weken gecontroleerd i.p.v. om de drie weken.

- In totaal was er vier keer per nestkast een controle en in enkele gevallen vaker, wanneer er ook een tweede legsel was.
- In 2025 waren er 82 broedsels in 111 nestkasten.
- In 2005 schreef Jan Wouters nog over de Bonte Vliegenvanger: *Of de soort stand houdt, moeten we maar weer afwachten*. Dat bleek voorlopig te somber. Nu in 2025 maar liefst 12 nesten!
- Er werd één nestkast gestolen.
- Er is gelukkig maar één nestje mislukt door predatie.

Zwarte Mees, 28 april 2025 (Connie Neutkens).

- Volgens getallen van Sovon waren er maar drie Zwarte Mees-broedsels in nestenkasten in 2025 in heel Nederland, waarvan dus eentje op Koningshof!
- Moeten we misschien gewoon weer eens wat speciale Zwarte Mezen-

nestkasten ophangen? Of hangen die er al? Iets om aanstaand seizoen te bekijken.

Zwarte Mees, 25 mei 2025 (Connie Neutkens).

- Volgens Sovon 11 Boomkruiper-broedsels in nestkasten in 2025 in heel Nederland waarvan twee bij ons!
- In één nestkast zat een hommelnest. Het nummer van de nestkast wisten we niet meer. Niet genoteerd dus vergeten. Maar na wat denken kwam Connie erachter dat het in een Bosuilenkast zat, nummer 66.
- Connie vond in 2026 nog ergens een door ons verlaten en vergeten - en dus al jaren niet gecontroleerd - nestkastje, nummer 45. Er bleek een oud nest van de Boomklever in te zitten uit seizoen 2025. Dat betekent eigenlijk dat er 7 nesten van Boomklever geweest zijn in 2025.

- Ons Roodborst-broedsel was uniek voor De Kempen.

Hoewel we dat wel graag zouden willen, hebben die Zwarte Mezen, Roodborsten en Boomkruipers niet speciaal voor ons gekozen. Ze gingen voor een geschikt nestkastje. Toch zijn we, zonder dat ze het weten, een beetje trots op ze.

Resultaten 1999-2008

Nu eens even wat virtueel terugbladeren in oude Blauwe Klauwieren, van 2000 naar 2009. Cursieve teksten zijn letterlijk overgenomen stukjes die Jan opschreef. *In paars staat steeds commentaar van ons.*

1999 (in Blauwe Klauwier jaargang 26 nr 1)
Op 13 maart 80 nestkasten. Controles: 5, 26 mei en 16 juni. *Dit is echt veel later dan nu. Niet alleen de rupsenpiek vervroegt, wij vervroegen mee. In 2025 was de eerste controledatum 12 april.*

Tabel 2. Aantallen legfels per soort in 1999.

	1 ^e legsel	2 ^e legsel
Holenduif	2	1
Bosuil	1	0
Bonte Vliegenvanger	2	0
Zwarte Mees	3	0
Pimpelmees	14	0
Koolmees	27	0

	1 ^e legsel	2 ^e legsel
Kauw	1	0
wesp	in 2 kasten	
ongebruikt	28	

Bij het schoonmaken vonden we in een van de kastjes een dode Boomklever: een nieuwe soort voor Koningshof. Dus wie weet, is er een nieuwe broedvogelsoort voor onze nestkasten in aantocht.

Eén keer was Jan alleen, één keer met nog een ander groepslid. Respect hoor. Wij doen er met een klein groepje al een ruime ochtend over. Wel met koffiepauze. Die dode Boomklever is interessant. Het begin van een opmars. In 2004 kwam het eerste broedgeval.

Boomklever, 12 april 2025 (Connie Neutkens).

2001 (in Blauwe Klauwier jaargang 28 nr 1)

Controles: 5, 16 mei en 16 juni.

Tabel 3. Aantallen legfels per soort in 2001.

	1 ^e legsel	2 ^e legsel
Holenduif	4	
Bosuil	1	
Pimpelmees	16	
Koolmees	40	2
Kauw	2	
wesp	in 2 kasten	
ongebruikt	17	

Begin januari belde Hans Schrader mij op dat hij een nieuwe Bosuilkast had gemaakt, ter vervanging van het exemplaar dat in het broedseizoen van 2000 van ellende naar beneden was gevallen. Op 12 januari hebben we die kast opgehangen op de plaats van de oude. Het is een zeer degelijke nestkast, die door Hans de "Jan Wouters-kast" is gedoopt, gezien de tekst op de binnenkant van het deksel. Het blijkt een superdegelijke kast te zijn, na 25 jaar nog steeds in gebruik.

Daar kunnen de uilen en andere vogels weer enkele jaren mee vooruit. Op 10 maart hebben we met een ploeg van 7 personen de schoonmaakronde gehouden. Door de zachte winter was het broedseizoen al begonnen, zodat we niet alle kasten meer schoon hoefden te maken. Zo waren er al drie kasten met legfels van Holenduiven. De Bosuilen hadden zelfs al drie jongen, overigens niet in die nieuwe kast. Op grond

van de vleugellengte van de jongen kon berekend worden dat de uilen begin februari met de eileg waren begonnen. In een andere kast troffen we al drie jonge Eekhoorns aan. Volop lente dus.

Jan Wouterskast met jonge Bosuilen, 28 februari 2026 (Cees van Rooij).

Koolmees en Holenduif, goed niveau, Pimpelmees ook goed. Die profiteert blijkbaar van zachte winters en begint daarna weer toe te nemen. Geen Bonte Vliegenvangers, zeer wisselvallig op Koningshof en vaak niet aanwezig. Ze lijken

alleen in goede jaren naar Koningshof te komen. De jongenproductie is blijkbaar te laag om een populatie in stand te houden.

Opvallend is wel dat het lijkt dat er minder precies gecontroleerd werd dan nu. Jan heeft blijkbaar niet onderzocht hoeveel eieren er nou precies gelegd werden en hoeveel jongen er uitvlogen. Of is het niet zo goed opgeschreven? Of staat dat toch nog in de diepste krochten van de Excel-sheets? Of in een opschrijfboekje? Snappen wij het gewoon niet?

2003 (in Blauwe Klauwier jaargang 30 nr 2)

Controles: 3 en 24 mei en 14 juni. De Zwarte Mees profiteerde van de nieuwe kastjes.

Tabel 4. Aantallen legfels per soort in 2003.

	1 ^e legsel	2 ^e legsel
Holenduif	5	2
Bosuil	1	0
Bonte Vliegenvanger	3	0
Zwarte Mees	5	1
Pimpelmees	22	0
Koolmees	42	5
Boomklever	1	0
Kauw	3	0

Deze keer was er een flinke aanvoer van nieuwe kastjes omdat drie leden in de winter niet stil hadden gezeten. Geert Sanders had twaalf nieuwe kasten geleverd, geschilderd en wel, Pieter Wouters tekende voor zeven

stuks onder andere van echt eikenhout en Mark Sloendregt had er acht meegebracht waarvan vier voor Zwarte Mezen, met een zeer kleine vliegopening, en vier voor Boomkruipers met de opening aan de zijkant, zodat de vogels van de stam zo de kast in kunnen lopen. Door deze kasteninjectie kwam het aantal nestkasten op Koningshof weer boven de honderd. Dat was voor het eerst sinds 1992.

...de Bonte Vliegenvanger blijft constant, de Boomklever lijkt zich definitief gevestigd te hebben.

2005 (in Blauwe Klauwier jaargang 32 nr 2)

Tabel 5. Aantallen legsels per soort in 2005. Totaal 99 kasten waarvan 27 ongebruikt

	1 ^e legsel	2 ^e legsel
Holenduif	3	2
Bosuil	1	0
Bonte Vliegenvanger	8	0
Zwarte Mees	1	1
Pimpelmees	20	0
Koolmees	37	0
Boomklever	2	0
Kauw	1	0
Eekhoorn	in 1 kast	
wesp	in 3 kasten	

Als ik de 1e legsels optel, plus één voor eekhoorn plus drie voor wesp plus 27 ongebruikte nestkasten, dan kom ik tot 104 nestkasten. Dat klopt niet met het aantal van 99 dat Jan noemt. Ongetwijfeld heeft

Jan het minutieus bijgehouden maar ergens is er iets misgegaan. Ja, heel belangrijk is het ook weer niet want de trend van al die vogels blijft prachtig zichtbaar. En wie ben ik om er iets van te vinden? Hij stond er toch maar elk jaar weer!

Bonte Vliegenvanger was ongeveer zo hoog als in 1993, topjaar, daarna ineengestort, nu weer terug; Pimpelmees gaat langzaam omhoog, zeker na zachte winters, de Zwarte Mees schommelt enorm, oorzaak onbekend.

Pimpelmees, 12 april 2025 (Connie Neutkens).

2006 (in Blauwe Klauwier jaargang 33 nr 2)

De controles blijven twee keer in mei en één keer in juni, met steeds drie weken ertussen. Bezettingsgraad 86%, erg hoog dit jaar.

Tabel 6. Aantallen legsels per soort in 2006.

	1 ^e legsel	2 ^e legsel
Holenduif	5	5
Bonte Vliegenvanger	8	0
Zwarte Mees	2	2
Pimpelmees	19	0
Koolmees	46	3
Boomklever	1	0
Kauw	1	0

Merkwaardig was het vrouwtje Pimpelmees dat we met jongen aantreffen in een kast bij de tweede controle. Ze vloog niet weg toen we de kast openmaakten. Wat bleek, ze zat met een poot vast in het nestmateriaal. Het was niet helemaal duidelijk hoe lang al, maar zeker een behoorlijke tijd. De teentjes waar de draadjes omheen zaten waren nog niet helemaal afgestorven maar echt goed zag het er niet uit. We hebben haar uit die benarde positie bevrijd en de draadjes van de poot afgehaald. Daarna hebben we haar weer teruggezet in de kast. De hele tijd dat ze vastgezeten heeft in de kast is het voer voor het vrouwtje en de jongen aangesleept door het mannetje en zij heeft het voer onder het kroost verdeeld. De zes jongen waren iets ouder dan een week en zagen er normaal doorvoed uit. Bij de derde controle leek het nest normaal uitgevloogen.

De Zwarte Mees deed het voor deze soort heel goed met in totaal 4 broedsels. Sinds we enkele super selectieve kastjes van Mark Sloendregt voor deze mezen hebben opgehangen, maken ze daar geregeld gebruik van.

De Bonte Vliegenvanger is tegenwoordig ook een vaste broedvogel van onze kasten. Hij was weer met 8 broedsels aanwezig. Dat is nu al voor het derde jaar op rij precies hetzelfde aantal. Het lijkt erop dat Koningshof daarmee voor de Bonte Vliegenvangers vol zit, hoewel ze ook ooit met 12 broedsels aanwezig zijn geweest. Maar dat is alweer lang geleden, nog voor de inzinking die ze in de jaren '90 doormaakten. Dit past in het beeld dat Groningse onderzoekers vonden, dat de Bonte Vliegenvanger het in rijkere bossen met een vroege rupsenpiek niet goed doet. Door het veranderende klimaat valt die piek, waar ze voor hun jongen van afhankelijk zijn, steeds eerder. De vliegenvangers zijn te laat terug uit Afrika om er nog van te kunnen profiteren. In armere bossen, zoals Koningshof, komt de rupsenpiek later en nog net niet te vroeg. Daar kunnen de vliegenvangers zich voorlopig nog handhaven.

Hier een foto van een nest van de Bonte Vliegenvanger, maar met eronder nestmateriaal van een Boomklever. En

vermeldenswaardig is dus ook dat er in 2025 12 nesten van Bonte Vliegenvangers zijn gevonden. Terug naar oud niveau. Niet verwacht misschien, maar wel gekomen.

Bonte Vliegenvangerlegsel, 27 april 2025 (Robbert van Hiele).

2007 (in Blauwe Klauwier jaargang 34 nr 1)

Tabel 7. Aantallen legsels per soort in 2007. Totaal 96 kasten waarvan 20 niet gebruikt.

	1 ^e legsel	2 ^e legsel
Bosuil	2	0
Holenduif	3	2
Bonte Vliegenvanger	3	0
Zwarte Mees	4	0
Pimpelmees	17	0
Koolmees	42	0
Boomklever	4	0
Kauw	2	0

Vergeleken met Golfbaan Welschap, afname Koolmees, Pimpelmees, Bonte Vliegenvanger en toename Boomklever. Alleen Zwarte Mees was bij de golfbaan niet aanwezig, misschien geen specialistische nestkastjes?

2008 (in Blauwe Klauwier jaargang 35 nr 1)

Tabel 8. Aantallen legsels per soort in 2008. Totaal 104 kasten waarvan 24 niet gebruikt.

	1 ^e legsel	2 ^e legsel
Bosuil	1	0
Holenduif	1	2
Bonte Vliegenvanger	3	0
Zwarte Mees	2	1
Pimpelmees	23	0
Koolmees	44	2
Boomklever	5	0
Kauw	1	0

Ik moet nog even terugkomen op het verslag over 2007. Daarin meldde ik dat we bij de derde controle een vrijwel compleet nest van een Winterkoning hadden aangetroffen. Maar er was toen nog geen aanwijzing dat er gebroed zou gaan worden. Bij de voorjaarsschoonmaak zag het nest er gebruikt uit, dat wil zeggen met schilfers van de groeiende veren van jongen. Dus we kunnen de Winterkoning noteren als broedvogel in onze kastjes in 2007. Daarmee komt het aantal soorten dat ooit in onze kasten heeft gebroed op 19.

Na de invasie van 2007 is de Boomklever nog wat toegenomen, zij het niet meer zo spectaculair. Het aantal broedsels nam nog met 1 toe tot vijf. Tien jaar geleden nog een ongekend aantal. Zo zie je hoe dynamisch de vogelbevolking in feite is. Als een vogelsoort ergens niet voorkomt, denk je gemakkelijk dat dat altijd zo is geweest en zal blijven. Maar niets is minder waar: het blijft veranderen, soms langzaam en dan weer snel. ■

Boomklevernest, 10 mei 2025 (Connie Neutkens).

Oehoe op oud Haviksnest in de westelijke Kempen, 17 februari 2025 (Tom Heijnen)

Zeldzame broedvogels in de Kempen in 2025

Tom Heijnen

Dit is het vijfde jaaroverzicht van zeldzame broedvogelsoorten in de Kempen. Het gaat over soorten waarvan in 2020 (het eerste jaar waarvan een overzicht gemaakt werd) minder dan 50 territoria werden verwacht, en soorten die destijds wellicht boven de 50 zaten maar inmiddels onder die grens terecht gekomen zijn. Ook kolonievogels met 10 of minder kolonies zijn opgenomen, ongeacht het totaal aantal nesten.

Dankwoord

Ik bedank Henk Sierdsema voor de databestanden met gegevens uit Avimap, eBird, Kolonievogels, LiveAtlas, NDFF en waarneming.nl. Die gegevens werden verzameld door tientallen vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen digitaal vast te leggen. Zonder hen zou dit overzicht niet mogelijk zijn. Een aantal vogelaars bedank ik voor aanvullende gegevens: Roel van den Heuvel (Nachttegaal en Cetti's Zanger bij Helmond en zeldzamere broedvogels op en rond het Beuven), Jos Aarts (Grauwe Klauwier omgeving Geldrop en Heeze), Jan Kolsters (wespen in relatie tot

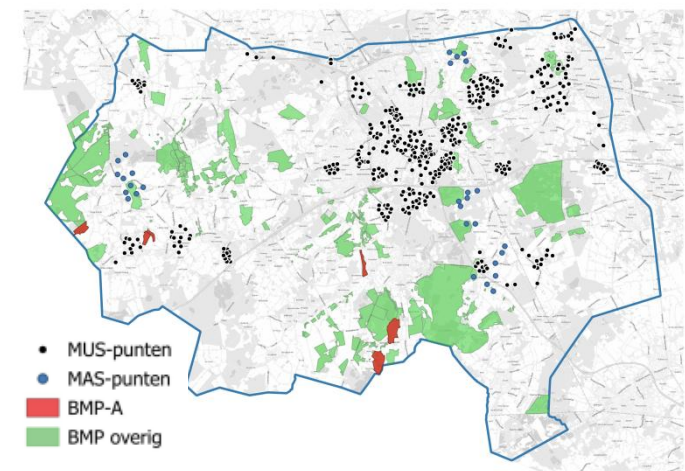
Wespendief), Pieter Wouters (Oehoe), Peter van Genijgen (Slechtvalk), Mark Sloendregt (Ooievaar), Wil Beeren (Ringselvennen en Budel-Dorplein), Leo Ballering (kolonievogels, Ooievaar), Wil de Veer (Visvijvers Valkenswaard), Werkgroep Weidevogelbescherming Zuidoost-Brabant (Grutto), Jan Schutjes (Oehoe) en Stef van Rijn (Rode Wouw). Dank aan de fotografen voor het beschikbaar stellen van hun foto's.

Methode

Methode, gegevensbronnen en beperkingen zijn vergelijkbaar met 2020 t/m 2024, al zijn er wel grote jaarlijkse verschillen in mate van vlakdekking en volledigheid. Die verschillen tikken het zwaarst door bij bosvogels en soorten van het agrarische gebied omdat deze landschappen het minst door vogelaars worden bezocht.

Een deel van de gegevens is afkomstig van broedvogelinventarisaties en meetnetten. Op het kaartje staan alle punten en gebieden die in 2025 geteld zijn, *voor zover bij Sovon geregistreerd*. Het gaat om het Meetnet Urbane Soorten (MUS), Meetnet Agrarische Soorten (MAS), broedvogelinventarisaties van alle soorten in het kader

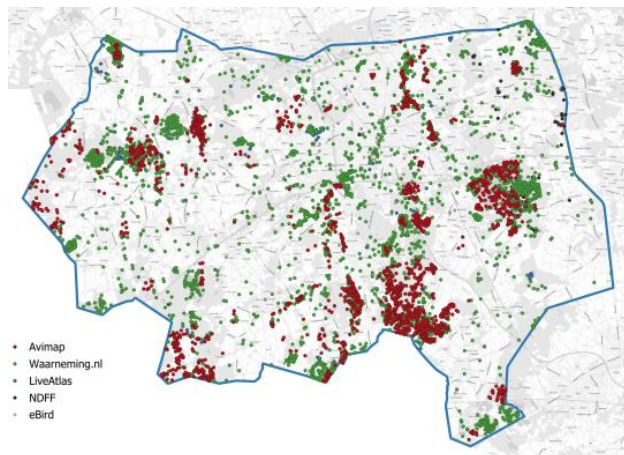
van het meetnet (BMP-A) en overige broedvogelinventarisaties, soms van alle en soms alleen van schaarse/zeldzame soorten (BMP overig). Broedvogelinventarisaties die niet met Avimap zijn vastgelegd ontbreken op het kaartje.

Getelde meetnet-punten en gebieden in 2025.

Daarnaast zijn losse waarnemingen een belangrijke bron van informatie. Op het kaartje op de volgende pagina is te zien dat er veel aanvullingen zijn op de gegevens in Avimap, al zijn er veel mitsen en maren en gaat er niets boven gestandaardiseerde broedvogelinventarisaties. Het kaartje geeft een indruk van gebieden waarvan gegevens ontbreken, al kan het ook zijn dat in zulke

gebieden geen zeldzame broedvogels voorkwamen.

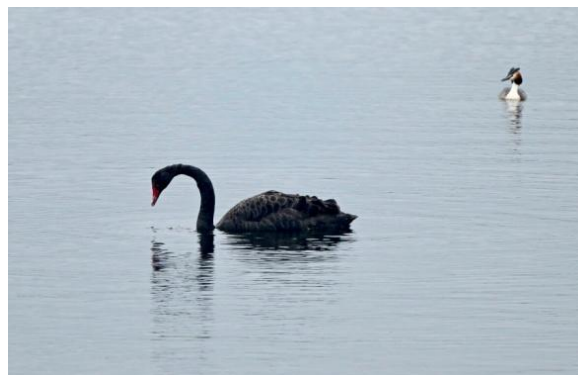

Meldingen in maart t/m juli 2025 (ongeacht aantal en gedrag) van soorten die behoren tot de selectie van zeldzame broedvogels, exclusief veel voorkomende doortrekkers/zwervers.

Alle waarnemingen zijn in QGIS over elkaar gelegd en volgens de soortspecifieke Sovon-criteria geïnterpreteerd. Op één punt werd hiervan afgeweken, nl. bij het criterium 'minimaal vereist'. Er werden nl. alleen waarnemingen tussen de datumgrenzen gebruikt, dus een criterium als 'minimaal 2 in seizoen vereist waarvan 1 tussen de datumgrenzen' kwam neer op het toepassen van 'minimaal 2 tussen de datumgrenzen vereist'.

Resultaten

Zwarte Zwaan: 1 territorium geteld

Zwarte Zwaan op de Visvijvers Valkenswaard, 25 april 2025 (Fred Emmerik).

In het Kleine Beerzedal bij Molenbroek was 1 territorium aanwezig, met op 25 maart 4 jongen. Daarnaast werden diverse vogels tussen de datumgrenzen gezien: 3 maart 1 ex Visvijvers Bergeijk en 2 ex Beuven, 7 maart 1 ex Landschotse Heide (binnen fusieafstand Molenbroek), 3 april 1 ex NW-rand Bladel en 4 t/m 28 april 1 ex Visvijvers Valkenswaard.

In 2021 was er een broedgeval. In 2022, 2023 en 2024 werden tussen de datumgrenzen alleen losse individuen opgemerkt.

Brandgans: 2 territoria geteld

Brandganzen in de Klisserbeemden, 19 april 2025 (Frank van Daal).

In de Klisserbeemden bij Westerhoven waren minstens 2 territoria aanwezig, in beide gevallen op basis van waarnemingen van een paar. Tussen de datumgrenzen waren in dit gebied soms grotere aantallen Brandganzen aanwezig, zoals 10 ex op 9 mei en 14 ex op 18 mei.

Tussen de datumgrenzen werden verspreid door de Kempen de nodige Brandganzen gezien: 16 april 2 ex Beleven, 18 april 1 ex Kempervennen, 25 april 4 ex Hooge Berkt bij Bergeijk, 30 april 3 ex en 8 juni 1 ex Loozerheide, 3 en 10 mei 2 ex Groote & Gastelse Heide, 4 mei 2 ex Landschotse Heide, 6 mei 2 ex en 8 mei 6 ex Ringselvennen, 7 mei 1 ex Visvijvers Valkenswaard, 10 mei 2 ex Diessens Broek, 12 mei 1 ex Spekdonken bij Vessem, 13 mei 1 ex Nieuwe Erven, 17 mei 6 ex Strabrechtse Heide

In 2021 t/m 2024 werden resp. 0, 3, 1 en 1 territoria in kaart gebracht. In de Kempen is nog geen sprake van een noemenswaardige groei van de broedpopulatie.

Indische Gans: 2 territoria geteld

Indische Ganzen op de Visvijvers Bergeijk, 22 april 2025 (TH).

Op basis van waarnemingen van een paar was er 1 territorium op de Groote/Gastelse Heide en 1 territorium op de Luchense Heide-Gulbergen tussen Geldrop en Mierlo.

Verder werden tussen de datumgrenzen nog diverse vogels gezien: 10 april 1 ex, 22 april 2 ex en 28 april 1 ex Visvijvers Bergeijk; 11 april, 27 april en 4 mei 1 ex Beuven; 26 april 1 ex Achtereinds Laag, 8 en 22 juni 1 ex Warande Helmond.

Bergeend: 3 territoria geteld

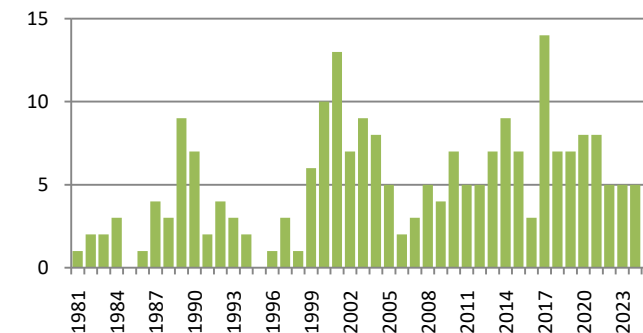

Bergeendenpaar op de waterharmonica bij het Diessens Broek, 2 april 2025 (Rolf Veenhuizen).

Op basis van waarnemingen van een paar waren er territoria in de Klisserbeemden, het Achtereinds Laag en de Strabrechtse Heide (Marijkeven). Jongen werden niet gemeld.

Tussen de datumgrenzen werden de nodige Bergeenden gezien zonder te voldoen aan de criteria voor een territorium: 4 mei 1 en 6 mei 2 ex Diessens Broek; 4 mei 2, 6 mei 1 en 15 juni 1 ex Ringselvennen; 7 mei 2 ex Groote Heide-Strijperheg, 10 mei 1 en 23 mei 5 ex Landschotse Heide, 13 mei 1 ex Scheidingsven, 6 juli 4 ex Beuven.

De soort kwam sinds 1981 bijna jaarlijks in de Kempen voor. De laatste jaren ging het om 5-8 territoria. Het aantal in 2025 was dus aan de lage kant.

Bergeend: geteld aantal territoria in de Kempen per jaar in 1981-2025.

Casarca: 3 territoria geteld

Casarca ♂♂ in de Klisserbeemden, 10 maart 2025 (Wil Smets).

Op basis van waarnemingen van een paar waren er territoria in het Kleine Beerzedal tussen Vessem en Middelbeers, in de Klisserbeemden bij Westerhoven en ten oosten van Soerendonk bij het Bulderbroek.

Tussen de datumgrenzen werden de nodige Casarca's gezien zonder te voldoen aan de criteria voor een territorium: 7 mei 1 ex Achtereinds Laag, 8 mei 1 ex en W van Heeze; 10 mei 2 ex Diessens Broek, 12 mei, 29 mei en 5 juni 1 ex Eindhovens Kanaal in Eindhoven; 14 mei, 31 mei en 19 juni 1 ex Kempervennen; 20 mei 1 ex Gijzenrooi, 20 mei 1 ex Vlasrootven, 30 mei 1 ex tussen Mierlo en Brandevoort, 31 mei en 7 juni 1 ex tussen Helmond en Lierop, 3 juni 1 ex ten N van Wintelre, 6 juni 9 ex overvliegend Heikant in Veldhoven, 13 juni 1 ex Ringselvennen, 17 juni 2 ex Soerendonks Goor, 23 juni 1 ex Visvijvers Bergeijk.

Territoria komen niet jaarlijks voor en alleen in 2021 vond met zekerheid een broedgeval plaats. Verder werden in de periode 2020-2024 alleen in 2023 (2 territoria) en 2024 (1 territorium) Casarca's vastgesteld.

Aanvullingen op broedvogeloverzicht 2024

Er was 1 territorium in de Kempen en wel in het Diessens Broek (28 april en 10 mei 1 paar). Extra waarneming tussen de datumgrenzen: 20 mei 1 ex Gijzenrooi.

Carolina-eend: 0 territoria geteld

Er werden geen territoria vastgesteld. Wel waren er diverse waarnemingen tussen de datumgrenzen: 26 maart 2 en 28 maart 1 ex Kleine Dommel in Geldrop, 6 april 1 ex ten N van Hoogeloon, 19 april Eindhovens Kanaal

tussen Geldrop en Mierlo, 28 april en 15 mei 1 ex Kasteelbos Heeze, 28 juni 1 ex parkje in Someren.

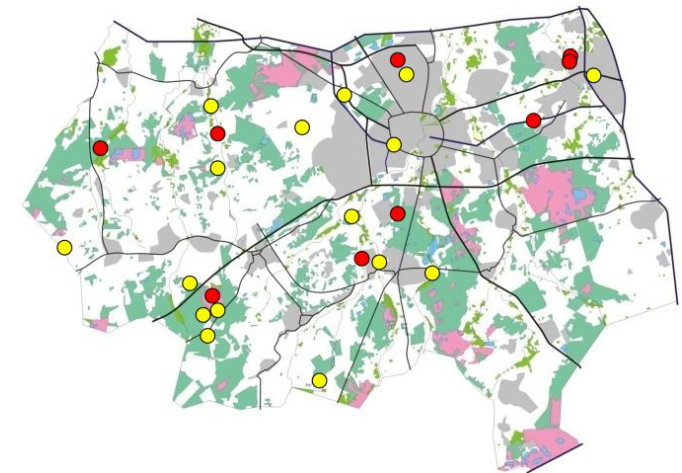
Territoria van Carolina-eenden werden incidenteel in de Kempen vastgesteld. In 2023 was er een succesvol broedgeval.

Mandarijneend: 9-25 territoria geteld

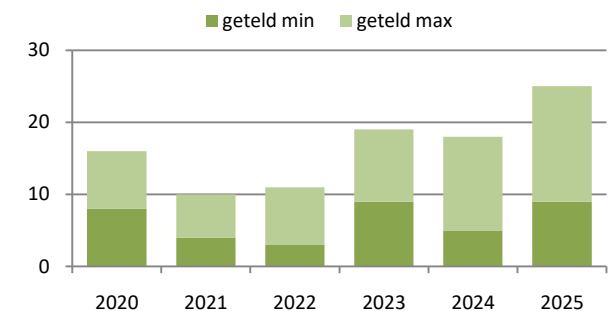
Mandarijneend ♂ in Veldhoven, 5 april 2025 (Simone Valkonet).

Territoria werden verspreid in de Kempen vastgesteld, in beekdalbossen, landgoederen, stadsvijvers en kanalen. Het grote aantal mogelijke territoria zal deels betrekking hebben gehad op niet-territoriale vogels en deels op gemiste territoria, vooral in onoverzichtelijke terreinen.

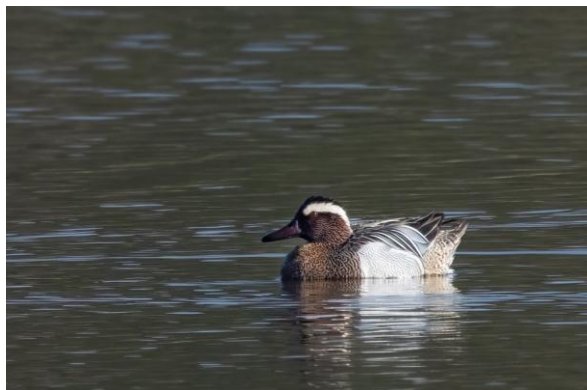
Mandarijneend: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van paar of adult tussen datumgrenzen).

In de jaren 2020-2024 werden enigszins vergelijkbare aantallen in kaart gebracht. De gegevens zijn echter (zeer) onvolledig.

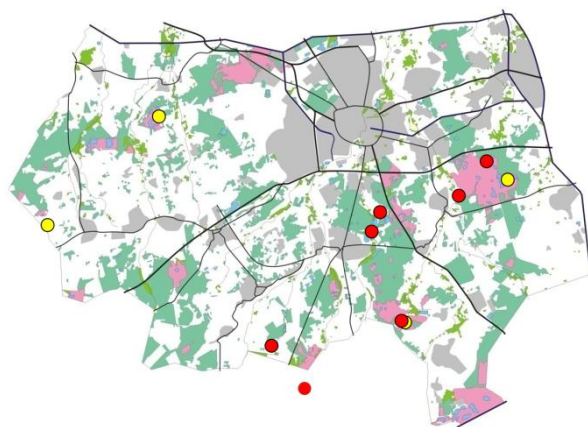
Mandarijneend: geteld aantal territoria in de Kempen in 2000-2025.

Zomertaling: 6-10 territoria geteld

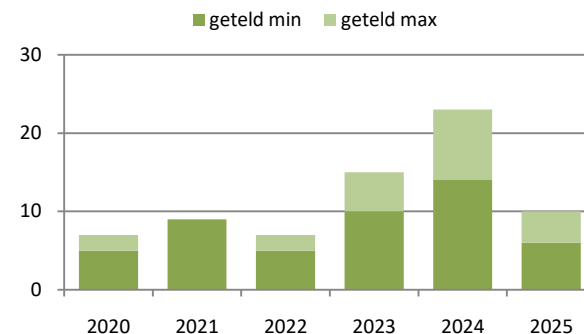
Zomertaling ♂ in het Achtereinds Laag, 12 april 2025 (Marc Koetse).

In het voorjaar en lokaal tot ver in de zomer was het behoorlijk nat, als gevolg van het kletsnatte jaar 2024. Dit was niet terug te zien in het aantal Zomertalingen waarvan het aantal in lijn was met de jaren vóór 2024.

Zomertaling: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van paar of adult tussen datumgrenzen).

Territoria waren te vinden op de Visvijvers Bergeijk, Visvijvers Valkenswaard, Achtereinds Laag, Strabrechtse Heide, Strabrechts Broek en de Gastelse Heide.

Zomertaling: geteld aantal territoria in de Kempen in 2000-2025.

Het aantal territoria in de periode 2020-2025 schommelde licht maar op een laag niveau vergeleken met de jaren '70 van de vorige eeuw en daarvoor. In 2024 was er een piekje, wat samenviel met extreem natte omstandigheden.

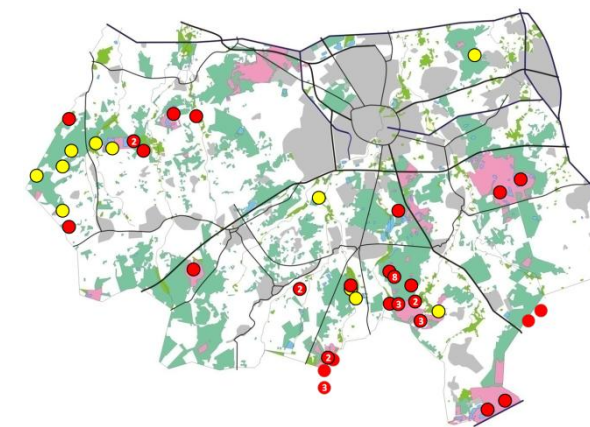
Zomertaling ♂ op de Visvijvers Bergeijk, 1 mei 2025 (Jan Post).

Wintertaling: 37-48 territoria geteld

Wintertaling ♂ in het Achtereinds Laag, 1 april 2025 (Marc Koetse).

De vele 'mogelijke territoria' wijzen erop dat we geen goed beeld hebben van aantallen en verspreiding, wat niet vreemd is omdat het een lastige soort is om te inventariseren en lang niet alle potentiële broedgebieden goed werden onderzocht.

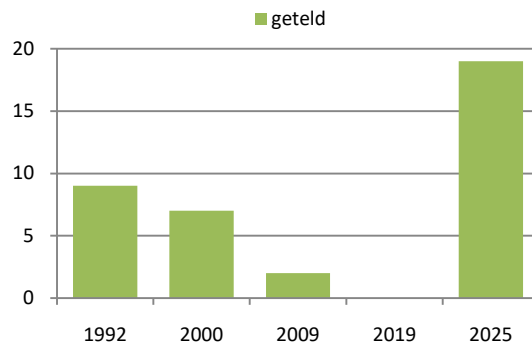

Wintertaling: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van paar of adult tussen datumgrenzen).

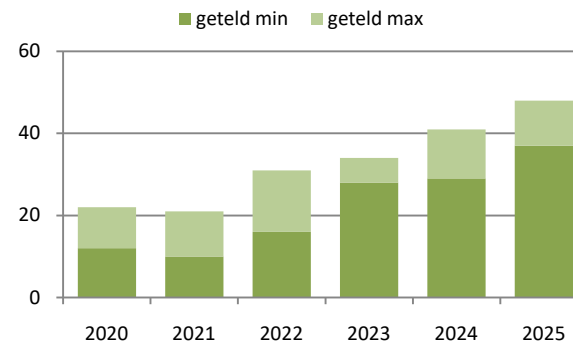
Wintertaling ♂ op de Landschotse Heide, 2 april 2025 (TH).

In het SBB-object Leenderbos, wat bestaat uit Leenderbos, Patersgronden, Groote Heide, Gastelse Heide, Putberg, Strijperheg en Soerendonks Goor, werden dankzij een vlakdekkende broedvogelinventarisatie én natte omstandigheden in het gebied 19 territoria geregistreerd. Wellicht dat eind jaren 1980 vergelijkbare aantallen aanwezig waren, maar bij inventarisaties daarna kwamen veel minder territoria aan het licht.

Wintertaling: geteld aantal territoria in het SBB-object Leenderbos (zie tekst) tijdens vlakdekkende inventarisaties in de periode 1992-2025.

De gegevens uit de hele Kempen over de periode 2020-2025 laten een stijgende lijn zien, maar gezien de vele mitsen en maren wat betreft volledigheid van de gegevens is een voorbehoud over de juistheid van deze trend op zijn plaats. Extreme droogte in het voorjaar kan bovendien zo maar zorgen voor een forse afname.

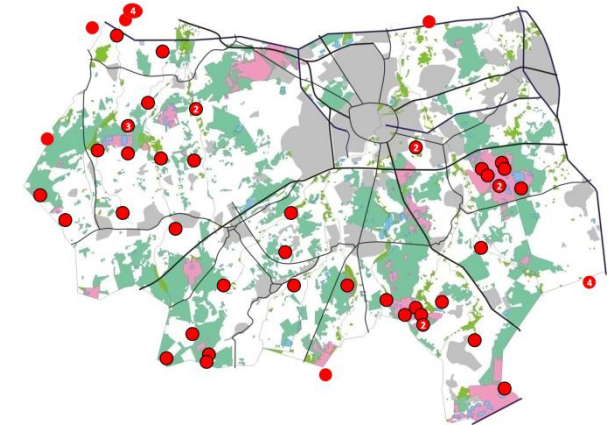
Wintertaling: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

Rosse Stekelstaart: 0 territoria geteld

In 2025 werd geen enkele Rosse Stekelstaart tussen de datumgrenzen gezien. In voorgaande jaren was alleen in 2019 t/m 2022 en mogelijk 2024 sprake van een territorium, steeds op de Visvijvers Valkenswaard.

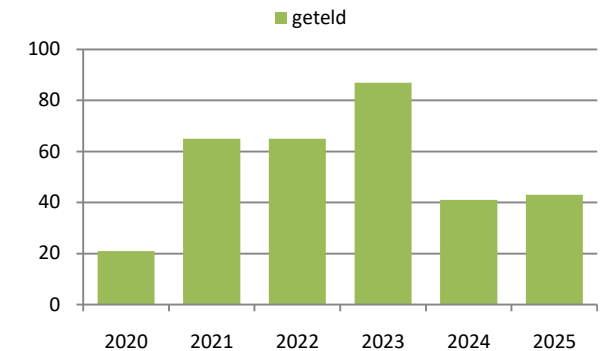
Kwartel: 43 territoria geteld

Kwartels werden verspreid in de Kempen gehoord. De kaart zal, vooral wat agrarisch gebied betreft, zeer onvolledig zijn.

Kwartel: territoria in 2025.

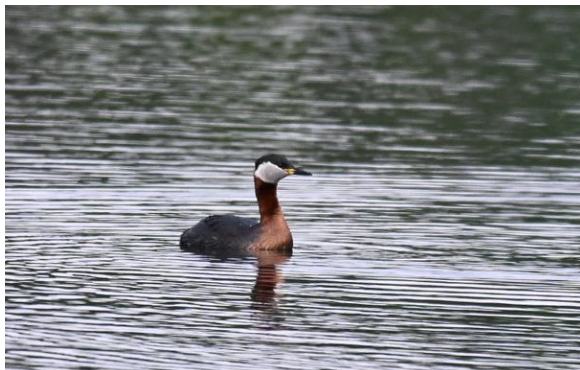
De meeste territoria werden gevonden op de Strabrechtse Heide en op en rond de Groote en Gastelse Heide. Beide gebieden werden in 2025 vlakdekkend op broedvogels geïnventariseerd.

Kwartel: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

De (gebrekkige!) gegevens uit de periode 2020-2025 laten schommelende aantallen zien, voornamelijk zonder trend van toe- of afname.

Roodhalsfuut: 0 territoria geteld

Roodhalsfuut op het Groot Malpieven, 7 mei 2025 (Wil Smets).

Van 12 april t/m 9 juli verbleef een adulte vogel op het Groot Malpieven. De vogel liet regelmatig zijn luide, rauwe roep horen. Hiermee werd echter niet voldaan aan de criteria voor een territorium. Wellicht was dit dezelfde vogel die een jaar eerder, van 25 mei t/m 18 juli 2024, op het Groot Malpieven te vinden was.

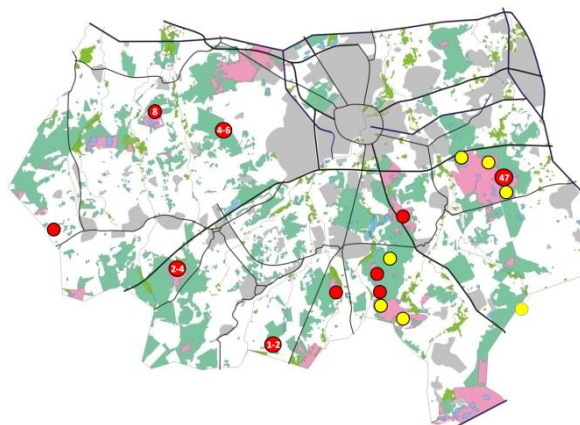
Roodhalsfuut op de Vlasrootvennen, 17 maart 2025 (Hennie Lammers).

Geoorde Fuut: 67-78 territoria geteld

Vijf Geoorde Futennesten op het Withollandven, Landschotse Heide, 5 mei 2025 (Rolf Veenhuizen).

Het was een uitstekend jaar. Op 10-16 locaties waren territoria aanwezig, met een enorm aantal van 47 territoria (diverse met nest) op het Beuven, 8 territoria (allemaal met nest, in vliegden-netjes die onder water stonden) op het Withollandven, Landschotse

Geoorde Fuut: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van een paar in de periode 15 april t/m 15 juli of adult in de periode 5 mei t/m 15 juli).

Heide, en 4-6 territoria op het Grootmeer bij Vesseem. Op 27 april werden 104 ex op het Beuven geteld, verreweg het grootste aantal dat ooit in de Kempen werd waargenomen.

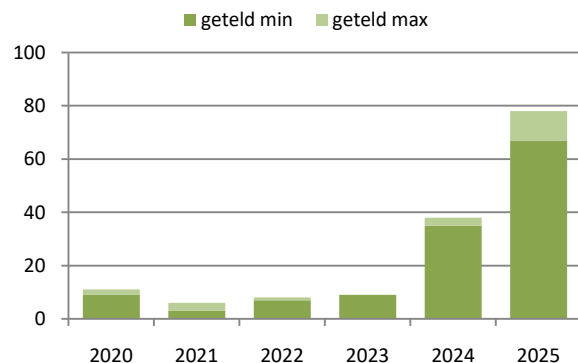
Het broedsucces was erg laag. Jongen werden alleen gemeld van de Landschotse Heide (diverse paren met jongen, maar geen enkel jong overleefd), het Diep Meerven (paar met jongen) en het Beuven (slechts één jong). Opmerkelijk van het Beuven was dat Futen en Dodaarzen wél volop succesvol tot broeden kwamen.

Vanaf ca 20 juni werden in de Kempen nog maar weinig Geoorde Futen gezien.

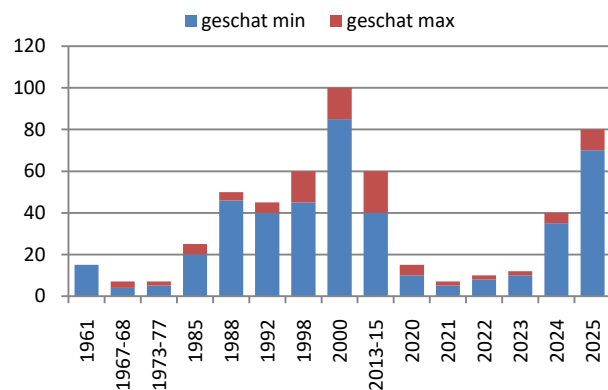
Geoorde Fuut met jong op het Withollandven, Landschotse Heide, 24 mei 2025 (Rolf Veenhuizen).

Vergeleken met de afgelopen jaren was 2025 een topjaar; 2024 was al een relatief goed en in 2025 verdubbelde dat aantal nog eens. Was dat, net als in 2024, te danken aan de natte omstandigheden?

Geoorde Fuut: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

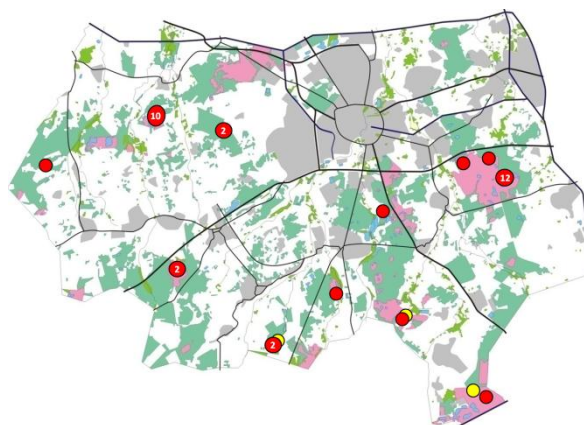
De aantalsontwikkeling vanaf 1961 laat zien dat het aantal in 2025 ongeveer op het niveau zat van de aantallen in de periode 1988 t/m 2015. Met het abominabele broedsucces in gedachten is het afwachten wat 2026 ons gaat brengen...

Geoorde Fuut: geschat aantal territoria in de Kempen in een aantal jaren en periodes in 1961-2025.

Aanvullingen op broedvogeloverzicht 2024

Op de kaart van territoria in 2024 ontbraken per abuis enkele territoria. Hieronder de juiste kaart. Het totaal aantal bedroeg 35-38.

Geoorde Fuut: territoria in 2024.

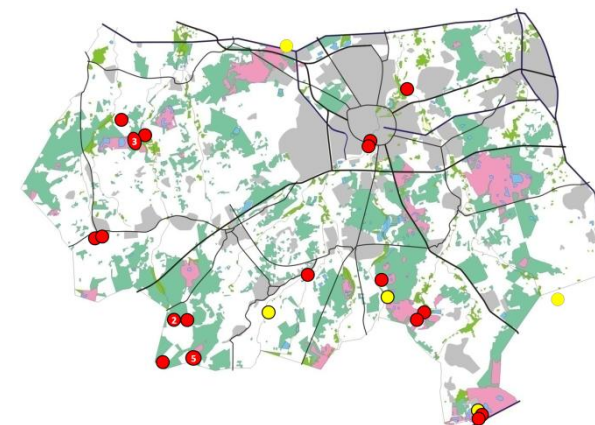
Zomertortel: 32-35 territoria geteld

Zomertortel in Eersel, 22 aug. 2025 (Peter Simon).

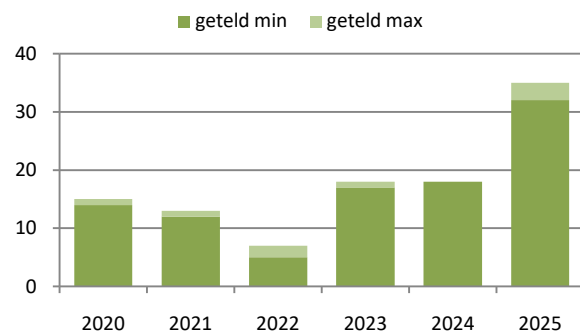
Mede dankzij een aantal broedvogelinventarisaties zijn er in 2025 meer territoria in

kaart gebracht dan in voorgaande jaren. De beste gebieden waren de Neterselse Heide en omgeving en de omgeving van De Pielis. Daarnaast werden ten opzichte van voorgaande jaren diverse nieuwe locaties ontdekt.

Zomertortel: territoria in 2025 (geel = onzeker = adult tussen datumgrenzen), exclusief 7 territoria in de omgeving van Budel (i.v.m. geheimhouding).

De kaart is vermoedelijk verre van compleet. Veel bosgebieden en beekdalen werden niet onderzocht en het gekoer kan makkelijk gemist worden. Gegevens uit voorgaande jaren wijzen erop dat met name uit de omgeving van Budel-Dorplein gegevens ontbraken. In 2020 werden in het westelijke deel van Landgoed De Utrecht meerdere territoria vastgesteld maar de afwezigheid in 2025 lijkt reëel omdat daar een vlakdekende broedvogelinventarisatie werd uitgevoerd.

Zomertortel: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

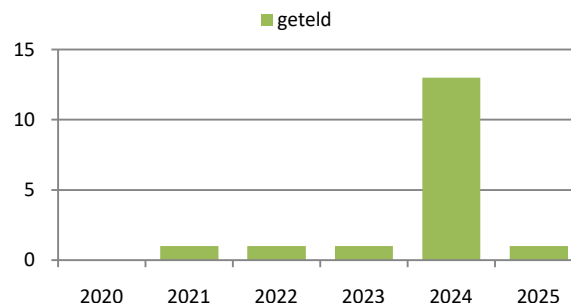
Het getelde aantal territoria in de jaren 2020-2025 is toegenomen, maar dit zegt weinig over de werkelijke aantallen vanwege de vele lacunes in het materiaal.

Kwartelkoning: 0 territoria geteld

Er werd geen enkele Kwartelkoning gemeld. Dit contrasteert met de 3-4 territoria in 2024, maar komt wel overeen met andere jaren.

Porseleinhoen: 1 territorium geteld

In het Diessens Broek was op basis van een roepende vogel op 15 april een territorium aanwezig. Dit is een groot verschil met vorig jaar (13 territoria in de Kempen), maar komt wel overeen met andere jaren vanaf 2020.

Porseleinhoen: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

Kleinst Waterhoen: 0 territoria geteld

Er waren geen meldingen in 2025. In 2023 en 2024 werd 1 territorium vastgesteld.

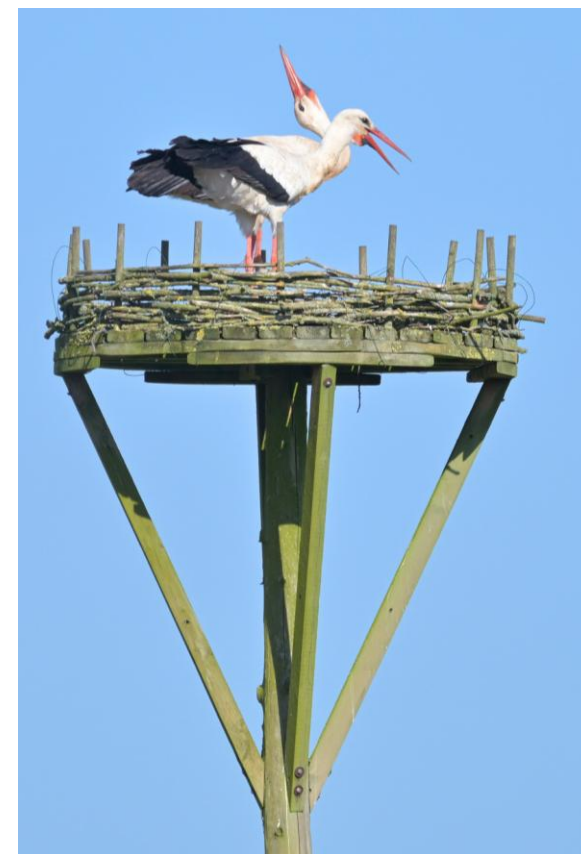
Ooievaar: ca. 37 bewoonde nesten geteld

Ooievaar foeragerend vlak bij het nest ten NW van Oerle, 29 maart 2025 (TH).

Op 11 locaties werden nesten van Ooievaars aangetroffen, 3 meer dan 2024. In totaal ging het om ca. 37 nesten, met daarbij de

kanttekening dat het aantal in de grootste kolonie, in de Zoo Eindhoven, niet geteld maar achteraf ingeschat is.

Baltsende Ooievaars op kunstnest bij Bruggerhuizen, 12 april 2025 (TH).

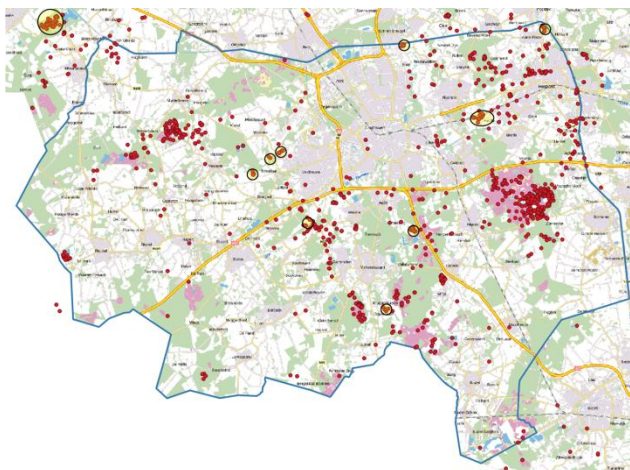
Er waren ten opzichte van 2024 vier nieuwe nestlocaties. In het W, ZW en ZO van de Kempen onbrak de soort. In de omgeving van Veldhoven hadden de paren gewoonlijk 3 jongen. Van de andere nesten ontbreken dergelijke gegevens.

Ooievaar: aantal bewoonde nesten per locatie in de periode 2020 t/m 2025.

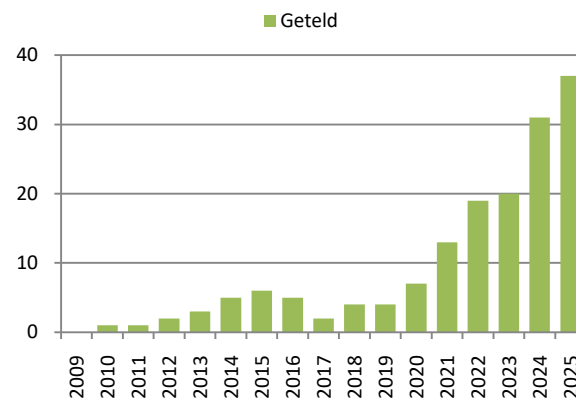
Locatie	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sonse Jachthaven					1	1
De Geer, Nuenen					1	
Gulden Land, A.-Rixtel						1
Eindhoven Zoo	4	9	13	13	20	ca 20
Spoorlijn Ehv. Zoo	2		1	1	1	1
Golf De Gulbergen					2	2
Sang en Goorkens	1					
W van Wintelre	0	0	1	1	0	0
Zoo Veldhoven	?	3	4	4	4	7
Bruggenrijt Grootte Aard	0	0	0	0	0	1
NW van Oerle	0	0	0	1	1	1
Grootgoor Veldhoven	0	0	0	0	1	1
Achtereinds Laag	0	0	0	0	0	1
Greveschutven	0	1	0	0	0	0
Bruggerhuizen	0	0	0	0	0	1
Totaal	≥7	13	19	20	31	ca 37

De kaart met waarnemingen van pleisterende Ooievaars in mei t/m juli geeft een beeld waar de broedende Ooievaars foerageren, al is niet bekend in hoeverre daar ook niet-broedende individuen tussen

Ooievaar: locaties van pleisterende vogels in de maanden mei t/m juli 2025. Cirkel = broedlocatie.

zitten. Opvallende concentraties van waarnemingslocaties waren er op en rond de Landschotse Heide (maximum 58 ex op 26 juli), in het Dommeldal van Grootgoor t/m Malpie (maximum 48 ex op de Malpie op 21 juli) en op de Strabrechtse Heide (maximum 54 ex op 30 juli). Iets diffusere concentraties waren aanwezig tussen Eindhoven en Helmond en tussen Eindhoven en Soerendonk. De grote aantallen op de Landschotse Heide en omgeving zullen verband houden met de kolonie van 69 nesten (geteld met een drone) op de Beekse Bergen. Er zijn ook opvallende leegtes op de kaart te zien, zoals bijna de hele ZW-hoek van de Kempen en een kleinere 'hap' in de ZO-hoek.

Ooievaar: geteld aantal nesten in de periode 2009-2025.

De Ooievaar kwam in 2010 voor het eerst als broedvogel in de Kempen voor. Na tien jaar kleine aantallen (maximaal 6 nesten) nam de

soort pas vanaf 2020 gestaag toe. De groei zit er nog steeds in, al is het denkbaar dat het aantal palen met nestplatforms de beperkende factor is. Wellicht is dat de reden dat de Ooievaar in delen van de Kempen nu nog ontbreekt. De broedparen op de Beekse Bergen zitten overigens grotendeels in de kruin van naaldbomen.

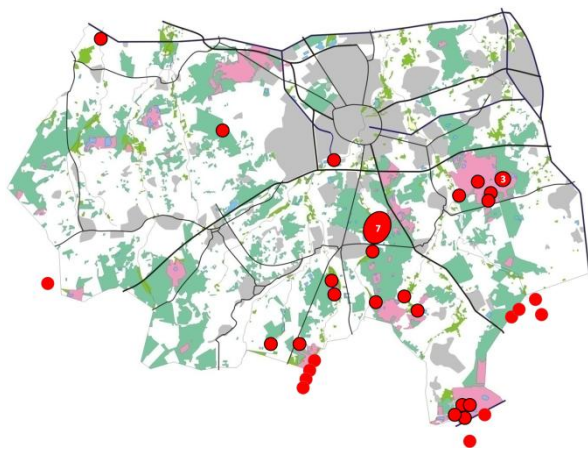
Roerdomp: 29 territoria geteld

Roerdomp op de Visvijvers Valkenswaard, 24 augustus 2025 (Jeroen Stevens).

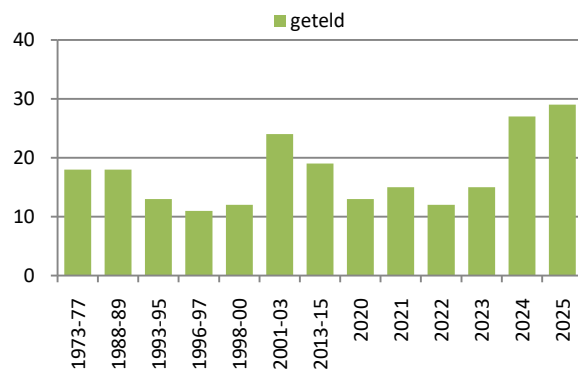
Het was een uitstekend jaar voor Roerdampen. De kaart geeft een goed beeld van de verspreiding, maar de aantallen waren op de Visvijvers Valkenswaard en Driebruggen wellicht iets hoger. Het werkelijke aantal in de Kempen bedroeg vermoedelijk 30-32 territoria. Ten opzichte van voorgaande jaren waren vooral de vele locaties met territoria op de Strabrechtse Heide opvallend evenals meerdere territoria op de

Malpie en Groote Heide/Soerendonks Goor.

Roerdomp: territoria in 2025 (geel = onzeker = net na datumgrenzen).

In de periode 2020-2025 nam de Roerdomp flink toe en ook ten opzicht van de wat bekend is uit de decennia daarvoor is recentelijk sprake van een groot aantal. Zachte winters en natte gebiedsomstandigheden pakten gunstig voor de soort uit.

Roerdomp: geteld aantal territoria in de Kempen in een aantal jaren en periodes in 1973-2025 (bij periodes berekend als de som van maxima per gebied).

Woudaap: 6 territoria geteld

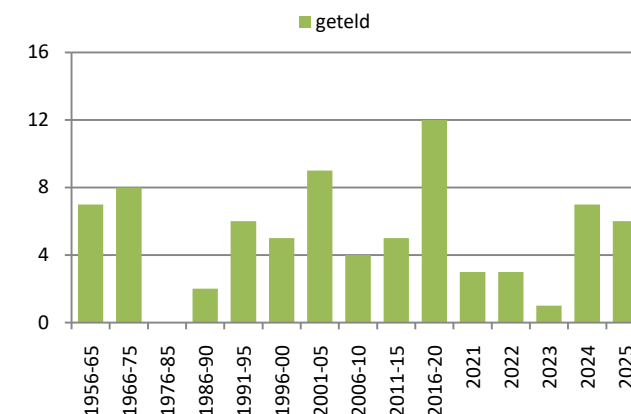

Woudaap ♂ op de Ringselvennen, 21 juli 2025 (René Weenink).

De eerste Woudaap in de Kempen werd op 1 mei gehoord. In drie gebieden werden territoria gemeld, nl. de westelijke Visvijvers Valkenswaard 1 territorium (regelmatig gezien en gehoord), Visvijvers Bergeijk 1 territorium (11 mei ♂ roepend) en de Ringselvennen. Op de Ringselvennen waren er onder meer meldingen op 17 mei 2♂ roepend, 1 juni 4♂ en 2♀ (door twee waarnemers gemeld), 8 juni 2♂, 9 en 16 juni 1♂1♀ en 21 juni 3 ex. Toepassen van de Sovon-criteria zou 4 territoria betekenen, maar het is lastig te beoordelen of dat reëel is.

De Visvijvers Valkenswaard werden in 2025 niet op broedvogels geïnventariseerd; er kunnen daar dus territoria gemist zijn.

Vergeleken met de afgelopen periode waren 2024 en 2025 goede jaren. Het is onbekend waardoor de fluctuaties veroorzaakt worden.

Woudaap: geteld aantal territoria in de Kempen in een aantal jaren en periodes in 1956-2025 (bij periodes berekend als som van maxima per gebied).

Blauwe Reiger: 175 territoria in 5 kolonies geteld

Blauwe Reiger op de Visvijver Bladel, 22 juni 2025 (Thijs van der Zanden, waarneming.nl).

Helaas werden niet alle (potentiele) broedplaatsen geteld. Zo ontbraken gegevens van de Visvijvers Valkenswaard, Gijzenrooise Zegge en de omgeving van Waalre. In de vijf wel getelde kolonies werden 175 territoria geregistreerd, aanzienlijk meer dan in voorgaande jaren maar dat is volledig te danken aan telwerk met een drone van de kolonie in het Soerendonks Goor. Dat leverde 67 nesten op terwijl vanaf de vogelhut maar 21 nestplaatsen zichtbaar waren.

Blauwe Reiger: aantal bewoonde nesten per locatie in 2021 t/m 2025. Rood = geteld m.b.v. een drone.

Locatie	2021	2022	2023	2024	2025
Warande Helmond	66	65	63	65	65
Soerendonks Goor	18	+	≥9	≥21	67
Visv. Valkenswaard	1	0	1	3	
Kleinmeer Vessem	6	8	9	6	7
Gijzenrooise Zegge	5	5		10	
Waalrese Bossen	1				
Kempervennen	3				4
Kattenbos Reusel		≥20	≥30	≥30	32
Timmereind Waalre			3		
Totaal	≥100	≥98	≥115	≥135	≥175

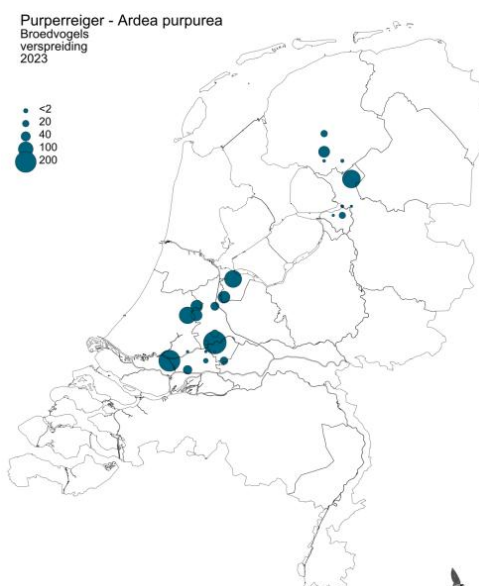
Als er ook in andere kolonies dronetellingen worden gehouden dan zal het aantal ongetwijfeld nog verder stijgen, wie weet tot 200 nesten of meer.

Purperreiger: 0 territoria geteld

Purperreiger op de Malpie, 12 april 2025 (Maarten-Jan van den Braak).

Er waren twee waarnemingen tussen de datumgrenzen: 25 mei 1 ex Meeuwven bij Aalst en 12 juni 1 ex Strabrechtse Heide. Van beide gevallen is niet bekend of het om een adulte of onvolwassen vogel ging.

Purperreiger: kolonies in Nederland in 2023 (bron: [Sovon](#))

Ondanks de gestage toename van het aantal broedparen in Laag Nederland vestigt de soort zich nog niet in de Kempen. Het bleef bij één broedgeval, in 1999 in het Soerendonks Goor. Dit is in lijn met de landelijke verspreiding die beperkt is tot delen van Laag Nederland.

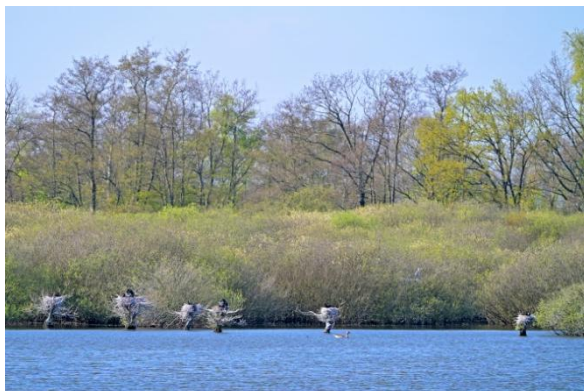
Lepelaar: 0 territoria geteld

Lepelaars op het Beleven, 8 juni 2025 (Cor van Pelt).

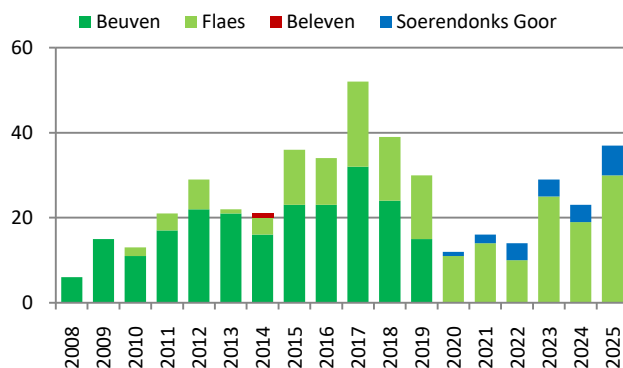
Wederom geen territoria dit jaar. Wel werden de nodige Lepelaars tussen de datumgrenzen gezien, veel meer dan in voorgaande jaren, nl. (tussen haakjes het hoogste aantal ex): Diessens Broek (3), Landschotse Heide (23), Mispelendse & Neterselse Heide (35), Beleven (22), Klisserbeemden (2), Malpie (1), Achtereinds Laag (1), Visvijvers Valkenswaard (10), Gastelse Heide (6), Ringselvennen (1) en Strabrechtse Heide (60).

Aalscholver: 37 bewoonde nesten in 2 kolonies geteld

Aalscholverkolonie in het Soerendonks Goor, 10 april 2025 (TH).

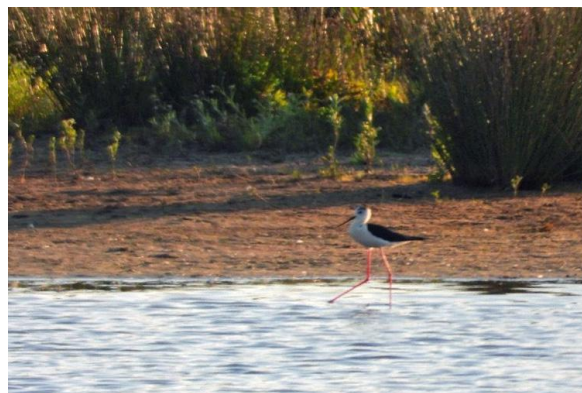
De kolonie op het Flaesven bestond uit tegen de 30 nesten. In het Soerendonks Goor zaten 7 nesten, geteld met een drone en één nest meer dan vanaf de vogelhut zichtbaar was.

Aalscholver: geteld aantal nesten in de Kempen per locatie en jaar in de periode 2008-2025.

Na het verlies van de Beuvenkolonie vanaf 2020 nam het aantal in de Kempen geleidelijk aan weer toe.

Steltkluut: 0 territoria geteld

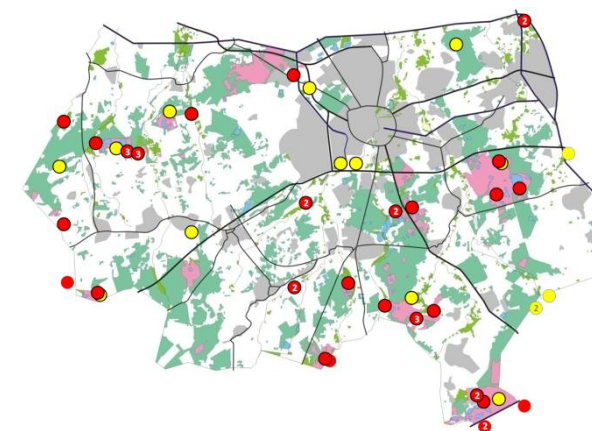
Steltkluut in het Achtereinds Laag, 13 mei 2025 (Remco Seuntjens).

Er waren geen indicaties voor een territorium maar wel twee waarnemingen tussen de datumgrenzen: 12 en 13 mei 1♂ en 1♀ Achtereinds Laag en 25 mei 1 ex Gastelse Heide.

Kleine Plevier: 34-45 territoria geteld

Verspreid in de Kempen werden territoria in kaart gebracht. Kleine concentraties van 3 of meer territoria werden aangetroffen in de natte natuurontwikkelingsgebieden ten zuiden van de Neterselse Heide en in het

stroomdal van de Oude Strijper Aa op de Gastelse Heide.

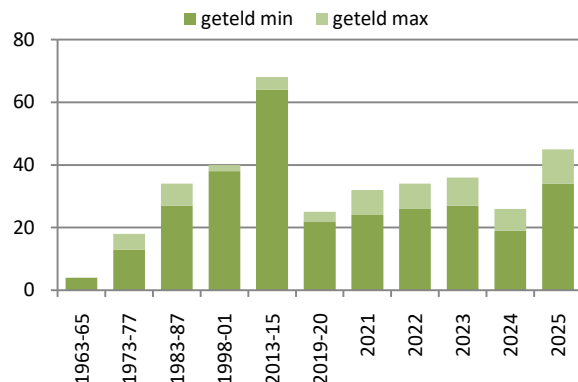
Kleine Plevier: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van adult/paar tussen datumgrenzen).

Hoewel er allerlei mitsen en maren zijn wat betreft de volledigheid van het materiaal, was 2025 een beter jaar dan 2024 toen er, vanwege de overvloed aan water, weinig geschikte 'strandjes' waren. Verder is er

Kleine Plevier bij de Neterselse Heide, 4 juni 2025 (Rolf Veenhuizen).

sinds 2020 geen opvallende trend van toe- of afname te bespeuren.

Kleine Plevier: geteld aantal territoria in de Kempen in een aantal periodes en jaren in 1963-2025.

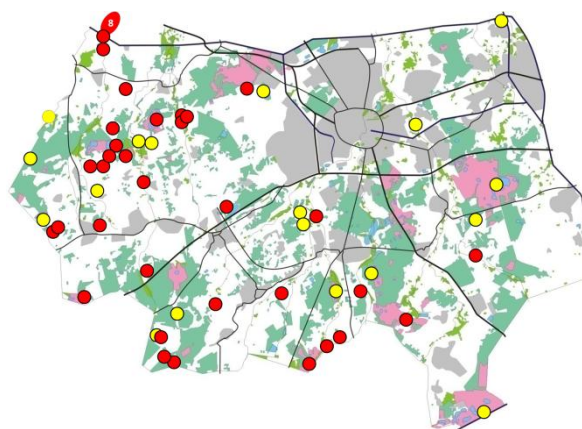
Wulp: 33-50 territoria geteld

Wulp op de Knegselsche Heide, 18 juni 2025 (Jan Kolsters).

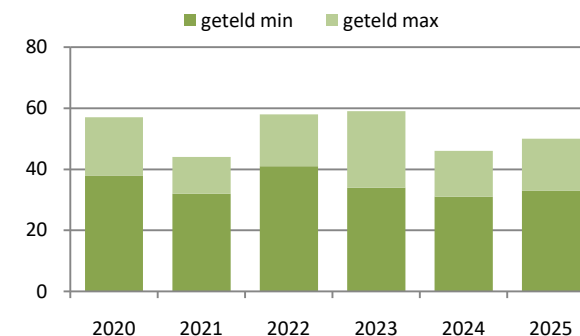
De gegevens zijn, net zoals in voorgaande jaren, onvolledig omdat met name in het

agrarisch gebied heel weinig geïnventariseerd werd. Het kaartbeeld was overigens vergelijkbaar met voorgaande jaren. De soort komt bijna niet in de oostelijke Kempen voor. In de westelijke Kempen was een kleine concentratie te vinden in de natte natuurontwikkelingsgebieden ten zuiden van de Mispelendse en Neterselse Heide, maar ook hier was het aantal territoria gering.

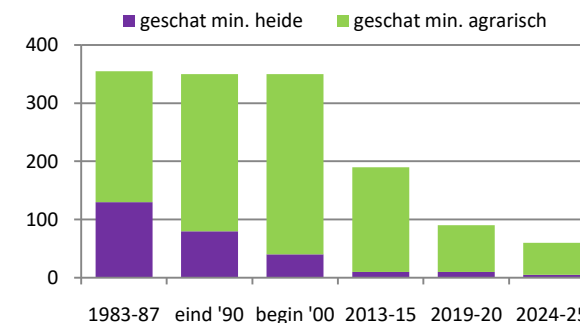
Wulp: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van paar/zang/balts tussen datumgrenzen).

De beschikbare gegevens uit de periode 2020-2025 suggereren een min of meer stabiele situatie, maar gezien de vele leemten in de gegevens is een voorbehoud op zijn plaats.

Wulp: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

Op wat langere termijn bekeken is de populatie in de Kempen sterk afgenomen. Die afname begon op de heide, waar de soort inmiddels vrijwel verdwenen is. Aanvankelijk nam het aantal territoria in het agrarisch gebied toe, maar rond de eeuwwisseling ging het ook in dit habitat snel bergafwaarts.

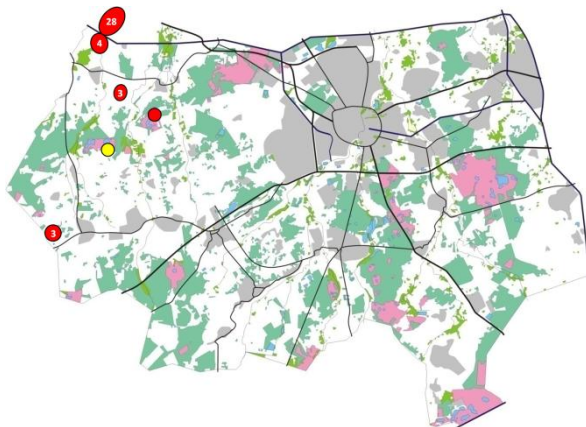
Wulp: geschat minimum aantal territoria in de Kempen in een aantal periodes in 1983-2025, onderverdeeld naar heide en agrarisch gebied.

Grutto: 11-12 territoria geteld

Grutto's in de Grootte Aard ten N van Wintelre, 2 april 2025 (Jan Kolsters).

De weinige territoria waren allemaal in de westelijke Kempen te vinden. Met vier territoria was het Diessens Broek het belangrijkste gebied. Langs de Toekomstweg

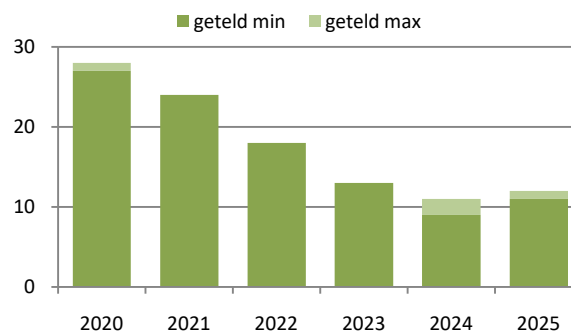

Grutto: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van paar/zang/balts tussen 1 april en 10 mei).

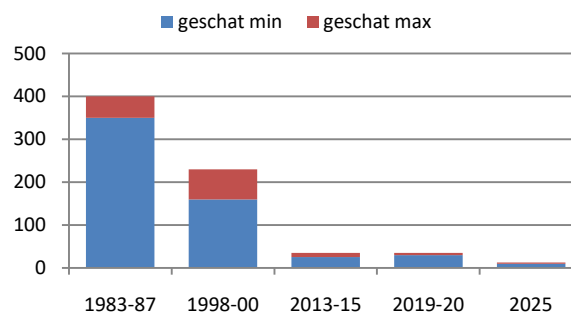
ten ZO van Diessen werden drie territoria geteld waaronder twee met nest (resp. op

13 mei 2 eieren en verlaten, en op 26 april 2 uitgekomen eieren). Rond het Beleven werden eveneens drie territoria in kaart gebracht. Sinds lange tijd was er, met dank aan de natte omstandigheden, een territorium op de Landschotse Heide.

De gegevens van de periode 2020-2025 laten zien dat het aantal gestaag afneemt en dat de soort bijna op het punt staat om als broedvogel uit de Kempen te verdwijnen.

Grutto: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

Grutto: geschat aantal territoria in de Kempen in een aantal jaren en periodes in 1983-2025.

De trend van afname was al vele decennia aan de gang en begon waarschijnlijk al in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw als gevolg van de grootschalige heideontginningen, ruilverkavelingen, ontwatering en intensivering van de landbouw.

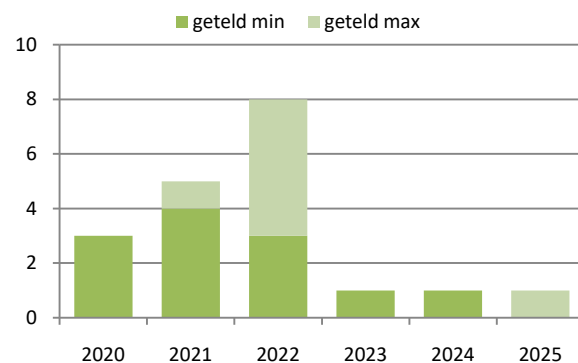
Tureluur: 0-2 territoria geteld

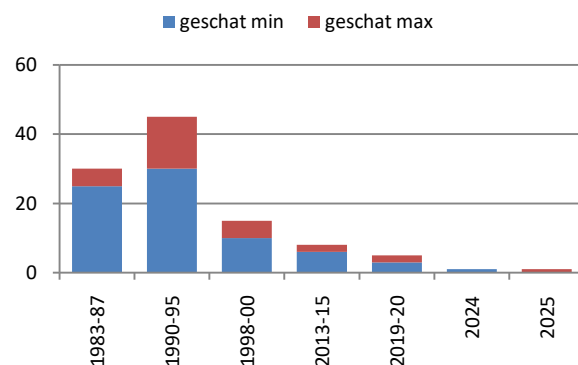
Tureluur bij Heers ten Z van Veldhoven, 2 juni 2025 (Wil Smets).

Ondanks de natte omstandigheden in 2024 en 2025 was het droevig gesteld met de Tureluur. Voor het eerst in decennia was er geen zeker territorium. Er werden alleen twee mogelijke territoria in kaart gebracht: op de Landschotse Heide (26 april 1 ex roepend en 4 mei 1 ex baltsend) en op de Gastelse Heide (15 mei 1 ex baltsend).

Tot halverwege de jaren 1990 kwamen tot enkele tientallen territoria in de Kempen voor, vooral in natte heideterreinen maar soms ook in vochtige graslanden. Daarna nam het aantal sterk af. De populatie is de laatste jaren nihil en er zijn geen vaste broedgebieden meer.

Tureluur: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

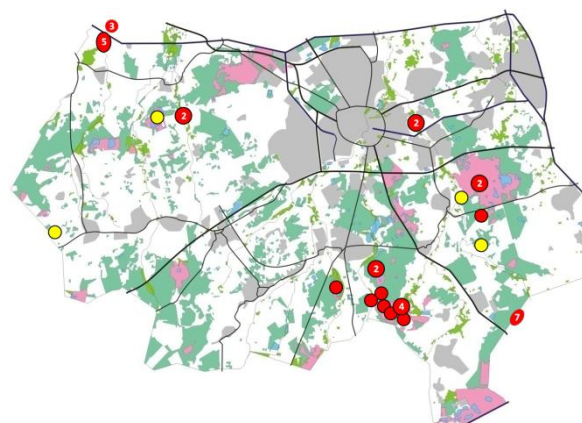
Tureluur: geschat aantal territoria in de Kempen in een aantal jaren en periodes in 1983-2025.

Watersnip: 24-28 territoria geteld

Watersnip op de Strabrechtse Heide, 9 juni 2025 (Erik Manders).

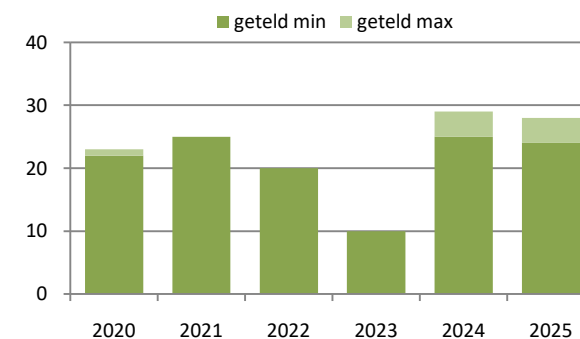
Verspreid door de Kempen werden Watersnippen gemeld, met de grootste aantallen in het Diessens Broek (6 territoria) en op de Groote Heide en Patersgronden (9 territoria, grotendeels in vochtige heide).

Watersnip: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van adult of paar tussen 10 mei en 25 juni).

Het relatief grote aantal in het Leenderbos en op de Groote Heide is (deels) te danken aan een vlakdekkende inventarisatie.

De gegevens van Watersnippen zijn ieder jaar onvolledig. De stand lijkt te schommelen zonder duidelijke trend van toe- of afname, maar dat kan verbloemd zijn door de leemten in onderzoek.

Watersnip: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

Kokmeeuw: ≥19 territoria in 4 kolonies geteld

Het was een extreem slecht jaar voor Kokmeeuwen in de Kempen, al moet erbij gezegd worden dat de situatie niet helemaal duidelijk was. Zo leken Kokmeeuwen zich in april te gaan vestigen op het Withollandven, net als vorig jaar, maar in mei was daar niets meer van te zien. Knoop punt Batadorp kan alleen maar rijdend in een bocht op de snelweg bekeken worden, en het aantal paren is daardoor niet goed bekend; op 28

april werden 25 ex gemeld, o.a. nest-
bouwend, en op 6 mei 20 ex. Op basis
hiervan is een minimum van 10 territoria
aangehouden, maar dat kan te laag zijn.

Kokmeeuw in de Genneparkten, 21 mei 2025 (Ruut
Aussems).

Op de meest zuidwestelijke plas van de
Visvijvers Valkenswaard, op dezelfde plek als
voorgaande jaren, werden op 15 juni 8 ex in
broedbiotoop gemeld en op basis hiervan is
4 territoria aangehouden.

*Kokmeeuw: aantal territoria per locatie in 2020 t/m
2025.*

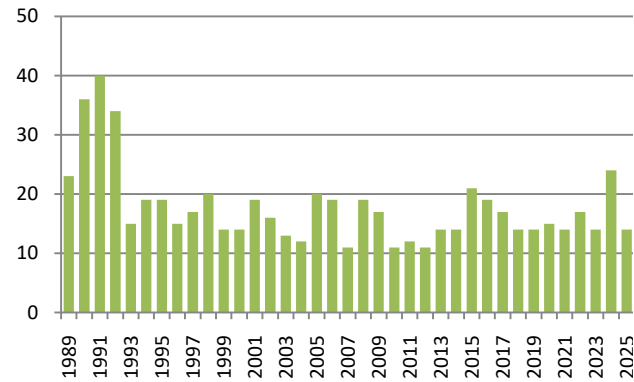
Locatie	2021	2022	2023	2024	2025
Achtereinds Laag		1	1	0	0
Budel-Dorplein				9	4
Cartierheide	0	0	30	0	0
Kempervennen	50				
Knooppunt Batadorp		≥5	≥15	3	≥10
Landschotse Heide	0	0	0	75	0
Park Meerland					1
Visvijvers Bergeijk	0	300	≥20	?	0
Visv. Valkenswaard	10	≥30	≥15	5	4
Totaal	60	≥336	≥81	92	≥19

Stormmeeuw: 14 territoria geteld

Stormmeeuw op de Ringselvennen, 14 juni 2025
(Achim Holzem).

Op het fabrieksterrein bij Budel-Dorplein
waren in 2025 14 nesten aanwezig. Dat is
een stuk minder dan 2024 (24 nesten) maar
wel in lijn met wat er gewoonlijk zit. Elf
nesten bevonden zich op diverse daken van
Nyrstar en drie in autobanden op de grond.

*Stormmeeuw: geteld aantal territoria in de Kempen
per jaar in 1990-2025. Met uitzondering van één
territorium op de Strabrechtse Heide in 2005 waren
het allemaal territoria bij Budel-Dorplein.*

Pontische Meeuw: 0 territoria geteld

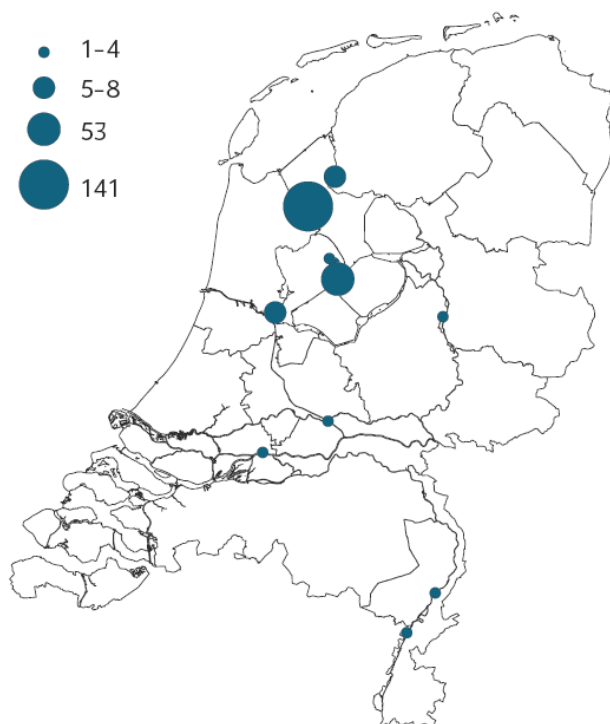
Pontische Meeuw langs de Oostvaardersdijk, 19 april
2025 (TH).

Hoewel Pontische Meeuwen al meer dan 25
jaar in de Kempen gezien worden, waren de
meldingen grotendeels beperkt tot de
maanden december t/m februari. De laatste
jaren worden ze steeds vaker in de zomer-
maanden gezien. Vaak gaat het dan om niet-
adulte vogels, maar in 2025 werden tussen
de datumgrenzen, op 3 mei, 2 adulte vogels
in zomerkleed bij Budel-Dorplein gezien.
De komende jaren is een territorium of
broedgeval, al dan niet gemengd met een
Zilvermeeuw, in dit gebied zeker niet
uitgesloten.

Sinds ca. 2015 is de Pontische Meeuw een
jaarlijkse broedvogel in Nederland. Het
aantal paren groeide spectaculair en
bedroeg 235 paren in 2024. Tot nu toe zitten
ze bijna allemaal langs het IJsselmeer, maar

ook elders duiken ze soms op zoals langs de Maas in Limburg.

Pontische Meeuw: broedkolonies (aantal nesten) in Nederland in 2024 (uit de Jong & van Bruggen 2025).

[Jong, A. de & J. van Bruggen 2025](#). Steeds meer Pontische Meeuwen. Sovon-Nieuws 2025(1): 6-8.

Visdief: 0 territoria geteld

Visdieven in het Achtereinds Laag, 29 juni 2025 (Marc Koetse).

Er waren geen aanwijzingen voor territoria en in tegenstelling tot voorgaande jaren was er geen 'mysterie' in Park Meerland in Eindhoven.

Wel werden er opvallend veel pleisterende Visdieven tussen de datum-grenzen (25 april en 30 juni) gezien, veel meer dan ik voorgaande jaren en ook op veel meer locaties: Loozerheide (28 april 1 ex), Sondervick College Veldhoven (29 april 2 ex), Park Meerland (1 mei 2 ex, 17 juni 1 ex), Diessens Broek (4 en 8 mei 1 ex), Beuven (4 mei, 10 mei, 22 juni en 24 juni 1 ex), Visvijvers Bergeijk (14 mei 1 ex), Warande Helmond (16 mei 1 ex), De Meeris Waalre (31 mei 2 ex), Gastelse Heide (31 mei 1 ex), Ringselvennen (9 juni 2 ex, 11 juni 5 ex, 13 juni 2 ex, 14 juni 2 ex, 18 juni 1 ex), Brandevoort (19 juni 1 ex), Soerendonks Goor (20

juni 2 ex), Science Park Eindhoven (23 juni 2 ex) en Achtereinds Laag (29 juni 3 ex).

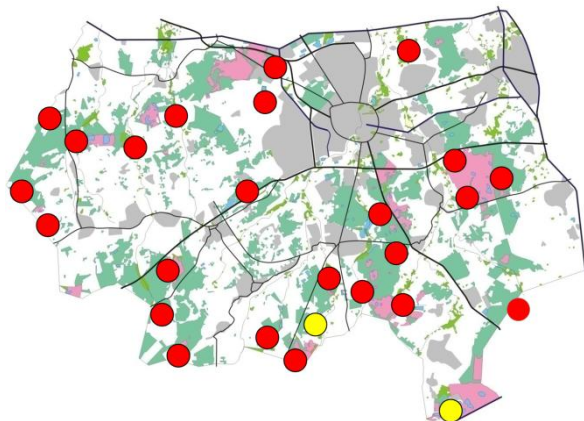
Het is niet duidelijk hoe deze waarnemingen geïnterpreteerd moeten worden: doortrekkers, zwervers, foeragerende broedvogels van elders (maar waar broeden die dan)?

Wespendief: 23-25 territoria geteld

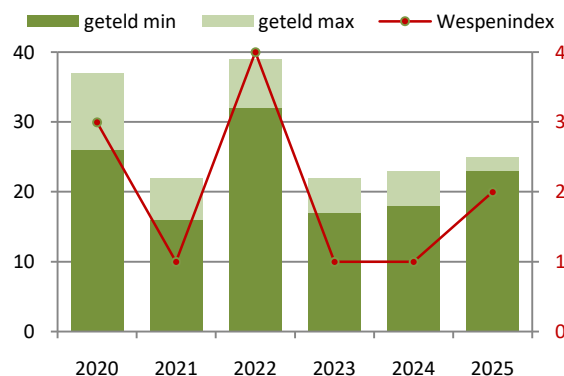
Wespendief ♂ op de Cartierheide, 13 juni 2025 (Bjorn Alards).

De kaart met territoria is gebaseerd op de interpretatie van overwegend losse waarnemingen. Ongetwijfeld werden heel wat Wespendiefterritoria niet opgemerkt. Territoria waren verspreid in de Kempen te vinden, met een aantal opvallende witte plekken zoals in het NW, NO en ZO van de Kempen.

Wespendiff: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van paar/baltes of 2 waarnemingen van adult tussen datumgrenzen).

In de periode 2020-2025 varieerde het aantal in kaart gebrachte territoria, wat gezien de 'krakkemige' methode niet verwonderlijk is.

Wespendiff: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025. De Wespindex is een maat voor de talrijkheid van wespen: 1 = slecht, 2 = matig, 3 = goed, 4 = topjaar (gegevens J. Kolsters).

Toch is het opvallend dat de ogenschijnlijke piek jaren 2020 en 2022 overeenkomen met goede wespenjaren.

Jan Kolsters schrijft dit keer over wespen: 'Ik heb in 2025 vrij intensief naar wespen-nesten gezocht in ons werkgebied. Na een paar jaren met nauwelijks wespen-nesten, waren er weer wespen-nesten te vinden van zowel Gewone wesp als Duitse wesp, echter niet erg veel. Mijn gegevens geven het volgende overzicht voor de laatste vijf jaar: 2020 goed jaar, 2021 slecht jaar, 2022 topjaar, 2023 slecht jaar, 2024 slecht jaar en 2025 redelijk jaar. Dit overzicht geldt niet voor wespen in en bij bebouwing maar voor wespen-nesten in het buitengebied, wat immers nesten zijn waar Wespendifven van kunnen profiteren.'

 Kolsters, J. & P. Wouters 2025. Wespen-nesten en predatie ervan door Wespendifven in een Noord-Brabants beekdal in 2020-22. Limosa 98 (2): 49-58.

Bruine Kiekendief: 1 territorium geteld

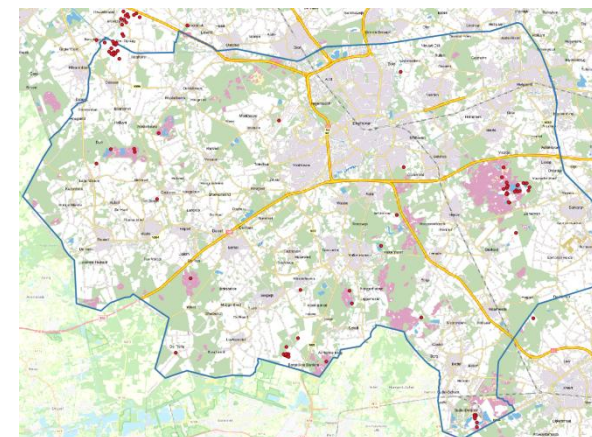
Net als in 2024 was in het Diessens Broek een territorium aanwezig. Op 9 april werd de eerste vogel, een man, gezien en op 15 april een paar. Op 15 mei werd transport van voedsel waargenomen. Man en vrouw werden voor het laatst gemeld op resp. 27 en 16 juni. Het lijkt er op dat een nest, als daar al sprake van was, in een vroeg stadium

mislukte. In 2024 was het paar evenmin succesvol.

Bruine Kiekendief ♂ in het Achtereinds Laag, 11 april 2025 (Marc Koetse).

In de maanden mei en juni werden buiten het Diessens en aansluitende Moergestels Broek her en der pleisterende Bruine Kiekendieven gemeld.

Bruine Kiekendief: locaties van pleisterende vogels in de maanden mei en juni 2025.

De meeste waarnemingen kwamen van de Visvijvers Bergeijk (regelmatig ♀), Strabrechtse Heide (regelmatig ♀, eenmaal ♂) en Ringselvennen (enkele keren ♂, eenmaal ♀).

Rode Wouw: 1 territorium geteld

Rode Wouw boven de Visvijvers Bergeijk, 2 juni 2025 (Jules Andela).

De afgelopen jaren werden steeds vaker Rode Wouwen in de zomermaanden gezien. Dit leidde nog niet tot een territorium, laat staan broedgeval. Dat dit toch zeer goed mogelijk is bleek wel toen eind april 2025 een paar met nest gevonden werd. Ze hadden eerst een oud Buizerdnest in een Grove den bezet en zijn later naar een locatie net over de grens in België verkast waar ze een nest in een populier hadden. Tot broeden kwam het helaas niet. Het vrouwtje van het paar (geboren in 2022 in Gulpen, Zuid-Limburg) was gezenderd en

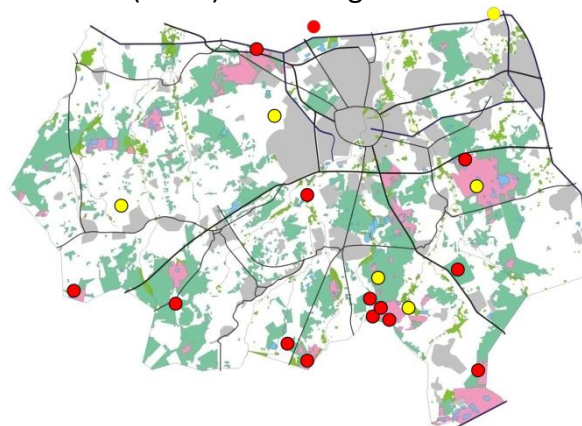
kon gevolgd worden. De vogels werden regelmatig op Nederlands grondgebied gezien (med. Stef van Rijn). Nederland telde in 2025 ca. 60 bezette nesten, een record sinds de soort in 2010 voor het eerst in ons land broedde.

Zwarte Wouw: 0 territoria geteld

Net als 2024 was er geen territorium in de Kempen. In de periode 2011-2023 was ieder jaar een broedpaar in de omgeving van Valkenswaard present.

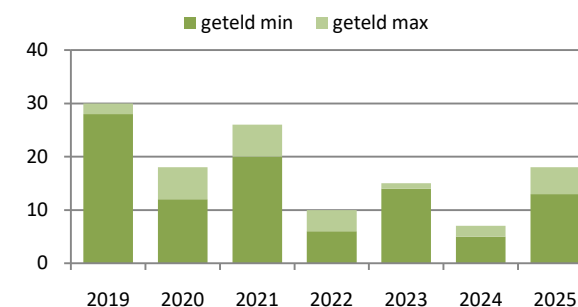
Ransuil: 13-18 territoria geteld

Dankzij vlakdekkende inventarisaties van o.a. Strabrechtse Heide, Leenderbos en Groote Heide werden diverse Ransuilen gevonden. Veel bossen en bosjes werden echter niet onderzocht en de kaart is derhalve (zeer?) onvolledig.

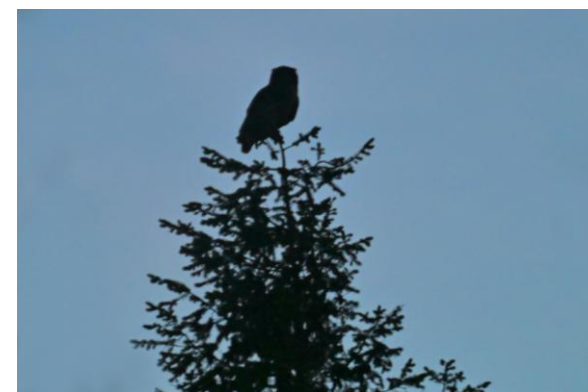
Ransuil: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van adult of paar tussen datumgrenzen).

Opvallend en verheugend is een klein cluster van Ransuilen op en rond de Groote Heide, maar voor de rest is het, voor zover bekend, droevig gesteld. De jaarlijks in kaart gebrachte territoria in de periode 2019-2025 laten een trend van afname zien, maar door de vele hiaten in het onderzoek is dat met de beschikbare gegevens niet met zekerheid vast te stellen.

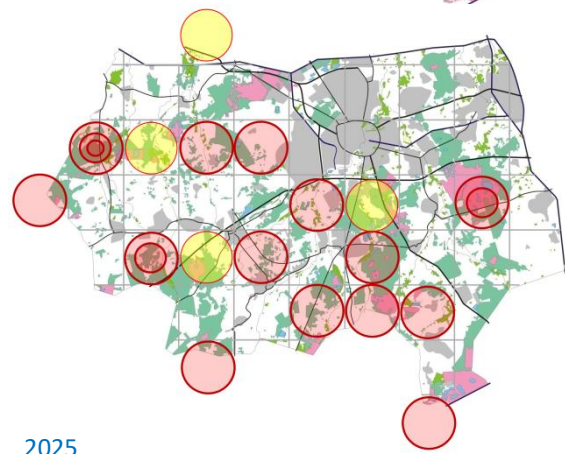
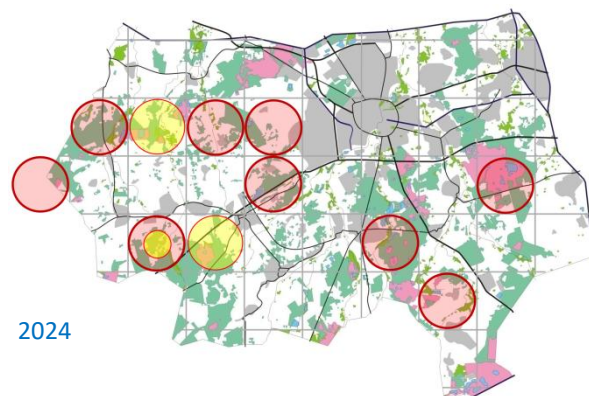
Ransuil: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2019-2025.

Oehoe: 18-22 territoria geteld

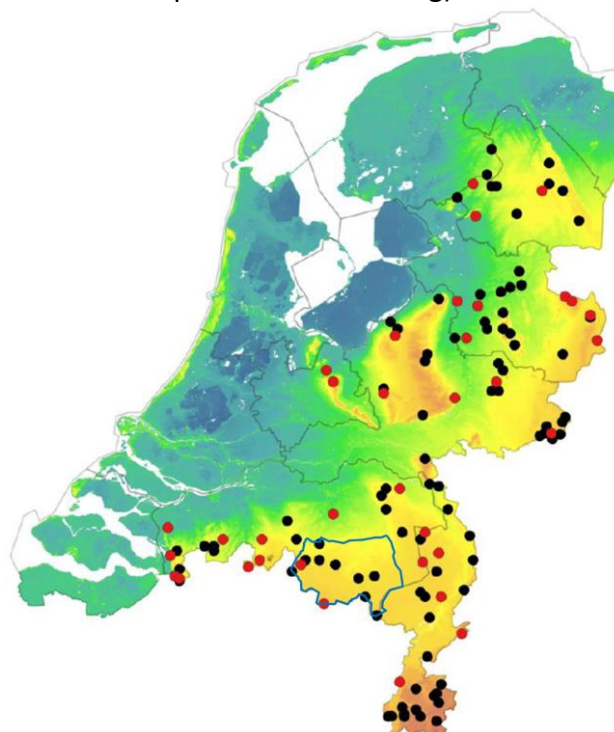
Oehoe in de omgeving van Valkenswaard, 30 april 2025 (TH).

Territoria kwamen verspreid in de Kempen voor, maar het kaartbeeld is ongetwijfeld onvolledig omdat grote oppervlakten niet specifiek op Oehoe's werden afgezocht. Het is goed mogelijk dat in 2025 al meer dan 25 territoria aanwezig waren. Er werden vijf bezette nesten gevonden.

Oehoe: atlasblokken met territoria in 2024 en 2025 in de Kempen. Rode cirkel = territorium (2/3 cirkels = 2/3 territoria), geel = mogelijk territorium (1x roepend tussen de datumgrenzen).

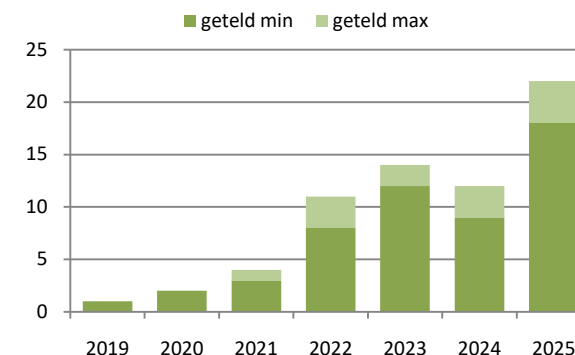
In 2025 werden 129 territoria in Nederland gevonden, 25 meer dan het jaar daarvoor (de gegevens van de Kempen waren op het moment van publicatie onvolledig).

Oehoe: verspreiding in Nederland in 2025 (Wassink et al. 2025). Rood = nieuwvestiging. Blauw omlijnd = Kempen. De gegevens van de Kempen zijn incompleet.

Nadat in de Kempen in 2019 het eerste territorium bekend werd, nam het aantal in eerste instantie langzaam toe. In 2022 werd voor het eerst uitgebreid naar Oehoe's gezocht, wat de verdere toename tenminste voor een deel verklaart. In de jaren daarna werd ook actief gezocht naar Oehoe's, maar dat gold voor een klein deel van de Kempen.

Het is ondoenlijk om de hele Kempen op Oehoe's af te zoeken. Het werkelijke aantal territoria kan derhalve heel wat groter zijn dan wat nu bekend is.

Oehoe: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2019-2025.

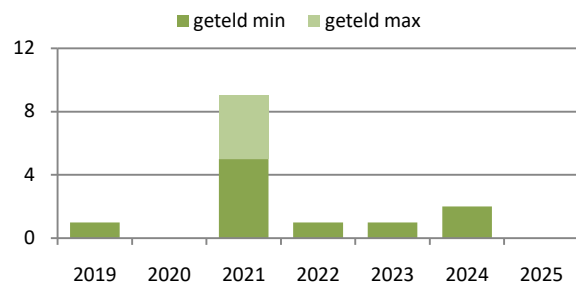
Ook is het te verwachten dat de Oehoe in de Kempen nog verder toeneemt, niet alleen omdat de Nederlandse populatie nog steeds groeit en uitdijt, maar ook omdat er nog volop 'ruimte' (nestelgebieden, voedsel) in de Kempen lijkt te zijn. Wellicht wordt het aanbod aan Haviksnesten na verloop van tijd een beperkende factor.

 [Wouters, P. 2025.](#) Oehoe's in de Kempen in 2025. Blauwe Klauwier 52(1): 138-141.

[Wassink, G.J. 2025.](#) De Oehoe *Bubo bubo* in Nederland in 2025. Oehoewerkgroep Nederland.

Hop: 0 territoria geteld

Er was geen enkele 'verdachte' waarneming in de Kempen. De na het topjaar 2021 gehoopte permanente vestiging in de Kempen werd daarmee geen realiteit.

Hop: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2019-2025.

IJsvogel: 35-54 territoria geteld

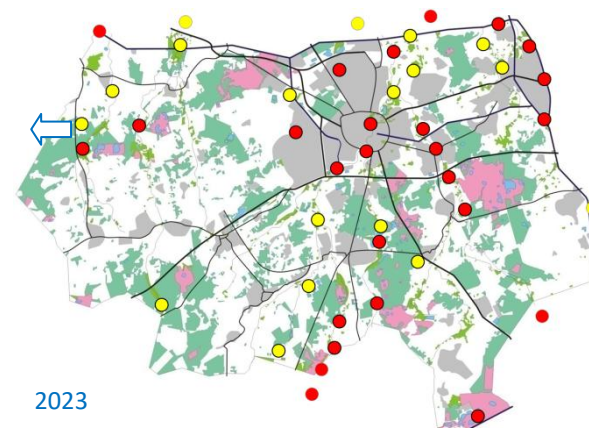
IJsvogelnest in een wortelkluit langs de Kleine Beerze bij Vessem, 29 maart 2025 (TH).

De stippen op de kaart zijn grotendeels gebaseerd op het clusteren van losse waarnemingen en nergens op het systematisch zoeken van nesten in een groter gebied. De aantallen werden daardoor vermoedelijk fors onderschat. De 19 gele stippen (eenmalige waarneming tussen 15 maart en 15 mei) laten zien dat er nog veel onduidelijk is. Ongetwijfeld had een deel van die stippen op territoria betrekking.

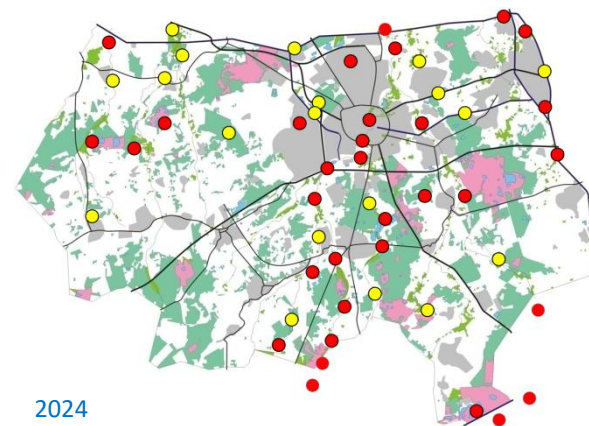
De meeste territoria bevonden zich zoals gewoonlijk in het Dommeldal. In het NW-deel van de Kempen waren aanzienlijk meer (mogelijke) territoria aanwezig dan in de afgelopen jaren. Het W-en ZW-deel, waar meerdere beken lopen zoals de bovenstroomse Kleine en Groote Beerze, de Keersop en de Beekloop, waren opvallend 'leeg'. Ook waren er geen meldingen langs de Strijper Aa en Bulder Aa in de ZO-hoek van de Kempen.

Het getelde aantal territoria varieerde in de periode 1998-2025 aanzienlijk, maar dat zal ten dele komen door variaties in de volledigheid van de gegevens. De dip in 2021 was echter reëel en werd ook in Nederland als geheel vastgesteld.

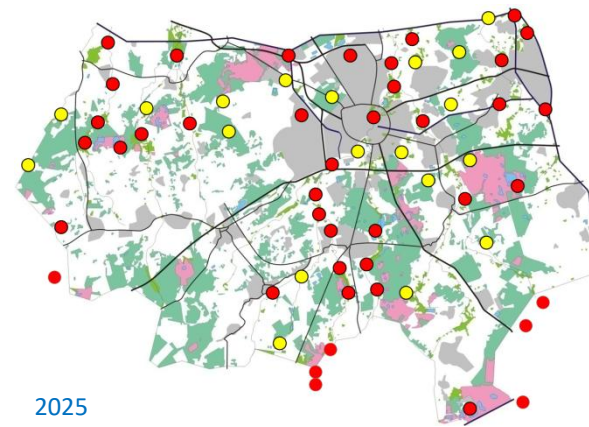
IJsvogel: territoria in 2023 t/m 2025 met toepassing van de fusieafstand van 2000m. (geel = onzeker = 1 waarneming van paar of adult tussen datumgrenzen).

2023

2024

2025

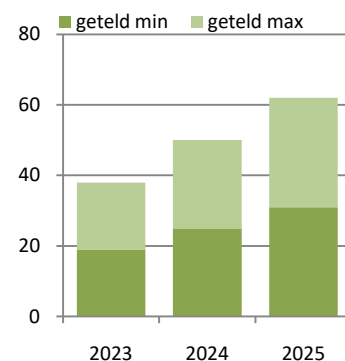
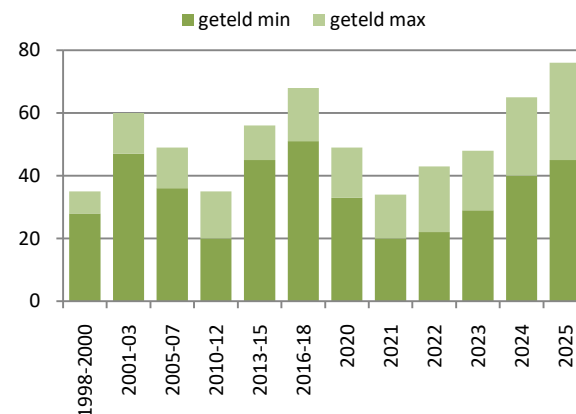

Ijsvogel bij het Peetersven ten noorden van Valkenswaard, 6 november 2025 (TH).

Overigens zijn de eerder gepubliceerde broedvogeloverzichten van de Ijsvogel niet geheel correct in relatie tot de Sovon interpretatiecriteria. De fusieafstand werd namelijk in 2022 of 2023 gewijzigd van 1000 naar 2000m. terwijl verzuimd werd die wijziging door te voeren. De gegevens in de eerdere overzichten waren dus allemaal gebaseerd op een fusieafstand van 1000m., daardoor onderling wel vergelijkbaar maar vanaf 2023 niet meer in lijn met de nieuwste Sovon criteria. De bijgaande kaarten van 2023 t/m 2025 geven de territoria weer met toepassing van de juiste fusieafstand.

Een grotere fusieafstand heeft overigens meerdere consequenties die niet perse hoeven te leiden tot lagere aantallen. Bij een grotere afstand kan het nl. zo zijn dat er meer waarnemingen zijn die voldoen aan de overige criteria, waardoor twee mogelijke territoria dan 'veranderen' in één zeker

territorium. De grafieken hieronder tonen het aantalsverloop in de periode 1998-2025 waarbij in *alle* jaren een fusieafstand van 1000m. werd toegepast, en het aantalsverloop in de periode 2023-2025 met een fusieafstand van 2000m.

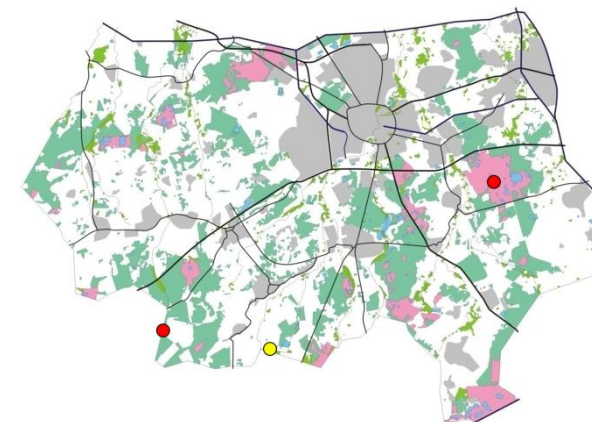
Ijsvogel: geteld aantal territoria in de Kempen in een aantal jaren en periodes in 1998-2025 met toepassing van een fusieafstand van 1000m (boven) en in de periode 2023 t/m 2025 met toepassing van een fusieafstand van 2000m.

Draaihals: 2-3 territoria geteld

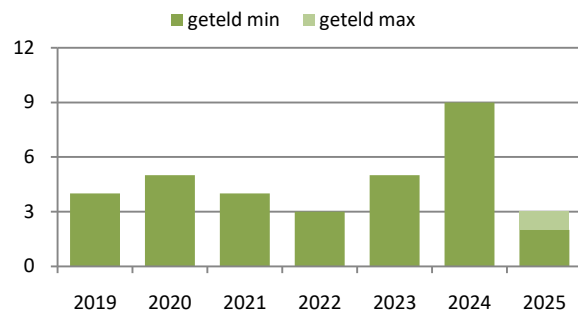
Dode Draaihals op de Strabrechtse Heide, 8 november 2025, intact maar erg mager (Antonio Mendoza).

De (mogelijke) territoria waren allemaal gebaseerd op eenmalige waarnemingen: op 10 mei gehoord op de Strabrechtse Heide, op 31 mei gehoord bij De Pielis ten W van Luyksgestel, en op 16 juni zat een adult aan de rand van de vloeiwieden (De Hutten) ten ZO van Luyksgestel.

Draaihals: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van adult/balts tussen 10 mei en 1 juli).

De Draaihals is lastig op te sporen en veel potentiële habitats werden niet jaarlijks onderzocht. Het aantalsverloop vanaf 2019 laat geen duidelijke toename zien (zoals in Drenthe). De piek in 2024 was tot nu toe een uitschieter.

Draaihals: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2019-2025.

Opmerkelijk is dat 6 van de 9 territoria in 2024 in en rond het Leenderbos zaten; dit gebied werd in 2025 vlakdekkend onderzocht maar Draaihalzen werden niet aangetroffen.

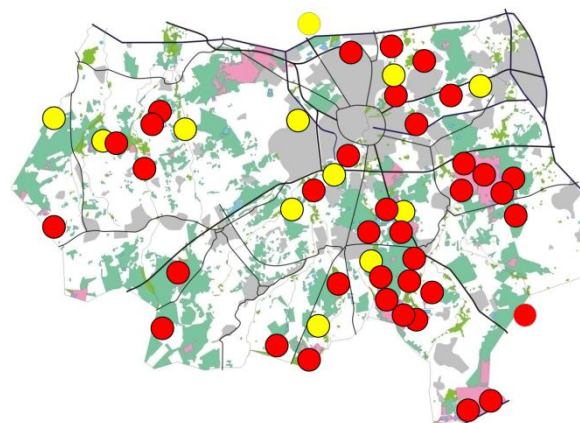
Boomvalk: 36-47 territoria geteld

De verspreidingskaart is gebaseerd op het clusteren van overwegend losse waarnemingen van pleisterende Boomvalken. Zowel verspreiding als aantallen moeten daarom met een korrel zout genomen worden. Over het algemeen zullen heel wat territoria gemist zijn maar wellicht leidde de werkwijze in druk bezochte gebieden tot een te hoog aantal.

Boomvalk op de Gastelse Heide, 27 juli 2025 (Marc Koetse).

Zo werd op de westelijke Strabrechtse Heide tijdens de jaarlijkse BMP-inventarisatie (overigens met vooral vroege ochtend-bezoeken) geen enkel Boomvalk-territorium in kaart gebracht, maar leidden de ca. 175 losse waarnemingen (veelal overdag) tot grofweg 4 territoria.

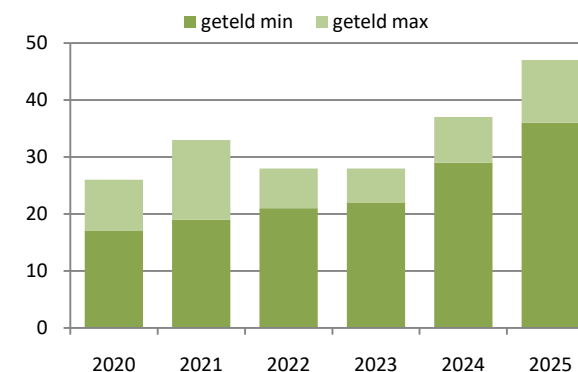

Boomvalk: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van zang/balts of 2 waarnemingen van adult/paar tussen tussen datumgrenzen).

Territoria waren vooral in de meer uitgestrekte heide- en bosgebieden te vinden, zoals Valkenhorst-Leenderbos-Groote Heide en de Strabrechtse Heide.

Ten opzichte van voorgaande jaren werden opvallend veel territoria geregistreerd tussen Eindhoven en Helmond. In de westelijke Kempen werden niet veel territoria in kaart gebracht, wat in lijn is met 2023 en 2024.

De gegevens uit de periode 2020-2025 suggeren een toename, met in 2025 veruit het grootste aantal territoria, maar gezien de onzekerheden van over de juistheid van de aantallen is een voorbehoud op zijn plaats.

Boomvalk: geteld aantal territoria in de Kempen in de periode 2020-2025.

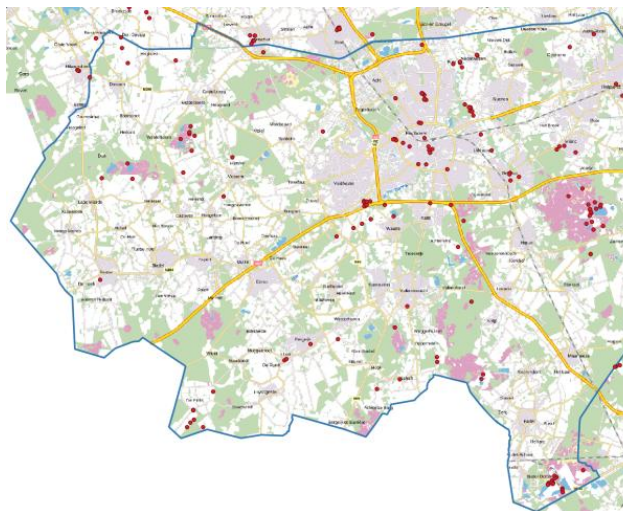
Slechtvalk: 8 territoria geteld

Slechtvalkenpaar met jongen in Helmond, 27 mei 2025 (Ronald Engelen).

Er waren zeven zekere broedgevallen. Hiervan brachten twee paren geen jongen groot. Op de Catharinakerk werden maar twee eieren gelegd die niet uit kwamen. Het vrouwtje is inmiddels al in haar 18e kalenderjaar! Op het Evoluon werden 4 eieren gelegd. Eind maart, begin april verscheen er een nieuw mannetje dat zich niet met het broedsel bemoeide. Er kwam daardoor maar één jong uit dat slechts 4 dagen in leven bleef. In het Eckartse Bos

verbleef een paar rond de hoogspanningsmasten, maar er was geen nest.

Slechtvalk: waarnemingen in de periode 1 februari - 30 juni 2025.

Op de kaart met Slechtvalkwaarnemingen in de periode februari t/m juni 2025 zijn diverse concentraties te zien, die voor een deel samenhangen met meer activiteit van vogelaars. Wel zijn er opvallende verschillen met dezelfde kaart uit 2024. Zo werden in 2024 veel vaker Slechtvalken in het Achtereinds Laag gezien dan in 2025. En in 2025 veel vaker op de Landschotse Heide, in de Pielis (ten ZW van Luykgestel) en op de Strabrechtse Heide dan in 2024.

De Slechtvalk broedt vanaf 2009 met zekerheid in de Kempen. Het aantal territoria nam snel toe en bedroeg vanaf 2014 rond 5-6 territoria en vanaf 2020 rond 6-7 territoria (zie tabel en grafiek op de pagina hierna).

Halsbandparkiet: 8-9 territoria geteld

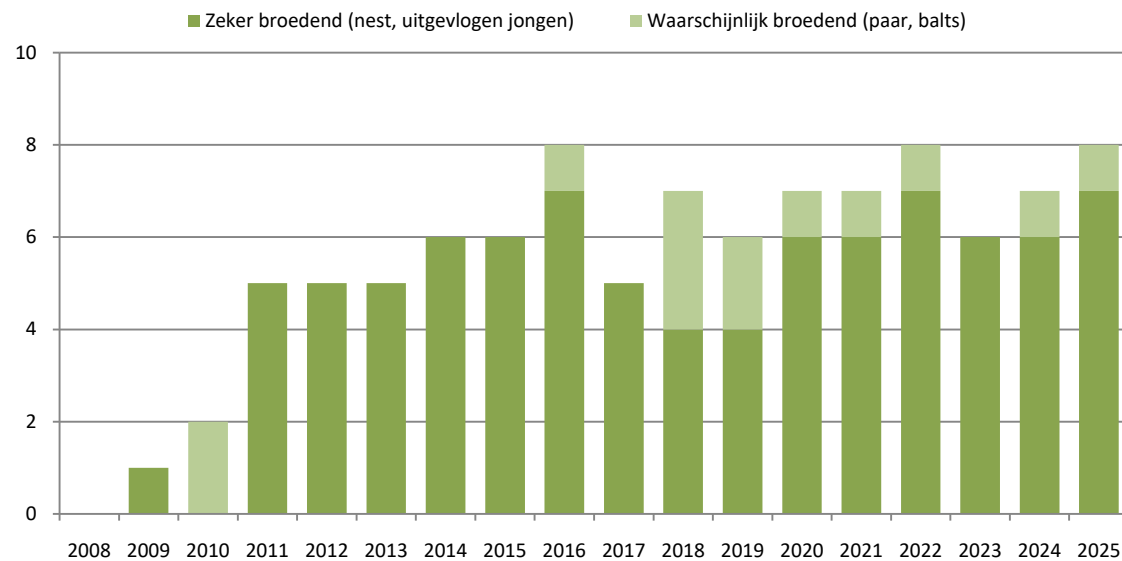
Parende Halsbandparkieten in Meerhoven, 30 maart 2025 (Wim Deeben).

Het was wederom lastig om uit de beschikbare gegevens territoria af te leiden. Waarnemingen van twee vogels zijn als paar beschouwd, maar dat kan een verkeerde aanname zijn. Bij Berkt, een buurtschap in het NW van Veldhoven, werden eind mei tot 20 ex gezien die tegen de avond in diverse groepjes rondvlogen.

Slechtvalk: broedcode per locatie in 2009-2025. Betekenis broedcodes: 3 = paar, 5 = baltsend paar, 6 = bezoek waarschijnlijke nestplaats, 12 = pas uitgevlogen jongen, 13 = bewoond nest, 15 = nest met eieren, 16 = nest met jongen. In de laatste kolom staat het aantal uitgevlogen jongen in 2025.

Locatie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Juv. 2025
Budel-Dorplein Nystar	16	5	16	16	16	16	16	15	15	3	6	16	16	16	16	16	16	3
Veldhoven ASML/MMC		5	16	16	15	16	16	16		3	15	16		3		16	16	3
Eindhoven Techn. Dienst			16	16	16	16		5	12									
Helmond Hoogeind			16	16	16		16	16	12	15	16	16	15	16		16	16	4
Mierlo TV-toren			16	16	16		16	16	12	16	?	16	13	16	16	3	16	3
Eindhoven Incassu Unie						15												
Nederwetten Hooiconk						16												
Eindhoven Catharinakerk							16	16	12	16	16	15	16	16	16	16	15	0
Eindhoven Evoluon							16	16		16	16	16	16	16	16	16	16	0
Geldrop St. Bridgakerk								13			3	3	3	16	16	16	16	3
Eindhoven stationsgebied										3								
Eindhoven Hightech Campus													16	15	16			
Eindhoven Eckartse Bos																	5	
Zeker broedend (nest, uitgevlogen jongen)	1	0	5	5	5	6	6	7	5	4	4	6	6	7	6	6	7	
Waarschijnlijk broedend (paar, balts)	0	2	0	0	0	0	0	1	0	3	2	1	1	1	0	1	1	
Totaal aantal territoria	1	2	5	5	5	6	6	8	5	7	6	7	7	8	6	7	8	

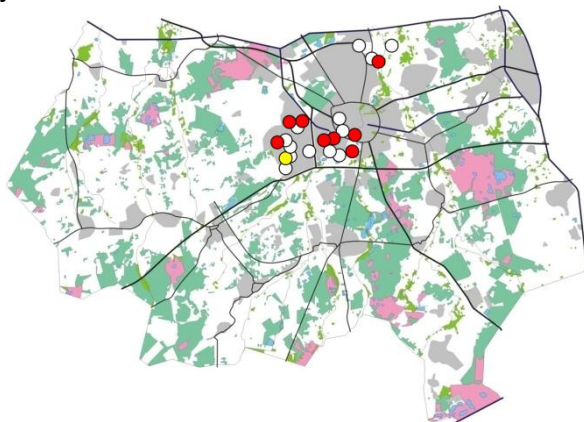

Slechtvalk: geteld aantal territoria per jaar in de periode 2008-2025.

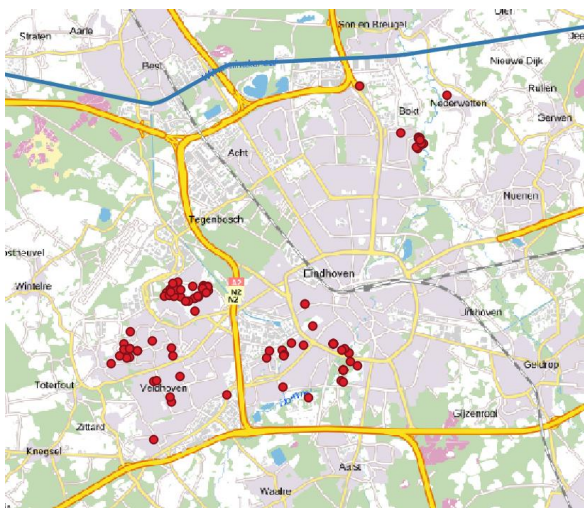

Slechtvalk langs de Dommel bij Veldhoven, 6 november 2025 (TH).

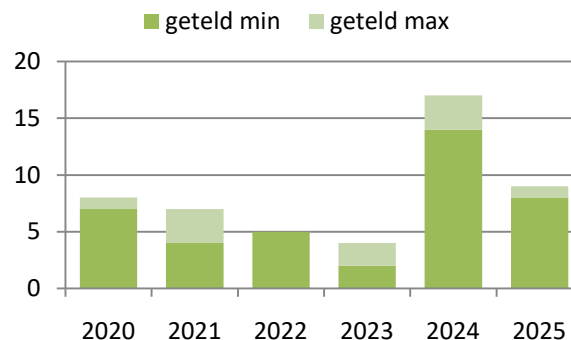
Nieuw is het territorium in het Dommeldal ter hoogte van de Eindhovense wijk Vaartbroek. Voor het overige komt de verspreiding overeen met de afgelopen vijf jaren.

Halsbandparkiet: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van paar, balts en/of zang tussen 25 januari-25 juni; wit = nog onzekerder = waarneming van een individu of groepje tussen 25 januari-25 juni).

Halsbandparkiet: alle locaties van meldingen in de maanden maart t/m juni 2025.

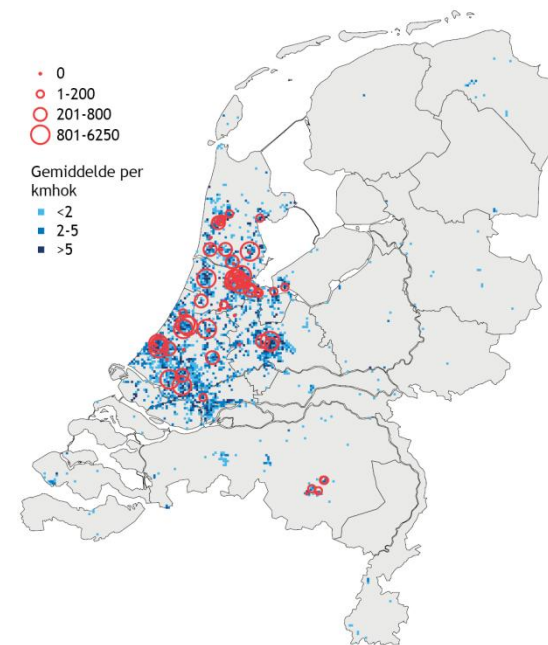
Halsbandparkiet: geteld aantal territoria in de periode 2020-2025.

Rekening houdend met de grote onzekerheden omtrent het aantal territoria kan niet geconcludeerd worden dat de Halsbandparkiet in Eindhoven en Veldhoven is toe- of afgenomen.

Hoewel de soort in de randstad algemeen is geldt dat nog niet voor een groot deel van ons land. Landelijke slaappleatstellingen in het winterhalfjaar geven een goede indruk van verspreiding en talrijkheid (met in Den Haag meer dan 6.000 vogels op één slaappleat) en daaruit blijkt dat in onze regio alleen Veldhoven-Eindhoven noemenswaardige aantallen herbergt.

 [Hijnen, F. & M. Sloendregt 2025.](#) Halsbandparkieten, slaappleatstelling winter 2024/2025. Blauwe Klauwier 51(2): 19-22.

[Louwe Kooijmans, J. 2025.](#) Parkieten in Nederland in de winter van 2024/2025. Verslag van slaappleatstellingen. Sovon.

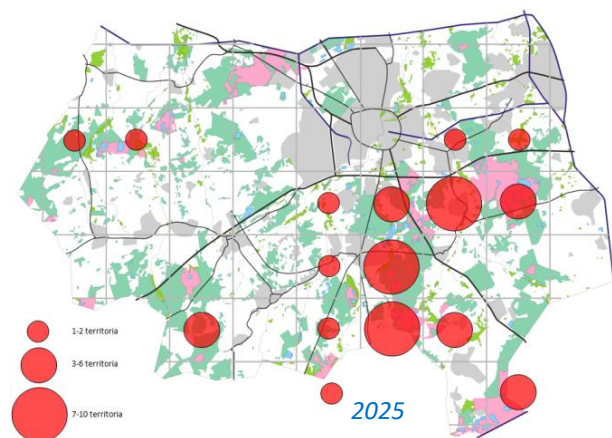
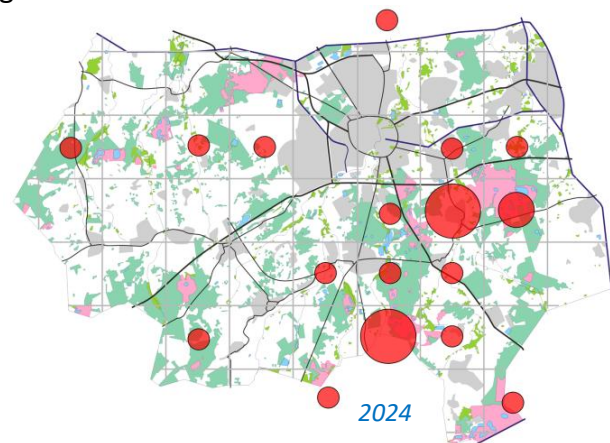
Halsbandparkiet: slaappleatsen in de winter van 2024/25 (rode cirkels). Blauw = indicatie voorkomen overdag per kilometerhok (Louwe Kooijmans 2025).

Grauwe Klauwier: 59-74 territoria geteld

Onvolwassen Grauwe Klauwier op de Gastelse Heide, 12 augustus 2025 (René Weenink).

Territoria waren vooral te vinden ten Z en ZO van Eindhoven, in de beekdallen van Tongelreep en Kleine Dommel en op en rond enkele heidevelden zoals de Strabrechtse Heide en de Groote Heide. Bij 30 van de 56 territoria werden uitgevlogen jongen gemeld.

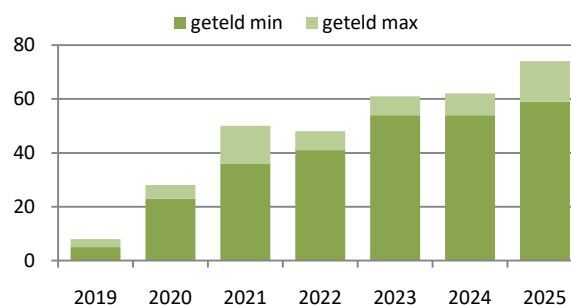

Grauwe Klauwier: aantal territoria per atlasblok in 2024 (boven) en 2025.

Daarnaast waren er 16 locaties met één melding van een vogel tussen 15 mei en 20 juli die daarmee niet aan de criteria van een territorium voldeden, maar wellicht deels toch op territoria betrekking hadden.

Ten opzichte van 2024 waren er opvallende verschillen. In de westelijke Kempen werden nieuwe locaties gevonden en andere bleken verlaten. In het zuidoosten werden dankzij vlakdekkende tellingen meerdere 'extra' territoria in kaart gebracht, soms vlak bij elkaar. Clusters van territoria kunnen, vooral in onoverzichtelijke terreinen, makkelijk gemist worden.

Vanaf 2019 nam de Grauwe Klauwier fors toe, al lijkt die toename af te vlakken. Wel werden er in 2025 wat meer territoria op en bij heidevelden aangetroffen: 12% van de territoria zat op heide en 10% in gebiedjes mét heide (in 2024 was dat resp. 4% en 7%). Als die trend doorzet zal de soort nog verder kunnen toenemen.

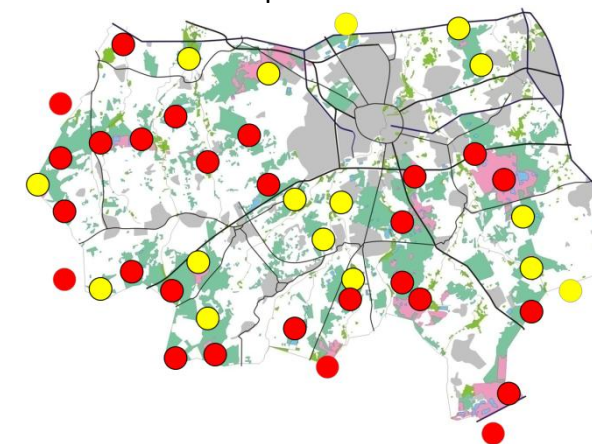
Grauwe Klauwier: geteld aantal territoria in de periode 2019-2025.

Raaf: 23-37 territoria geteld

Raaf op de Strabrechtse Heide, 1 augustus 2025 (Ruud Prinsen).

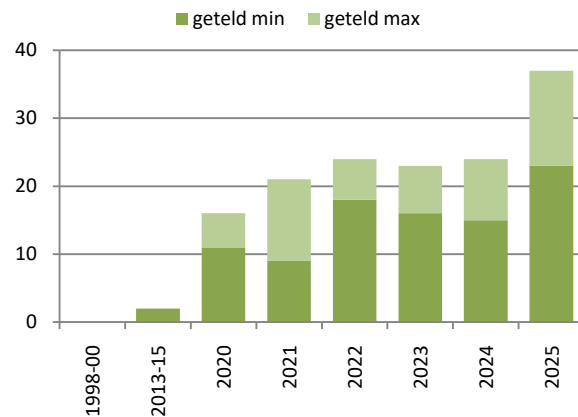
Uit de vele losse waarnemingen werden, net als vorige jaren, territoria 'geconstrueerd'. Het is niet bekend in hoeverre dit een getrouwe afspiegeling is van werkelijke territoria en broedparen.

Raaf: territoria in 2025 bij een clusterafstand van 3 km (geel = onzeker = 2 of meer waarnemingen van een adult binnen datumgrenzen of 1 waarneming van een paar/zang/balts binnen de datumgrenzen). Aanname: waarneming van 2 ex = paar.

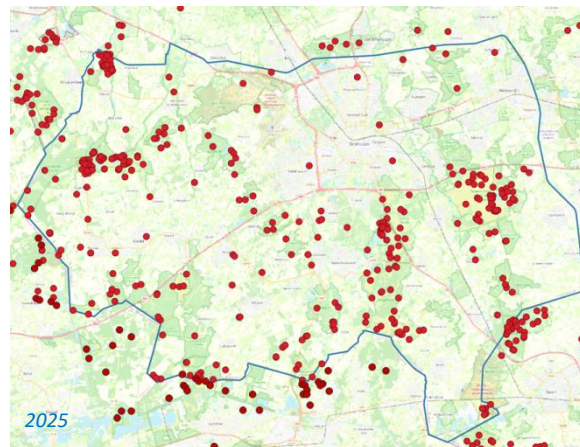
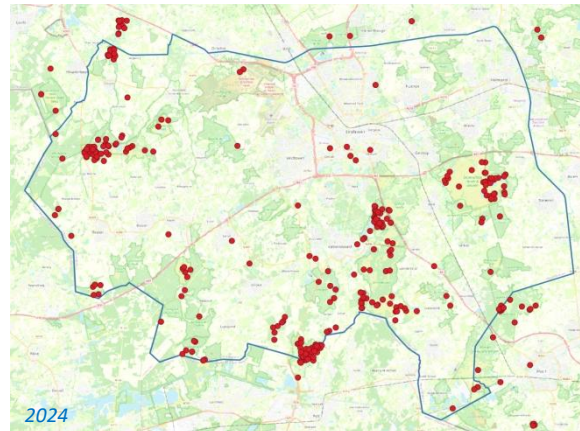
Er werden drie nesten gemeld, allemaal met drie jongen: bij Lage Mierde, Maarheeze en Valkenswaard.

In de afgelopen jaren leek het er op dat de groei van het aantal territoria ten einde was, maar in 2025 was het aantal beduidend groter al moet ook nu rekening gehouden worden met de onvolkomenheden in het materiaal.

Raaf: geteld aantal territoria in een aantal periodes en jaren.

De stijging in 2025 t.o.v. het jaar ervoor is ook te zien op kaartjes met de waarnemingslocaties in de maanden februari t/m mei. De toename op Landgoed De Utrecht zal samenhangen met de vlakdekkende inventarisatie daar in 2025, maar elders lijkt de toename in zowel aantal als verspreiding reëel.

Raaf: waarnemingslocaties in de maanden februari t/m mei 2024 en 2025.

Het lijkt er sterk op dat de Raaf zich ook in een aantal kleinere bosgebieden aan het vestigen is.

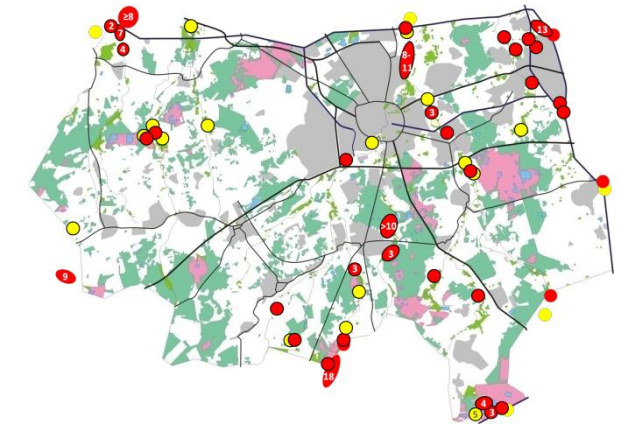
[Vos Burchart, H. de & M. Hartman 2026](#). De raaf *Corvus corax* in Nederland in 2025. Ravenwerkgroep Nederland.

Cetti's Zanger: 80-103 territoria geteld

Cetti's Zanger op de Visvijvers Valkenswaard, 9 april 2025 (TH).

Cetti's Zangers werden verspreid door de Kempen aangetroffen. Ze prefereren natte habitats en kwamen daarom vooral in de beekdalen voor.

Cetti's Zanger: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van zang en/of balts tussen datumgrenzen).

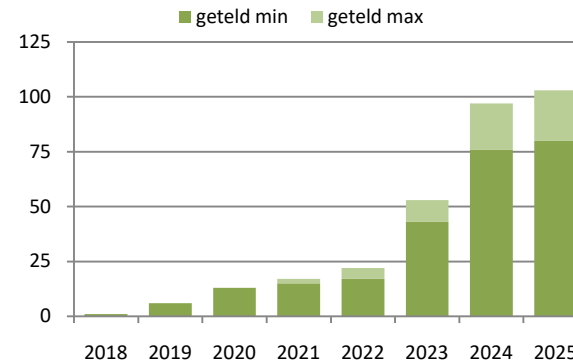
De kaart is ongetwijfeld onvolledig omdat veel potentiële habitats niet of onvoldoende werden onderzocht. Zo werden de Visvijvers Valkenswaard niet geïnventariseerd terwijl daar in 2024 ca. 25 territoria werden geteld. Opvallend zijn ook de vele eenmalige zangwaarnemingen (gele stippen op de kaart). Die hadden ongetwijfeld voor een deel op territoria betrekking. Het werkelijke aantal in de Kempen lag vermoedelijk boven de 110 territoria.

Ten opzichte van 2024 waren er her en der grote verschillen in aantallen. Zo werden in de Bundertjes bij Aarle-Rixtel in 2024 19 en in 2025 'maar' 13 territoria vastgesteld. Het Dommeldal bij Eindhoven tussen Landgoed Soeterbeek en het Wilhelminakanaal spant wat verschillen betreft de kroon, met in 2024 2-4 en in 2025 9-12 territoria.

Cetti's Zanger: waarnemingslocaties tussen de datumgrenzen in het Dommeldal tussen Soeterbeek en het Wilhelminakanaal in 2023, 2024 en 2025.

De opmars van de Cetti's Zanger lijkt nog niet ten einde. Na het eerste territorium in 2018 nam het aantal ieder jaar en bijna exponentieel toe. De milde winters en natte omstandigheden in 2024 en 2025 droegen daar ongetwijfeld aan bij.

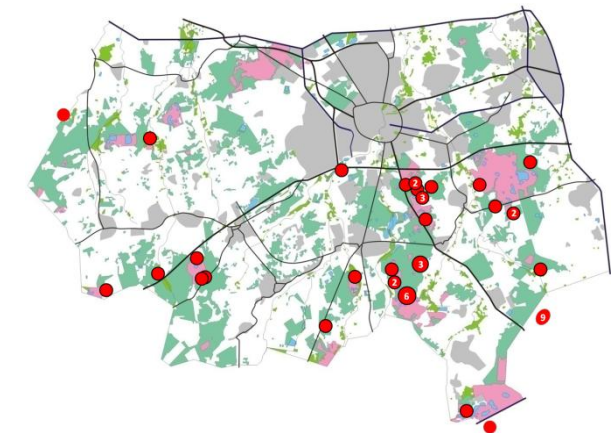
Cetti's Zanger: geteld aantal territoria in de periode 2018-2025.

Fluiter: 37 territoria geteld

Fluiter op Lange Bleek, 1 mei 2025 (Olga van Wielink).

Omdat veel bossen niet of onvoldoende op Fluiters onderzocht zijn, geeft de kaart een verre van compleet beeld. Wél vlakdekkend onderzocht werden het westelijke deel van Landgoed De Utrecht (geen Fluiters) en het Leenderbos.

Fluiter: territoria in 2025.

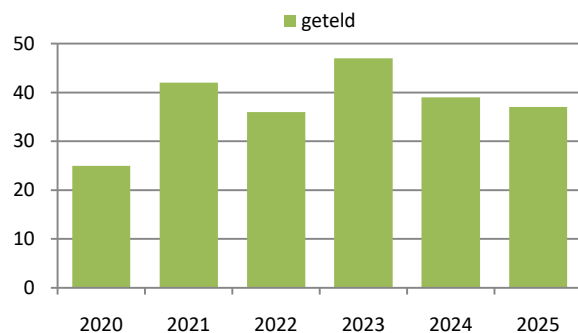
Ondanks de onvolkomenheden in het materiaal laat de verspreiding al jarenlang

een vergelijkbaar patroon zien, nl. dat de soort grotendeels beperkt is tot Boswachterij de Kempen, Leenderbos, Meelakkers en Kasteelbos Heeze e.o.

Fluiter op de Cartierheide, 20 april 2025 (Frank van Groen).

Het geteld aantal territoria vertoonde in de periode 2020-2025 wat schommelingen, maar hieraan kan geen betekenis gegeven worden vanwege de wisselende volledigheid van de gegevens.

Fluiter: geteld aantal territoria in de periode 2020-2025.

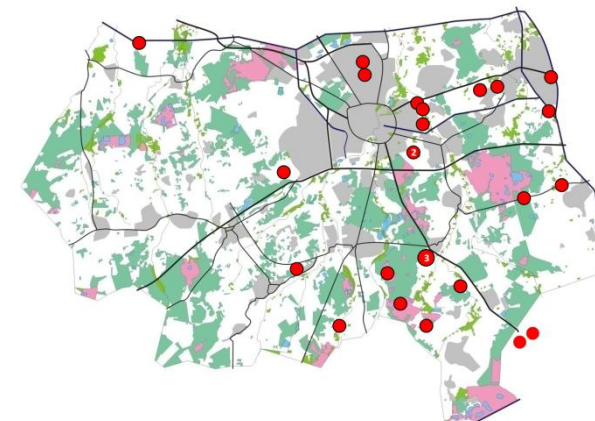
Piekjaren met grote aantallen Fluiters, zoals die in de jaren 1990 soms voorkwamen, waren er niet en dat komt overeen met de landelijke situatie.

Braamsluiper: 24 territoria geteld

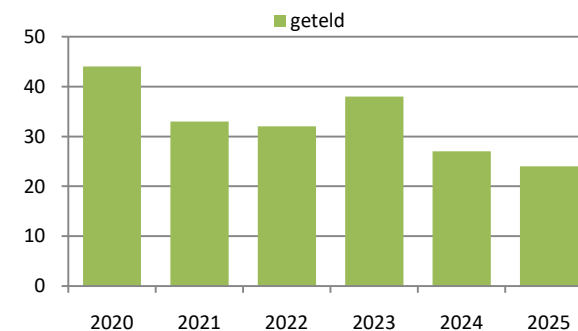
Braamsluiper bij de Hasselsvennen, 7 mei 2025 (TH).

De kaart zal verre van volledig zijn omdat veel potentieel habitat (vooral stedelijk gebied) weinig aandacht van vogelaars krijgt en de soort bovendien een lage trefkans heeft. In lijn met voorgaande jaren werden de meeste territoria in de oostelijke Kempen geregistreerd, maar een verschil is dat daar in 2025 maar enkele territoria in stedelijk gebied bij waren. Daar staat tegenover dat wat meer territoria in en aan de rand van natuurterreinen werden gevonden, zoals bij de Collse Zegge, in het Leenderbos en op de Groote Heide.

Braamsluiper: territoria in 2025.

De aantallen lijken te duiden op een verdere afname, maar dit is vanwege de onvolledigheid van de gegevens allerm minst zeker.

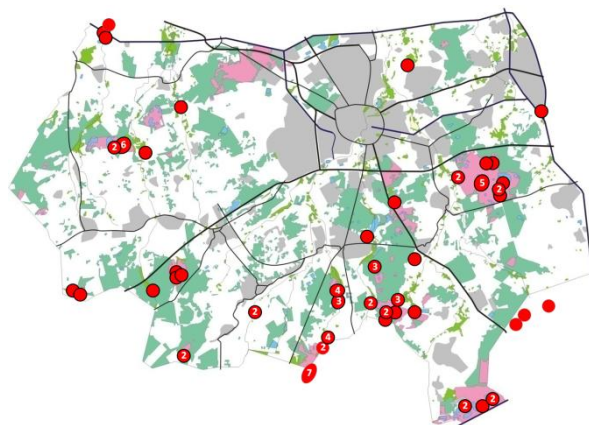
Braamsluiper: geteld aantal territoria in de periode 2020-2025.

Sprinkhaanzanger: 69 territoria geteld

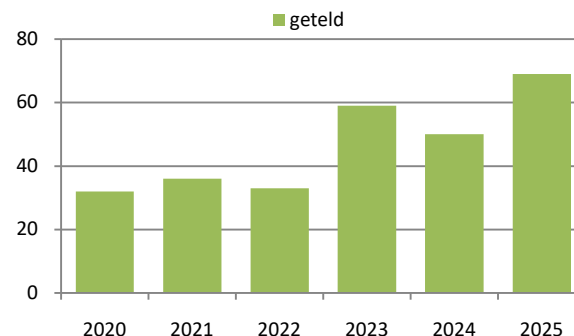
Sprinkhaanzanger op de Neterselse Heide, 19 april 2025 (Jos van Gool).

Dankzij enkele gebiedsdekkende inventarisaties is er een redelijk compleet beeld. Clusters van drie of meer territoria werden aangetroffen op de Neterselse Heide, Cartierheide, Dommeldal tussen de Belgische grens en Borkel en tussen Borkel en Valkenswaard, Strabrechtse Heide, Laagveld (Leenderbos) en Groote Heide.

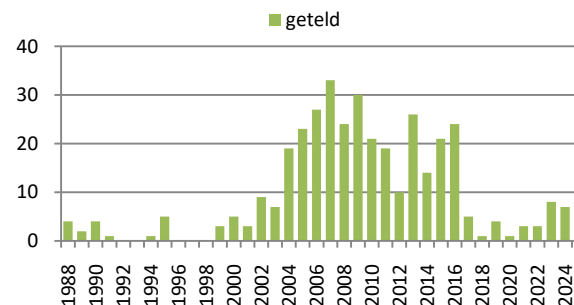
Sprinkhaanzanger: territoria in 2025.

Vergeleken met voorgaande jaren was 2025 een goed jaar, al moet ook nu bedacht worden dat de gegevens jaarlijks behoorlijk in volledigheid verschillen.

Sprinkhaanzanger: geteld aantal territoria in de periode 2020-2025.

Er lijkt een trend van toename te zijn, met een verdubbeling in 6 jaar. Grote fluctuaties zijn echter niet ongewoon zoals de lange telreeks op de westelijke Strabrechtse Heide laat zien.

Sprinkhaanzanger: geteld aantal territoria in het BMP-gebied Strabrechtse Heide-West in de periode 1988-2025 (naar data in Engels 2025).

Snor: 1 territorium geteld

Op 22 april zong een Snor aan de rand van het zuidelijke Ringselven, waarmee voldaan werd aan de criteria voor een territorium. De laatste keer dat in dit gebied een Snor gehoord werd was in 2021.

Op de Ringselven en De Hoort kwamen in de jaren 1970 en 1980 tientallen territoria voor en soms doken elders één of enkele territoria op. Vanaf 2016 was de soort echter een zeldzame, niet-jaarlijkse broedvogel in de Kempen. In de jaren 2020 t/m 2024 werden resp. 1, 2, 0, 2 en 0 territoria geregistreerd.

Orpheusspotvogel: 1 territorium geteld

Orpheusspotvogel in het Grootgoor bij Veldhoven, 28 juni 2025 (Ruud Bouwman).

Aan de rand van het Grootgoor ten zuiden van Veldhoven werd op 18 juni een zingende

vogel ontdekt. Deze werd op 30 juni voor het laatst gehoord.

De eerste Orpheusspotvogel in de Kempen werd in 2000 gemeld, waarna 2005, 2006 en 2014 volgden waarbij overigens geen enkele keer voldaan werd aan de criteria van een territorium. Dat was wel het geval in 2017 en 2018. In de periode 2020-2024 werden 0-1, 1, 0, 0 en 0-2 territoria geregistreerd.

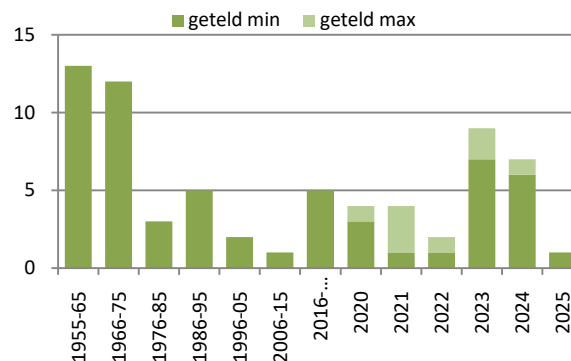
Grote Karekiet: 1 territorium geteld

Grote Karekiet bij De Meeris in Waalre, 28 mei 2025 (Johan Ophorst).

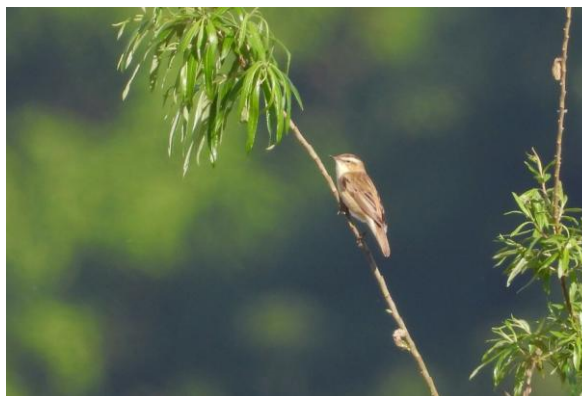
In een rietkraagje langs afgraving De Meeris bij Waalre zong van 28 mei t/m 6 juni een Grote Karekiet waarmee net werd voldaan aan de criteria voor een territorium. Dat gold niet voor een vogel die op 1 mei, d.w.z. voor de datumgrens, bij de Ringselvennen zong.

Het aantal territoria dat in de Kempen gemeld werd, wisselde de afgelopen jaren sterk. Na twee hoopvolle jaren, 2023 en 2024, met meer territoria dan lange tijd daarvoor viel het aantal in 2025 tegen.

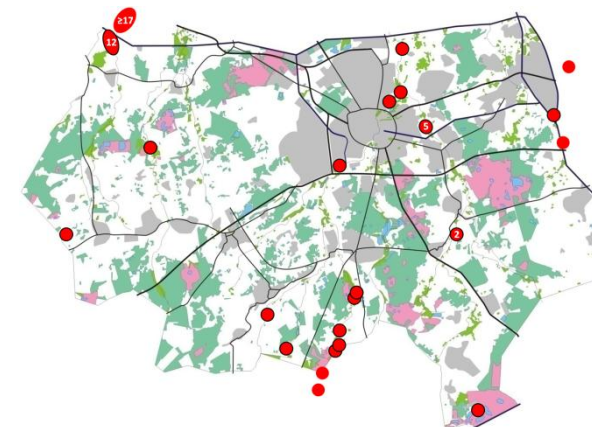
Grote Karekiet: geteld aantal territoria in de Kempen in een aantal periodes en jaren in 1955-2025.

Rietzanger: 34 territoria geteld

Rietzanger in het Diessens Broek, 1 mei 2025 (Bert van der Velden).

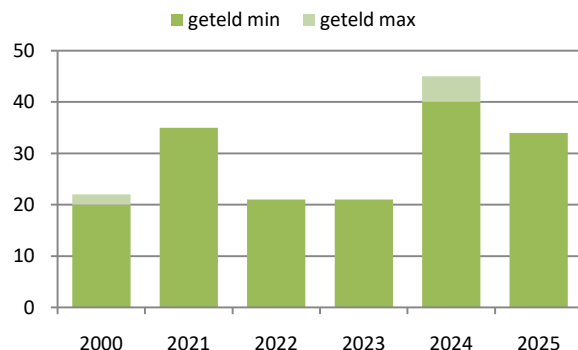
De kaart met Rietzangerterritoria is niet compleet omdat lang niet alle potentiële habitats werden onderzocht. Het Diessens Broek, dat al jaren het beste gebied in de Kempen is, werd niet vlakdekkend op broedvogels geteld; het aantal is gebaseerd op losse waarnemingen en daarmee ongetwijfeld te laag.

Rietzanger: territoria in 2025.

Ten opzichte van voorgaande jaren waren de territoria in het Dommeldal tussen Belgische grens en Malpie verrassend, evenals die in de Collse Zegge bij Geldrop en langs de Groote Aa tussen Leende en Heeze.

De gegevens uit de periode 2000-2025 laten geen duidelijke trend van toe- of afname zien, maar daarvoor zijn de beschikbare gegevens ook niet volledig genoeg.

Rietzanger: geteld aantal territoria in de periode 2020-2025.

Graszanger: 0 territoria geteld

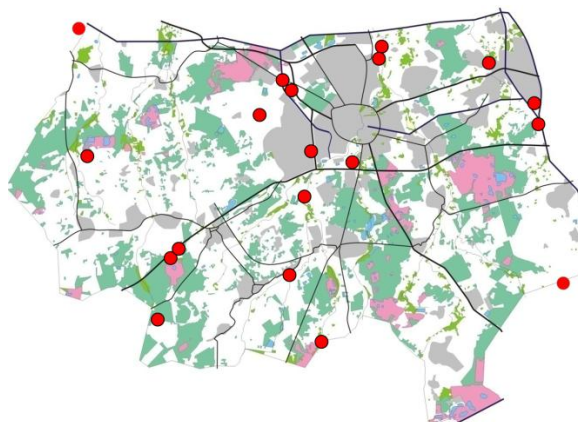
Ondanks diverse gerichte bezoeken werd in 2025 geen Graszanger bij Dommelen aangetroffen. Hier was in 2023 en 2024 een territorium aanwezig, de eerste in de Kempen.

Nachtegaal: 17 territoria geteld

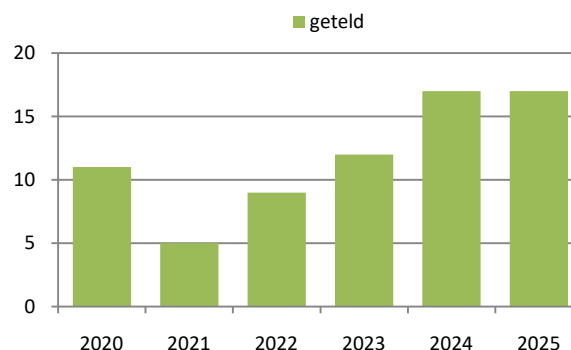
Net als voorgaande jaren is de kaart verre van volledig omdat veel potentiële habitats niet of beperkt werden onderzocht. Territoria werden verspreid door de Kempen aangetroffen maar aantallen en dichtheden bleven, zeker vergeleken met de situatie in de jaren 1970 en 1980, zeer laag.

In de periode 2020-2025 lijkt er vanaf 2021 een stijgende lijn te zijn, maar dat kan ook komen door verschillen in volledigheid van het materiaal. Door de extreem lage

aantallen zijn geen bruikbare reeksen beschikbaar van kleinere gebieden.

Nachtegaal: territoria in 2025.

Nachtegaal: geteld aantal territoria in de periode 2020-2025.

Paapje: 0 territoria geteld

Tussen de voorjaarswaarnemingen zat er geen enkele die voldeed aan de criteria van een (mogelijk) territorium. In de afgelopen jaren werd alleen in 2021 een territorium opgetekend.

Paapje ♂ op de Neterselse Heide, 19 april 2025 (Jos van Gool).

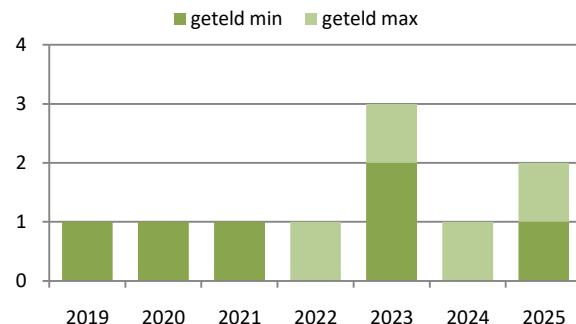
Tapuit: 1-2 territoria geteld

Tapuit ♂ bij Dommelen, 29 april 2025 (TH).

Op de Strabrechtse Heide, ten oosten van de Galgenberg, werd een territorium vastgesteld, gebaseerd op een zingende vogel op 28 april en 15 mei. Een zingende vogel op 3 juni ten westen van het Klein Huisven op de Leenderheide was de enige juniwaarneming in de Kempen, maar deze

voldeed door het ontbreken van een tweede waarneming niet aan de criteria voor een territorium.

Tapuit: geteld aantal territoria in de periode 2019-2025.

In de periode 2019-2024 werden af en toe één of enkele territoria geregistreerd. Het was in alle gevallen twijfelachtig of het daadwerkelijk broedende vogels betrof.

Grote Gele Kwikstaart: 30-51 territoria geteld

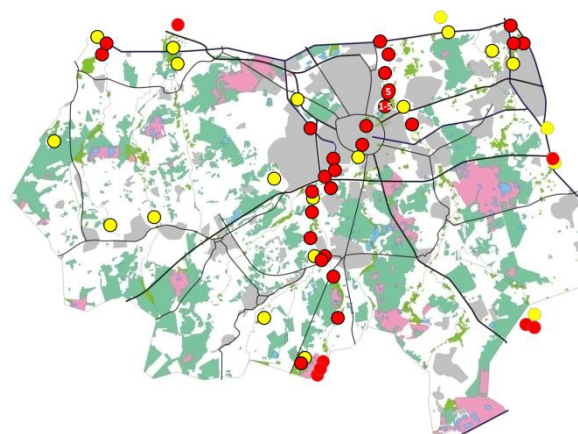
De kaart geeft een (zeer?) onvolledig beeld omdat een flink deel van de beken en kanalen niet speciaal op Grote Gele Kwikken werd onderzocht.

De vele onzekere territoria (gele stippen op de kaart) zullen deels op doortrekkers en deels op territoria betrekking hebben gehad. De territoria op de RWZI Eindhoven werden zoals gewoonlijk eenmaal geteld, vandaar dat dit is aangeduid als 1-5 territoria waarbij 5 dichter bij de werkelijkheid zal liggen.

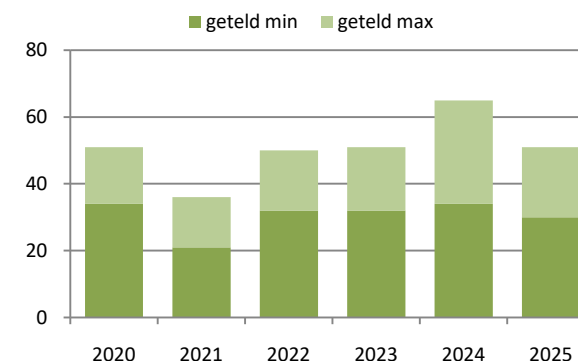
Grote Gele Kwikstaart bij de Dommelse watermolen, 9 april 2025 (TH).

Het gros van de territoria werd langs de Dommel van Belgische grens tot Wilhelminakanaal aangetroffen. In voorgaande jaren werden ook heel wat territoria langs de kanalen gevonden, maar dat was in 2025 niet het geval wat wellicht te wijten was aan een lagere onderzoeks-inspanning.

Grote Gele Kwikstaart: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming tussen datumgrenzen).

De getelde aantallen in de periode 2020-2025 waren, binnen de brede marges van onzekerheid, redelijk constant.

Grote Gele Kwikstaart: geteld aantal territoria in de periode 2020-2025.

Engelse Kwikstaart: 1 territorium geteld

Engelse Kwikstaart bij Strijp ten ZW van Aarle-Rixtel, 17 juni 2025 (Piet Gruijters).

Nabij Strijp ten ZW van Aarle-Rixtel was een territorium aanwezig: nadat op 22 mei en 15

juni 1 ex werd gezien volgde 17 juni met 2 ex waarbij balts en/of zang gemeld werd.

Verder waren er voorjaarswaarnemingen op 5 april nabij manege Meulendijks ten ZO van Geldrop, 18 en 26 april op het Kranenveld en de Gastelse Heide, 18 april (2 ex) op de Loozerheide en 27 april in De Pielis ten ZW van Luykgestel.

In 2023 werd voor het eerst in de Kempen een territorium vastgesteld, nl. in het Achtereinds Laag. In 2024 werd daar een man gezien van 6 april t/m 13 mei, waarmee niet voldaan werd aan de criteria voor een territorium.

Keep: 0 territoria geteld

Keep ♂ bij RWZI Hapert, 18 april 2025 (Jos van Gool).

Er was één waarneming tussen de datumgrenzen: op 16 mei werd een Keep gehoord (vermoedelijk zingend) langs de

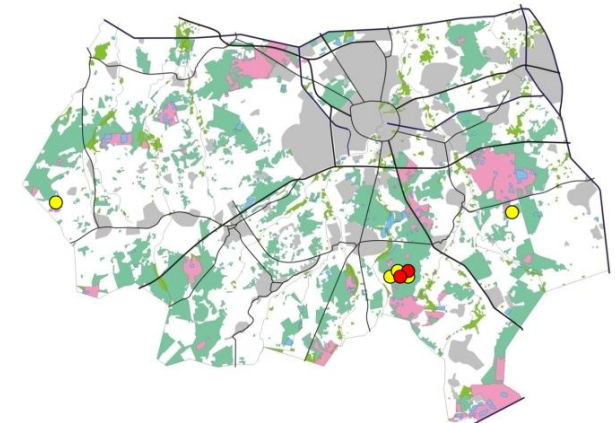
Luikerweg onder Valkenswaard. Hiermee werd echter niet voldaan aan de criteria voor een territorium. De waarneming is echter opmerkelijk omdat er in de Kempen na 2017 geen enkele Keep meer tussen de datumgrenzen gemeld werd.

Kruisbek: 2-7 territoria geteld

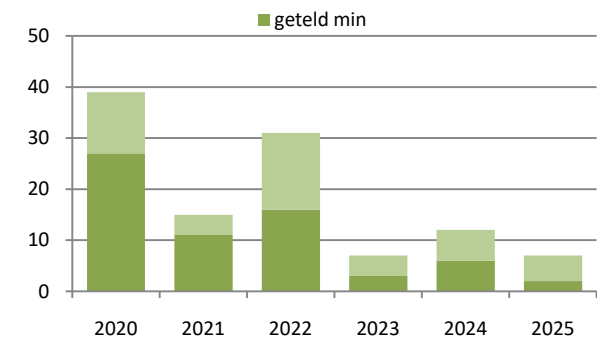
Kruisbek ♂ in het Opperbos (Opperheide), 17 oktober 2025 (Mark Koetse).

Ondanks vlakdekkende inventarisaties van grote bosgebieden, zoals het westelijke deel van Landgoed De Utrecht en het Leenderbos, werden maar enkele territoria in kaart gebracht. Ze zijn dan ook extreem lastig te inventariseren. Opvallend is het cluster van (mogelijke) territoria in het centrale deel van het Leenderbos. Hier werden vijf territoriale vogels geteld waarvan er twee door een tweede waarneming bevestigd konden worden.

Kruisbek: territoria in 2025 (geel = onzeker = 1 waarneming van paar etc. of 2 of meer waarnemingen van adult tussen de 1 januari-15 mei).

In de periode 2020-2025 kwamen in Nederland geen piekjaren met Kruisbekken voor. Dat is ook in de Kempen te zien, met vooral vanaf 2023 hele lage aantallen.

Kruisbek: geteld aantal territoria in de periode 2019-2025.

Neemt niet weg dat de aantallen met de nodige korrels zout genomen moeten

worden vanwege de onvolledigheid van de gegevens.

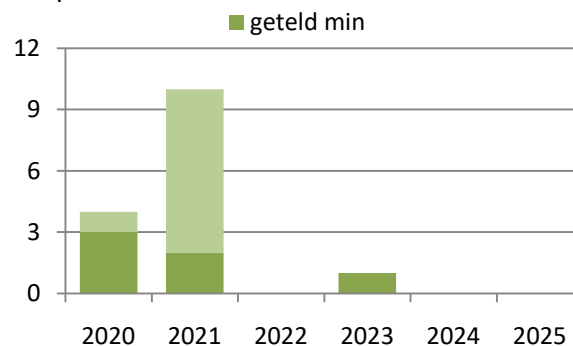
Sij's: 0 territoria geteld

*Sij's ♂ op de Groote Heide, 13 november 2025
(Maarten-Jan van den Braak).*

Er was geen enkele waarneming van Sijzen tussen de datumgrenzen, ook niet tijdens vlakdekkende inventarisaties van grote bosgebieden zoals het westelijke deel van Landgoed De Utrecht en het Leenderbos.

Hoewel Sijzen als broedvogel zeer lastig te vinden zijn en de gegevens (zeer) onvolledig, wijzen de gegevens van de laatste jaren erop dat de soort hooguit in zeer laag aantal in de Kempen voorkomt.

Sij's: geteld aantal territoria in de periode 2020-2025.

Neijts, F. 2024. Let op baltsende Sijzen in maart. Blauwe Klauwier 50(2): 20.

Overige literatuur

[Boele, A. 2025](#). Zeldzame broedvogels in 2025.

Sovon-nieuws 38(4): 6-9.

Ecologisch Adviesbureau Cools 2025. Soortenkartering in de gebieden Belevan, Zwartven,

Beekdal Reuseldal en Beekdal Raamsloop in 2025. Ecol. Adviesbur. Cools.

[Engels, G. 2025](#). Strabrechts Broek - Broedvogelkartering 2025. Brabants Landschap.

[Engels, G. 2025](#). Broedvogelkartering Strabrechtse en Lieropse Heide 2025. Staatsbosbeheer.

[Heijnen, T. 2025](#). Broedvogels van het Dommelkwartier (gemeente Valkenswaard) in 2025. VWG De Kempen.

Heuvel, R. van den 2025. Territoria Beuven 2015-2025. Eigen uitgave.

Hissel, B. 2025. Broedvogels van Leende en Keersop & Run in 2025. Sovon.

Hissel, B. 2026. Broedvogels van de Dommelvallei in 2025. Sovon.

[Kolsters, J. 2025](#). Broedvogels van het dal van de Kleine Beerze in 2025. VWG De Kempen.

Maar, H. van 2025. Broedvogelinventarisatie 2025 Eckartsebos en landgoed de Bogten in Eindhoven. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.

[Sovon 2025](#). Soortinformatie op de Sovon website.

[VWG Midden-Brabant 2025](#). Weidevogelinventarisatie De Hilver 2011-2025. VWG Midden-Brabant.

Vrouw Steppehoer verzameld in Zeelst in de invasiewinter van 1888/1889
(Justin J.F.J. Jansen, 20 juli 2006)

Joseph van der Harten, bier en vogels

Justin J.F.J. Jansen

Johannes Reinier Joseph van der Harten (30 augustus 1852, Eindhoven – 18 maart 1925) was een invloedrijke figuur in het Eindhovense bedrijfsleven en het lokale verenigingsleven. Hij volgde zijn vader op als eigenaar van de Brouwerij De Haes die was opgericht in 1643 aan de Rechtestraat in Eindhoven en inmiddels gevestigd was aan de Vrijstraat. Hij breidde het familiebedrijf uit – in 1903 nam hij de klantenkring van de Stratumse brouwerij De Kraan over – en de bieren van De Haas, van tafelbier tot extra stout, werden een begrip in de regio.

Van der Harten (links) bij brouwerij de Haas (bron: [Regionaal Historisch Centrum Eindhoven](#)).

Van der Harten exploiteerde de Sociëteitszaal Concordia aan de markt (Nagelkerke 2016). In 1902 werd hij hoofdbrandmeester van de toenmalige gemeente Eindhoven (Snellen 1992). Van der Harten veranderde de organisatie en ging de discussie aan met politiek en breidde de organisatie uit. Hij kreeg eervol ontslag in 1910.

De zaak van van der Harten (bron: [Eindhoven foto's](#)).

Zijn zoon en compagnon Camille overleed tragisch in 1923 tijdens het blussen van een grote brand in Strijp, en twee jaar later stierf Joseph zelf. Hij was getrouwd met Catharina Henrica Virginia Esser (1852-1902) en samen kregen zij acht kinderen. Hij trouwde voor

een tweede maal in 1904 met Theodora Ludovica Maria Raymakers (1859-1921).

Graf van van der Harten op het Sint Catharinakerkhof in Eindhoven, 4 december 2007 (JJFJJ).

Van der Harten verzamelde bovendien een omvangrijke vogelcollectie die in 1910 deels werd overgedragen aan het Missiemuseum in Steyl. In zijn collectieschriftje, in 1910 met de collectie overgedragen aan het Missiemuseum, zijn 117 soorten genoteerd van 193 vogels (cf. Jansen 2012a, 2012b; zie bijlage).

Tot de topstukken uit de verzameling behoren een Dunbekwulp *Numenius tenuirostris*, verzameld te Zierikzee op 6 december 1888 en de tweede voor Nederland, Steppehoenders *Syrhaptis*

paradoxus verzameld tijdens de invasie van 1888-1889 in Zeelst, en een Bastaardarend *Clanga clanga* gevangen op 5 november 1892 in Boshoven (Weert), eveneens de tweede voor Nederland.

Man Steppehoen verzameld in Zeelst in de invasie-winter van 1888/1889 (JFJJ, 20 juli 2006).

In het bewaarde schriftje bij de collectie staan ook aantekeningen over een andere, niet-gerelateerde verzameling. Veel vogels kwamen rechtstreeks van van der Harten zelf, maar een aanzienlijk deel werd aangeleverd door derden, met name Willem Lodewijk Spoor (1827-1893) uit Zierikzee en valkenier Karel Mollen (1854-1935).

Tijdens Vincent van Goghs verblijf in Nuenen (1883-1885) vroeg Van Gogh via Anton Kerssemakers (brief 511, 3 juli 1885) of men van der Harten wilde berichten om zijn vogelnesten te komen bekijken, wat de verbinding tussen lokale natuurverzamelaars en het culturele leven in de regio illustreert (Jansen 2012a, 2012b). ■

Literatuur

- [Jansen, J.J.F.J. 2012a](#). Missiemuseum, Steijl, the Netherlands – the history of a little-known collection. *Bulletin British Ornithologists' Club* 132 (3): 212-214.
- [Jansen, J.J.F.J. 2012b](#). Dunbekwulp verzameld te Zierikzee in december 1888. *Dutch Birding* 34(5): 314-315.
- [Nagelkerke, P. 2015](#). Vincent van Gogh zijn vriend Anton Kerssemakers en stadsgenoten. Website Vincent van Gogh Eindhoven, bezocht 11 april 2023.
- Snellen, P.F.G.H. 1992. Van der Harten, drie generaties brandweercommandanten. In: P.F.G.H. Snellen & J. Pero. *De Brandweer van de Lichtstad*. Eindhoven.

Justin J.F.J. Jansen, Naturalis Biodiversity Center, justin.jansen@naturalis.nl

Bijlage. De collectie van Joseph van der Harten. * = poelier.

Soort	Plaats	Bijzonderheden	Aantal	Verzamelaar
Dodaars	Veghel	Jonge vogel	1	
Fuut	Tongelre		1	W. vd Harten
Aalscholver	Zierikzee	♀	1	W. Spoor
Roerdomp	Meerveldhoven		1	W. de Greef
Woudaap	Tongeren		1	
Blauwe Reiger	Zierikzee		2	W. Spoor
Lepelaar	Zierikzee		1	W. Spoor
Grauwe Gans	Zierikzee		1	W. Spoor
Bergeend	Eendenkooi Klein Deutenen	♀	1	M. Haelenberg*
Wilde Eend	Eendenkooi Klein Deutenen	♀ en 9 jongen	10	M. Haelenberg
Krakeend	Eendenkooi Klein Deutenen	♂ en ♀	2	M. Haelenberg
Pijlstaart	Eendenkooi Klein Deutenen		1	M. Haelenberg
Slobeend	Eendenkooi Klein Deutenen	♀	1	M. Haelenberg
Smient	Eendenkooi Klein Deutenen	♂ en ♀	2	M. Haelenberg
Wintertaling	Eendenkooi Klein Deutenen	♂	1	M. Haelenberg
Wintertaling	Eendenkooi Klein Deutenen	'Havanakleurig'	1	M. Haelenberg

Soort	Plaats	Bijzonderheden	Aantal	Verzamelaar
Zomertaling	Eendenkooi Klein Deutenen	♂ en ♀	2	M. Haelenberg
Tafeleend	Eendenkooi Klein Deutenen		1	M. Haelenberg
Witoogeend	Stratum	♂	1	P. Bergstein
Kuifeend	Eendenkooi Klein Deutenen	♂	2	M. Haelenberg
Brilduiker	Stratum	♀	1	P. Bergstein
Grote Zaagbek	Eendenkooi Klein Deutenen		1	M. Steelenberg
Bastaardarend	Boshoven, Weert	5 november 1892	1	
Rode Wouw	Valkenswaard	♂	1	K. Mollen
Blauwe Kiekendief		♀	2	
Bruine Kiekendief	Sterksel	♂ en ♀	2	
Ruigpootbuiserd	Meerveldhoven	♂	1	W. de Greef
Buizerd	Valkenswaard		4	K. Mollen
Wespendief	Meerveldhoven	♂	1	W. de Greef
Sperwer	Stratum	1 jonge ♂, 1 ♂ en 4 ♀	6	
Torenvalk	Stratum	♀	2	
Boomvalk	Woensel	Jonge ♂	1	W. vd Harten

Soort	Plaats	Bijzonderheden	Aantal	Verzamelaar
Slechtvalk	Valkenswaard	2 ♂ en 2 ♀	4	
Smelleken	Stratum	2 jonge ♂ en 2 jonge ♀	4	
Korhoen	Lichtenvoorde	♂ en ♀	2	G Raupp
Patrijs	Stratum	♂	1	
Kwartelkoning	Valkenswaard		1	K. Mollen
Waterral	Zierikzee		3	W. Spoor
Porseleinhoen	Valkenswaard		1	K. Mollen
Waterhoen	Zierikzee		2	W. Spoor
Meerkoet	Sliedrecht		1	J. Veltman
Kraanvogel			1	W. de Greef
Scholekster	Zierikzee		2	W. Spoor
Kluut	Zierikzee	♂	1	W. Spoor
Bontbekplevier	Zierikzee		1	W. Spoor
Morinelplevier	Zierikzee		1	W. Spoor
Goudplevier	Zierikzee	♀/jonge vogel	2	W. Spoor
Kievit	Zierikzee		2	W. Spoor
Steenloper	Zierikzee		2	W. Spoor
Kleine Strandloper	Zierikzee		2	W. Spoor
Witgat	Zierikzee		1	W. Spoor
Oeverloper	Zierikzee		1	W. Spoor
Tureluur	Zierikzee		3	W. Spoor
Zwarte Ruiter	Zierikzee		1	W. Spoor
Groenpootruiter	Zierikzee		1	W. Spoor
Grutto	Zierikzee	♂ en ♀	2	W. Spoor
Wulp	Zierikzee	♂	1	W. Spoor
Dunbekwulp	Zierikzee	Jonge vogel, 5 december 1888	1	W. Spoor
Watersnip	Gestel	'Kaneelkleurig'	1	H. Kersemaker
Watersnip	Gestel	'Rood'	1	H. Kersemaker
Watersnip	Stratum		1	
Bokje	Stratum		1	
Kemphaan	s'-Hertogenbosch		1	poelier
Kleine Jager	Zierikzee		2	W. Spoor
Kokmeeuw	Zierikzee		2	W. Spoor
Stormmeeuw	Zierikzee		1	W. Spoor
Kleine Mantelmeeuw	Zierikzee		1	W. Spoor
Grote	Zierikzee		1	W. Spoor
Burgemeester				
Dwergstern	Zierikzee		1	W. Spoor
Visdief	Zierikzee		3	W. Spoor
Alk	Zierikzee	♂	1	W. Spoor
Steppehoen	Zeelst	♂ en ♀	2	
Koekoek	Eindhoven	Jonge vogel	1	
Ransuil	Stratum		1	
Velduil	Tongelre	Oud + jong	2	
Kerkuil		Volwassen + 4 jongen	6	Klooster paters Augustijnen Eindhoven

Soort	Plaats	Bijzonderheden	Aantal	Verzamelaar
Steenuil	Woensel		2	W. v.d. Harten
Nachtzwaluw	Eindhoven	♂	1	
Gierzwaluw	Eindhoven	♂ en ♀	2	
Hop	Geldrop	♂ en ♀, mei	2	
IJsvogel	Eindhoven	winter	4	
Groene Specht	Stratum		1	W. Schutges
Grote Bonte Specht	Stratum		1	Jkh. de Kuyper
Kleine Bonte Specht	Stratum		2	Kennen
Strandleeuwerik	Amsterdam	♂ en ♀	2	
Boerenzwaluw	Eindhoven	♂	1	
Winterkoning	Heeze	♂	1	
Roodborst	Eindhoven	♂	1	
Blauwborst	Woensel	♂	1	
Gekraagde Roodstaart	brouwerij, Stratum	♂	1	
Zanglijster	Strijp	♂ en ♀	2	
Koperwiek	Stratum	♂ en ♀	2	
Kramsvogel	Strijp & Eindhoven	♂	2	
Merel	Eindhoven	♂	2	
Beflijster	Stratum	♂	1	
Zwartkop	Woensel	♂	1	
Fitis	Heeze	september	1	
Koolmees	Eindhoven		2	
Kuifmees	Eindhoven		1	
Matkop	Eindhoven		1	
Baardman	Gouda	♂ en ♀	2	
Boomklever	Stratum		1	J. Schroder
Grauwe Klauwier	Woensel	♂, 5 mei 1894	1	
Roodkopklauwier	Woensel	♂, 8 mei 1894	1	W. v.d. Harten
Klapekster	Valkenswaard	♂	1	K. Mollen
Vlaamse Gaai	Eindhoven	♂	2	
Notenkraker	Hapert	2 november 1893	1	A.J. van Eijk
Bonte Kraai	Eindhoven		1	
Zwarte Kraai	Eindhoven		1	
Spreeuw	Gestel	'albino'	2	
Wielewaal	Eindhoven	♂ en ♀	2	Schroder
Huismus	Eindhoven	'albino'	1	
Ringmus	Eindhoven	deels leucistisch	1	
Keep	Gestel	♂	1	
Frater	Stratum		1	
Groenling			1	
Goudvink	Stratum	♂	2	
Kruisbek	Eindhoven	Jonge vogel, 16 juli 1892	1	
Sneeuwgors	Zierikzee		2	W. Spoor
Grauwe Gors	Zierikzee		1	W. Spoor

Nachtelijke trek van Kwartels

Tom Heijnen

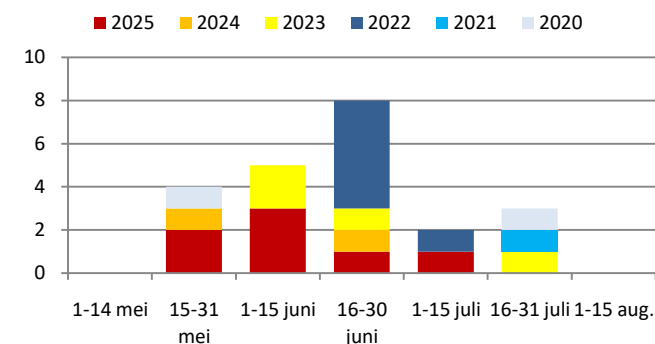
Tijdens het samenstellen van een kaart van Kwartelterritoria in 2025 viel het me op dat er in waarneming.nl de nodige overvliegende Kwartels werden gemeld. Nu is dit geen nieuw fenomeen, maar het leek me interessant om de gegevens op een rijtje te zetten. Ik heb dat gedaan voor alle zomerperiodes van 2020 t/m 2025 en daarbij alleen gebruik gemaakt van waarneming.nl.

De in totaal 22 meldingen van overtrekkende (dus roepende!) Kwartels kwamen allemaal uit de nachtelijke uren. Nachttrek is ongetwijfeld de reden dat ze vooral in de woonomgeving van vogelaars (dorpen en steden) werden opgemerkt (figuur 1), soms zelfs vanuit de slaapkamer.

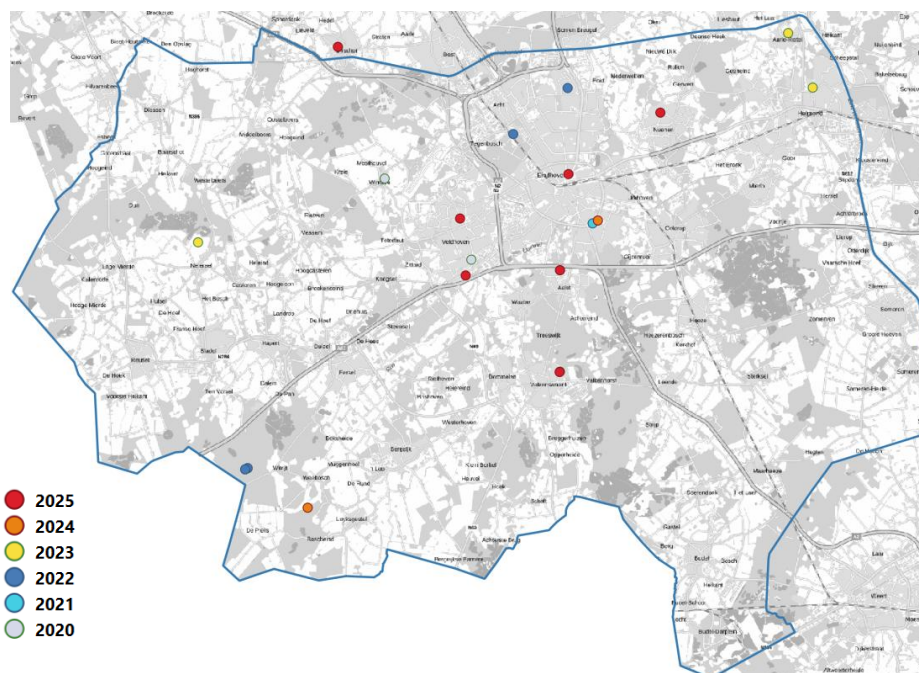
De eerste nachttrekker werd gehoord op 20 mei en de laatste op 30 juli, met de grootste aantallen (voor zover we daarvan kunnen spreken) in de periode 15 mei t/m 30 juni (figuur 2). Opvallend is dat bijna alle meldingen in 2022 uit de tweede helft van juni kwamen.

Voor zover vermeld ging het bij de overtrekkers steeds om de 'kwik-me-dit'

roep. Deze roep kennen we ook als de zang van het mannetje en wordt gebruikt bij het in kaart brengen van territoria. De Sovon datumgrenzen voor het vaststellen van territoria zijn 15 mei en 31 juli en één waarneming is genoeg. De gegevens van overtrekkende Kwartels laten zien dat er in die periode gewoon nog doortrek plaatsvindt. Het is daarom belangrijk om er bij nachtelijke broedvogelinventarisaties zeker van te zijn dat een roepende vogel 'aan de grond' zit en niet overvliegt. Vooral bij eenmalig roepen zal dat niet altijd makkelijk zijn om vast te stellen. ■

Figuur 2. Aantal meldingen van overtrekkende Kwartels in de periode 2020-2025.

Figuur 1. Locaties van overvliegende Kwartels in de periode 2020-2025 (bron: waarneming.nl).

Landgoed De Wielewaal, 21 maart 2026 (Esther van Daal)

Eerste ervaringen met de BMP-cursus van Sovon

Esther van Daal

Vanuit Sovon en VWG de Kempen kwam een tijdje terug de vraag of er mensen waren die interesse hadden in een cursus BMP-tellen, dit i.v.m. het vergrijzen van de grootste groep tellers. Aangezien het belangrijk is om langjarige kennis over aantallen, ecologie en verspreiding op te doen om zo ontwikkelingen en trends over broedvogels in kaart te kunnen brengen, is het natuurlijk van groot belang om ervoor te zorgen dat er ook voldoende mensen beschikbaar zijn én blijven om de BMP-tellingen uit te voeren. Want zonder al die vrijwilligers zouden we niet weten wat we nu allemaal al weten! En dus was ik er als de kippen bij om mezelf op te geven.

Voor de oplettende lezer: vorig jaar was ik er al een beetje mee begonnen, maar helaas is die poging na een paar keer gestrand. Enerzijds omdat ik vorig jaar qua gezondheid niet zo goed vooruit kon en anderzijds door een beetje hoogmoedswaanzin. Ik dacht dat ik het allemaal wel zelf kon en wist en dat het wel zou lukken in mijn eentje. En natuurlijk, ik herken inmiddels best een heel aantal soorten op zicht en geluid, maar nog lang niet alles. Een maatje is dus best

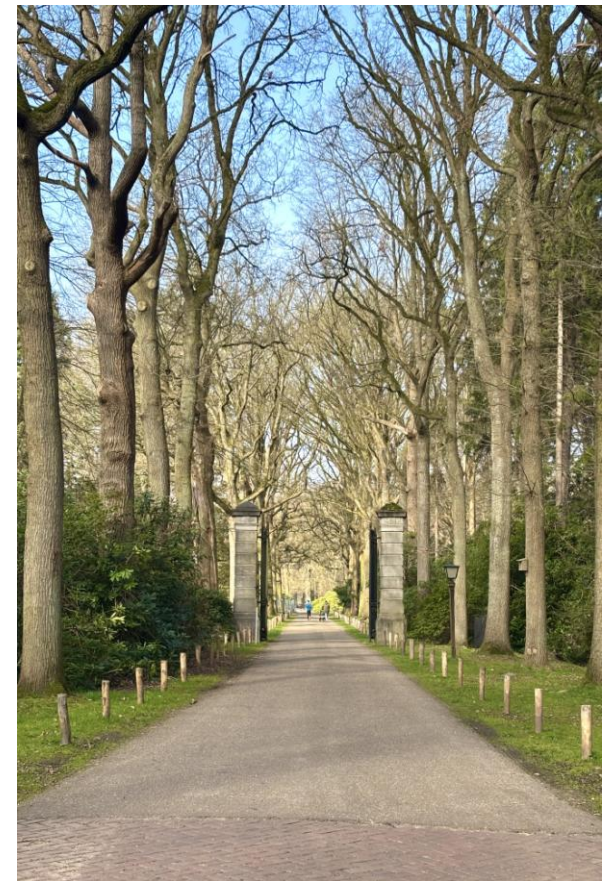
handig, want samen kom je immers verder. Ook wat betreft me veilig voelen in het veld trouwens best handig, want 's morgens vroeg in mijn eentje in het buitengebied rondstruinen vond ik toch niet zo tof eigenlijk.

Goed, de aftrap was een theoretische avond in ons thuishonk D'n Aard, wat niet geheel vlekkeloos begon. Jelle Abma van Sovon kwam vertellen en laten zien hoe de BMP-tellingen in zijn werk gaan en hoe de app werkt. Maar helaas liet de techniek ons in de steek want wat we ook probeerden, we kregen de laptop van Jelle niet gekoppeld aan het systeem en dus konden we niks.

Gelukkig waren de mensen van het KNNV, die in de 'grote' zaal zaten zo aardig om met ons te ruilen en konden we met een half uur vertraging dan toch starten. Een enthousiast clubje van 9 deelnemers die heel graag met BMP-tellen willen starten of het beter willen leren. De ins en outs van het tellen werden door Jelle uit de doeken gedaan en hij werd overstelpt met vragen.

Dan mijn eerste praktijkochtend in het veld: er kon gekozen worden uit vier gebieden (Strabrechtse heide, Cartierheide, Landgoed

de Wielewaal, Landgoed Philips) en ik wist meteen dat ik voor de Wielewaal wilde gaan. Ik had hierover al van diverse bekenden gehoord dat het er zo mooi is, vandaar.

Landgoed De Wielewaal, 21 maart 2026 (EvD).

Op zaterdag 21 maart was het zo ver, om 6.15 uur mocht ik me melden aan de Oirschotsedijk 3, dus dat betekende de wekker om een uur of vijf. Au, dat doet pijn! En zeker wanneer je superslecht geslapen hebt, waarschijnlijk omdat ik juist bang was me te verslapen. Gelukkig gebeurde dat niet. De navigatie was ook nog een dingetje, want op de snelweg zei mijn navi op enig moment: "U heeft de bestemming bereikt." Uhhhh, ja en nu? Ik had geen idee waar ik naartoe moest, dus belde ik Jan Koopsen, de begeleider voor vandaag. Gelukkig bleek ik toch al in de buurt te zijn en dus was ik maar ietsje te laat.

In totaal gingen we met een groepje van zeven mensen op pad, waaronder twee BMP-cursisten. Heel fijn om met wat ervaren tellers op pad te mogen zodat we elkaars expertise konden gebruiken, zeker wat betreft avimap en de broedcodes. Dat moet je echt wel een beetje leren hoor!

Mochten er nog VWG-leden zijn die nog nooit naar landgoed de Wielewaal zijn geweest, dan zou ik dat toch eens doen want het is er prachtig! Er is en wordt hard gewerkt door de gemeente Eindhoven om

het toegankelijk en diverser te maken en er is al veel geld in gestoken. Misschien ook wel een beetje jammer dat er een hotel/restaurant komt want dat betekent automatisch ook meer recreatiedruk en minder rust, maar gelukkig is het gebied groot genoeg om toch nog de rust op te zoeken.

Mogelijke Boommarterpoep op De Wielewaal, 21 maart 2026 (EvD).

Wat betreft de waarnemingen: we kwamen deze dag uit op 25 soorten, waarvan de volgende bijzonderheden: Zwartkop, Middelste Bonte Specht, Havik, diverse territoria Vuurgoudhaan, Witte Kwikstaart, Appelvink én een Konijn! Waar vind je die nog tegenwoordig 😊? Verder kwamen we uitwerpselen tegen van mogelijk een Boommarter (die schijnt er ook één te zitten in het gebied) en een nestkastje wat grondig verbouwd was, waarschijnlijk door een Boomklever die de invliegopening met modder had aangepast.

Uiteindelijk hebben we zo'n vier uur over het landgoed gelopen en dat begon ik wel te voelen. Ook de vogels waren inmiddels wat moe geworden denk ik, want het was goed te merken dat de zangactiviteit met het uur afnam.

Lang verhaal kort: het was een enorm leerzame en inspirerende ochtend en ik kijk al uit naar de volgende! Dank aan onze VWG én aan Sovon voor deze mooie kans! ■

*Grote Canadese Gans met halsband (geringd in 2015) en
jongen in Park Meerland, 2 mei 2024 (Wim Deebe)*

Gezinnen in Eindhoven in 2024 en 2025

Jack Bos

In 2023 ontstond bij de gemeente Eindhoven behoefte aan meer informatie over het toenemende aantal gezinnen in het stedelijk gebied van Eindhoven in verband met klachten over de overlast van de gezinnen. Met die informatievraag kwam ik via Frans Hijnen in contact met Ellen van Rosmalen, Beleidsadviseur Groen en Ecologie van de gemeente Eindhoven. Uit dit contact ontstond de opdracht om per 1 januari 2024 de gezinnen in Eindhoven te monitoren ten behoeve van eventuele toekomstige beheersmaatregelen. In dit artikel worden de onderzoeksvraag, de gebruikte methodiek en de resultaten van de monitoring van de gezinnen in Eindhoven in 2024 en 2025 besproken.

Onderzoeksvraag

De informatievraag van de gemeente Eindhoven voor de monitoring stond geheel in de context van mogelijke toekomstige beheersmaatregelen:

- Waar bevinden zich welke soorten gezinnen in welke hoeveelheden in de loop van de tijd.

- Wat voor soort overlast op welke plaatsen door welke gezinnen vindt met welke frequentie plaats.
- Welke factoren spelen een rol bij de overlast door welke gezinnen, wanneer, met welke frequentie en op welke plaatsen, zoals voeren, afstand tot woningen, etc.
- Wat zijn de effecten van maatregelen, zoals een vervoerverbod, ander beheer en communicatie.

Aan deze informatievragen van de gemeente Eindhoven zijn hier uit eigen interesse door mij de volgende aspecten toegevoegd:

- Wanneer hebben de gezinnen zich in Eindhoven gevestigd en hoe heeft die vestiging zich ontwikkeld.
- Hoe is de verhouding van het aantal (potentiële) broedparen tot de totale populatie en hoe varieert de groepsgrootte in de loop van de tijd.
- Wat is de reproductie en mortaliteit van de jongen.
- Hoe zijn de verplaatsingen van de gezinnen in de loop van de tijd.

De informatie over overlast en maatregelen wordt apart aan de gemeente Eindhoven gerapporteerd. In dit artikel gaat het hoofdzakelijk over de door mij toegevoegde aspecten van de monitoring.

Methode

Verspreiding en aantallen

Direct na de opdracht werd allereerst begonnen met een literatuurstudie van de gezinnenproblematiek in stedelijk gebied en reeds elders uitgevoerde monitoring. Vervolgens werden op een kaart van Eindhoven alle locaties van wateren >200 m² inclusief kanalen en rivieren ingetekend. Voorts werden op die kaart alle locaties ingetekend waar volgens [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl) in 2023 gezinnen zijn waargenomen. Al deze locaties zijn eind 2023 met de fiets bezocht waarbij de aanwezige gezinnen zijn geteld en geregistreerd inclusief de parameters uit de onderzoeksvraag. Met een totale afstand van 87 km bleek dit op één dag mogelijk.

Aangezien inmiddels bekend was dat de gezinnen zich veel verplaatsten was tellen binnen één dag wenselijk om zodoende de fouten door verplaatsende gezinnen te minimaliseren. Bovendien bleek voor de meeste wateren met aangrenzende grasvelden de fiets verreweg het snelste en meest efficiënte vervoermiddel. Afgesproken werd om de monitoring gedurende één dag in de laatste week van iedere maand met de fiets uit te voeren, zodat er nog

ruimte was om een dag met gunstig weer te kiezen.

Voor iedere teldag werd een veldboekje gemaakt met per locatie een kaartje waarop de ganzen met bijbehorende parameters met pen werden geregistreerd. Daartoe werd vooraf Waarneming.nl geraadpleegd voor eventuele nieuwe locaties. Incidenteel werd informatie over locaties met ganzen ontvangen van Frans Hijnen en Geurt Jan van Ek. De route van de teldag kon dus variëren als gevolg van nieuwe locaties. De totale fietsafstand op een teldag bedroeg eind 2025 dan ook 109 km.

Registraties vonden alleen plaats van ter plaatse aanwezige ganzen en op basis van eigen waarnemingen tijdens de teldag. Gedurende een jaar werd de telroute telkens op een andere plek gestart, evenwichtig verdeeld over het totale grondgebied van de gemeente Eindhoven.

Alleen ganzen aan de grond zijn geteld, geen overvliegende ganzen. Zowel kleine als grote groepen ganzen werden zo nodig met de verrekijker minimaal twee keer geteld. Bij verschillende uitkomsten werd een derde keer geteld en het gemiddelde van de drie tellingen geregistreerd. Na de teldag werden per locatie de ruimtelijke gegevens inclusief de aantallen vanuit het veldboekje omgezet in digitale kaartjes in een Word bestand.

Grote Canadese Ganzen in Park Meerland, 5 juli 2025 (Wim Deebe).

De omvang van de locaties waar zich ganzen bevonden is variabel en subjectief gekozen op basis van de onderlinge afstand en de verbinding van wateren. In ieder geval was het voor de ganzen mogelijk om zich op waterpartijen binnen een locatie eenvoudig zonder vliegen te verplaatsen. In 2024 waren er 44 en in 2025 50 locaties waar zich ganzen bevonden waardoor er in totaal circa 1000 digitale kaartjes zijn vervaardigd waarop alle parameters zijn weergegeven. De numerieke gegevens werden apart per locatie verwerkt in een Excel bestand waarmee ook de grafische en statistische bewerkingen zijn uitgevoerd.

De monitoringsvraag betrof alleen locaties op gemeentegrond omdat de gemeente Eindhoven slechts daar bevoegd is tot het treffen van beheersmaatregelen. Omdat de ganzen zich veel en gemakkelijk verplaatsen en zich niet houden aan kadastrale grenzen,

zijn de locaties waar zich ganzen bevonden op particuliere grond door mij toegevoegd. In nagenoeg alle gevallen is desgevraagd toestemming verkregen om de particulieren terreinen tijdens de monitoring te bezoeken. In de data voor de gemeente Eindhoven is onderscheid gemaakt in locaties op eigen en particulier terrein. Voor dit artikel is dat onderscheid niet gemaakt.

Omdat de informatievraag betrekking had op het stedelijk gebied zijn twee landelijk gelegen gebieden binnen de gemeentegrenzen van Eindhoven niet actief bezocht, namelijk de in het uiterste noordoosten respectievelijk zuidoosten gelegen gebieden Bokt en Gijzenrooi West/Stratumse Heide. Uit steekproefsgewijze bezoeken buiten de teldagen om en uit meldingen op Waarnemingen.nl is gebleken dat het aantal ganzen in deze gebieden circa 1% van de populatie ganzen in het stedelijk gebied betrof.

Groepsgrootte, broedparen en mortaliteit

Voor de bepaling van de groepsgrootte en het aantal (potentiële) broedparen van de Grote Canadese Ganzen is uitgegaan van de observaties van Collias and Jahn (1959) dat in de voortplantingsperiode paartjes worden gevormd die een territorium verdedigen totdat de jongen het nest verlaten. Het vrouwtje doet al het broedwerk terwijl het

mannetje de wacht houdt in de buurt. Jaarlingen vormen dan groepen samen met niet-broedende tweejarigen en volwassen ganzen die buiten de territoria verblijven en vaak korte vluchten maken.

Op basis van deze gedragingen tijdens de voortplantingsperiode zijn de paartjes (2 ex), wakende mannetjes (1 ex) en de groepen (>2 ex) in het veld goed te onderscheiden en apart geregistreerd. Het aantal potentiële broedvogels is berekend door de som van (a) het aantal paartjes die zich reeds vanaf januari beginnen te vormen, vermenigvuldigd met twee en (b) het aantal solitaire wakende ganzen tijdens de broedtijd, vermenigvuldigd met twee. Bij de wakende ganzen werd ervan uitgegaan dat het vrouwtje op het nest zit. De broedvogels zijn berekend door het aantal paartjes met jongen te vermenigvuldigen met twee.

Voor de bepaling van de reproductie van de ganzen en de mortaliteit van de jongen zijn in de periode april t/m juni naast de maandelijkse teldagen extra teldagen toegevoegd om specifiek een goed beeld te krijgen van de broedvogels en het aantal jongen. Tijdens de telling van eind juli verzamelde zich reeds de eerste ganzen en was het onderscheid tussen jonge en oude vogels niet zo snel en makkelijk meer te maken (met name bij slapende groepen) en

Grote Canadese Ganzenparen met jongen in Park Meerland, 18 mei 2025 (Wim Deebe).

is dat onderscheid na juli mede vanwege de beperkte teltijd niet meer gemaakt.

Voor de voortplantingsperiode van de ganzen is gekeken naar de potentiële broedvogels, dat zijn ganzen die territoriaal gedrag vertonen en mogelijk nestelen maar niet tot voortplanting komen, en de broedvogels, dat zijn geslachtsrijpe ganzen die tot voortplanting komen. De bepaling van het aantal potentiële broedvogels bleek alleen zinvol voor de Grote Canadese Ganzen. Van andere drie soorten waren de aantallen te gering. Het aantal potentiële broedvogels is berekend in verhouding tot het totaal aantal Grote Canadese Ganzen.

Met uitzondering van de Hybride Witte Ganzen wisselden de aantallen ganzen zeer sterk per locatie waardoor de spreiding rond het gemiddelde vaak erg groot was. In grafieken wordt de spreiding meestal aangegeven met een foutenbalk op basis van de standaarddeviatie. In sommige grafieken is de foutenbalk dermate groot dat ervoor gekozen is om deze met de standaardfout aan te geven. De standaardfout is de standaarddeviatie gedeeld door het aantal waarnemingen. Bij de grafieken is dat duidelijk aangegeven.

De Nijlgans is eigenlijk geen gans maar behoort tot de familie van eendachtigen

(*Anatidae*) terwijl de overige ganzen tot de onderfamilie van de zwanen en ganzen (*Anserinae*) behoren. Vanwege de problematiek van de overlast zijn Nijlganzen bij de monitoring meegenomen.

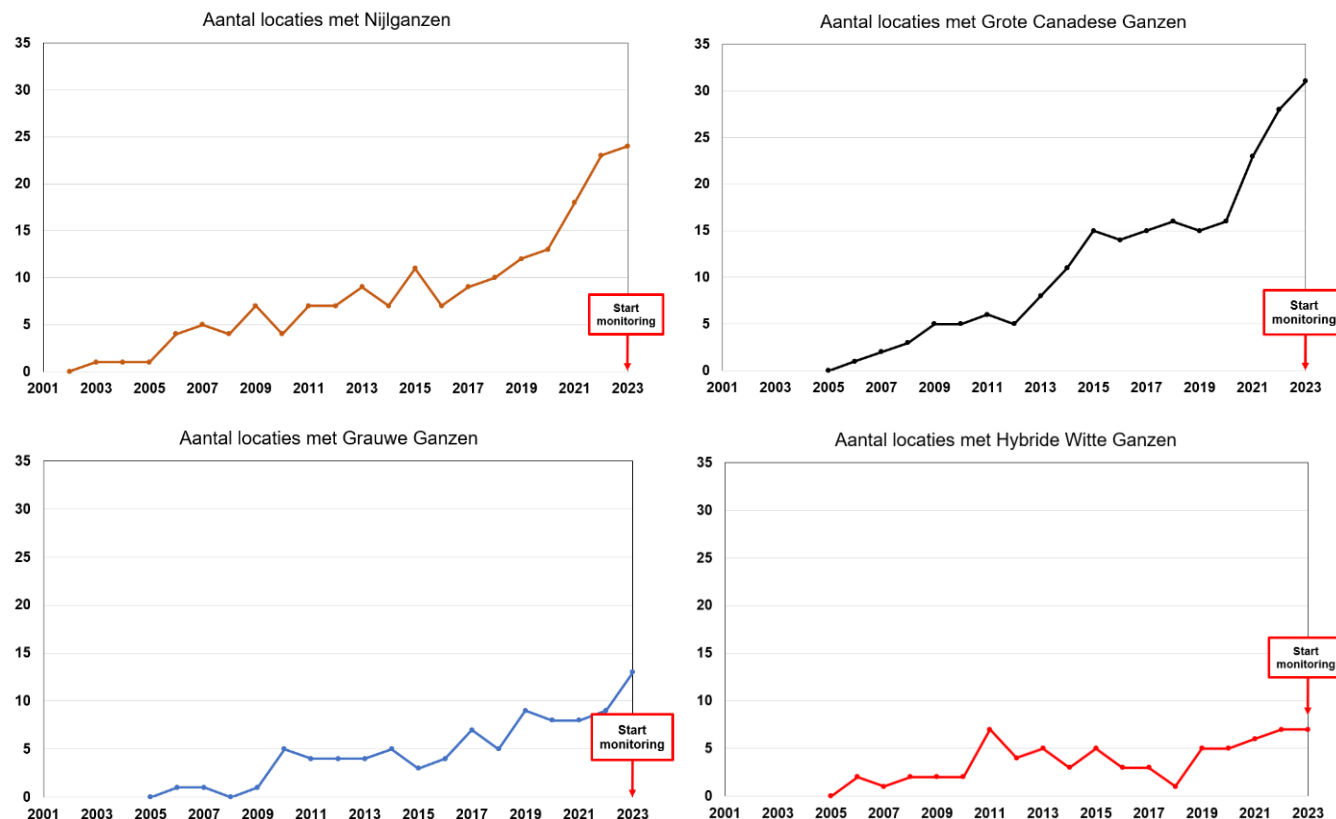
De naam Hybride Witte Gans is gebruikt voor de tamme ganzen die ook worden aangeduid met Boerengans, Parkgans, Soepgans, Chinese Knobbelgans, Zwaangans en alle kruisingen tussen deze soorten. Deze ganzen leven in eigen hechte groepjes en zijn apart geteld bij de monitoring. Bij de groepen Grote Canadese Ganzen en Grauwe Ganzen komen ook onderlinge kruisingen voor alsmede kruisingen met de tamme ganzen. Deze kruisingen leven vaak als enkelingen bij de groepen en zijn niet apart geteld tijdens de monitoring.

Resultaten

De in de gemeente Eindhoven tijdens de monitoring waargenomen ganzen in 2024 en 2025 zijn Grote Canadese Gans, Grauwe Gans, Nijlgans en Hybride Witte Gans.

Historie

De ontwikkeling van de huidige populatie ganzen in de gemeente Eindhoven vanaf de eerste vestigingen is getalsmatig moeilijk te achterhalen. Rapportages van tellingen zijn

Figuur 1. Verloop van de vestiging van de ganzen in de gemeente Eindhoven tot aan de start van de monitoring in 2024 en 2025, op basis van de gemelde locaties (ter plaatse, niet overvliegend) op Waarneming.nl.

schaars en op Waarneming.nl is bij de waarnemingen voor het aantal vaak het cijfer 1 genoteerd. De locaties van de waarnemingen ter plaatse (niet overvliegend) op Waarneming.nl zijn echter duidelijk en volledig aangegeven waardoor ze bruikbaar zijn voor vergelijking met de locaties van de monitoring in 2024 en 2025. Het aantal locaties met ganzen in de gemeente Eindhoven vanaf de eerste

meldingen op Waarneming.nl tot aan de start van de monitoring op 1 januari 2024 is weergegeven in figuur 1.

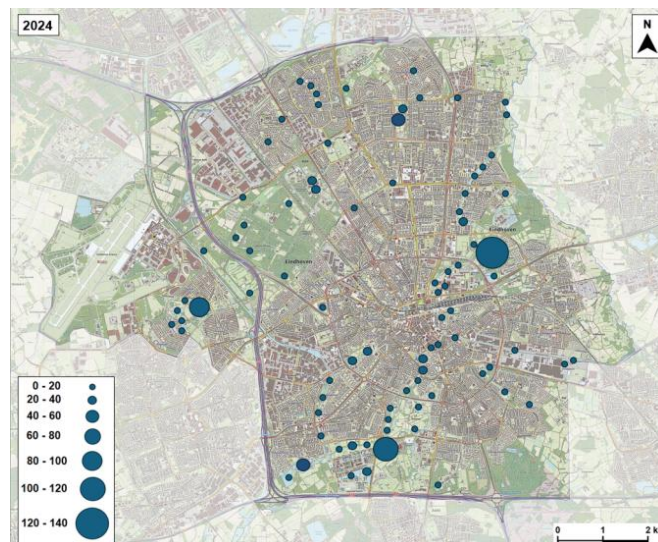
De eerste ganzen die ter plaatse in de gemeente Eindhoven op Waarneming.nl zijn gemeld, zijn Nijlganzen in 2003. Daarna volgden in 2006 de Grote Canadese Ganzen, Grauwe Ganzen en Hybride Witte Ganzen. Het aantal locaties waar de Nijlganzen

verbleven liep vanaf 2003 eerst geleidelijk op tot circa 10 in 2018 waarna het aantal verder steeg tot circa 25 in 2023. Het aantal locaties van de Grote Canadese Gans verliep licht exponentieel vanaf 2006 tot ruim 30 in 2023. De locaties van de Grauwe Gans liep geleidelijk op vanaf 2006 tot bijna 15. Het aantal locaties van de Hybride Witte Ganzen liep vanaf 2006 op tot circa 6 in 2011 en schommelde tot 2023 rond de 5.

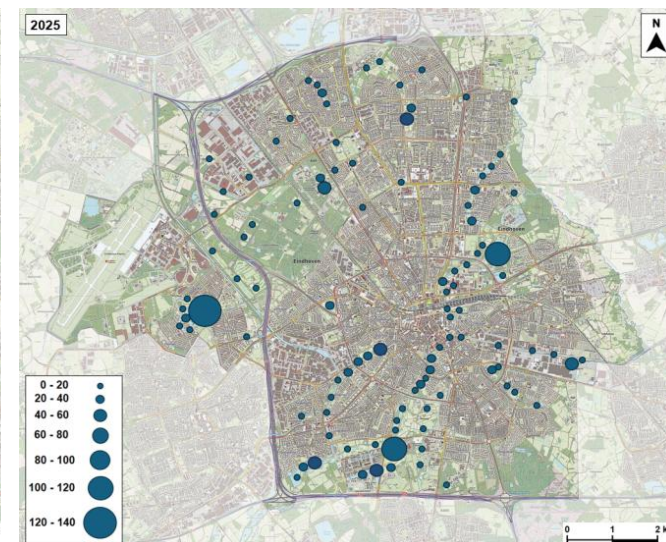
Verspreiding en aantallen

De verspreiding van de ganzen in Eindhoven tijdens de monitoring op basis van jaargemiddelde aantallen in 2024 en 2025 is weergegeven in de figuren 2 en 3.

De ganzen bevonden zich vooral op het water en de gazons langs De Dommel, het afwateringskanaal, de Gender en de grote parkvijvers zoals in het Henri Dunantpark, de Karpendonkse Plas, Hanevoet en Park Meerland. Hetgeen overigens niet betekende dat op deze locaties ook de meeste broedgevallen plaatsvonden. Zo bevonden zich bij de Karpendonkse Plas na het broedseizoen grote groepen van enkele honderden Grote Canadese Ganzen maar werden er nauwelijks jongen geboren en grootgebracht.

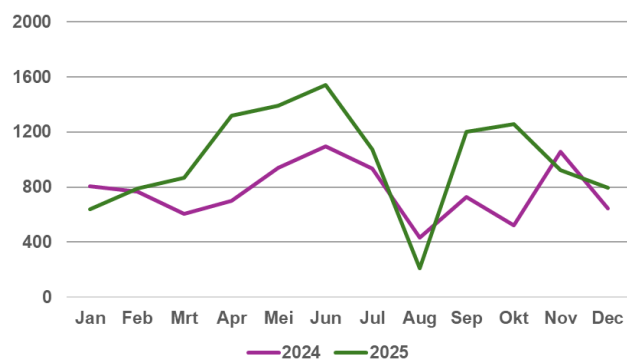

Figuur 2. Verspreiding van de ganzen in Eindhoven op basis van jaargemiddelde aantallen in 2024.

Figuur 3. Verspreiding van de ganzen in Eindhoven op basis van jaargemiddelde aantallen in 2025.

Het totaal aantal getelde ganzen (vier soorten bij elkaar) voor de monitoring in 2024 en 2025 is weergegeven in figuur 4.

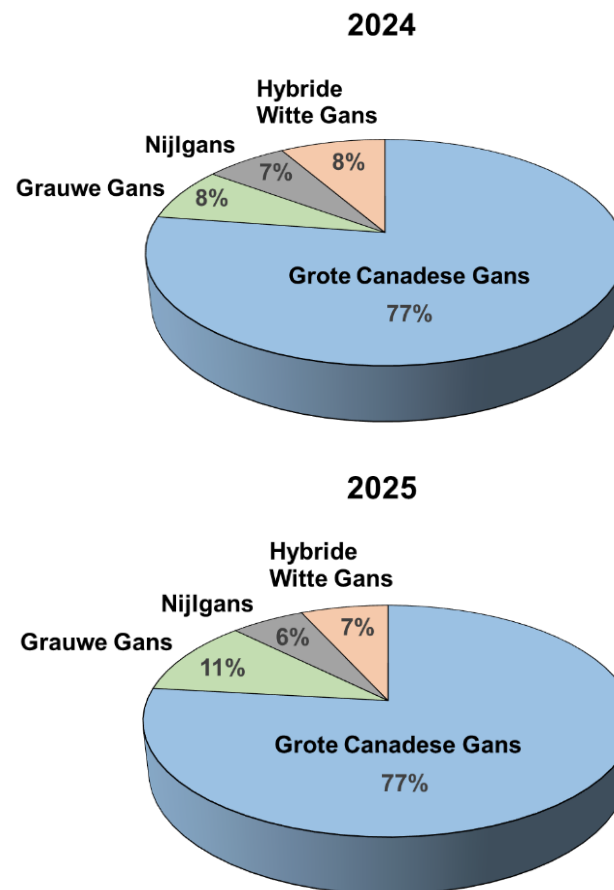
Figuur 4. Totaal aantal getelde ganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

In januari lag het aantal ganzen tussen de 600 en 800. Vanaf maart liepen de aantallen op, tot in april/mei de jongen werden geboren, waarna in juni een piek werd bereikt van 1100-1550 ganzen. Na het intreden van de ruiperiode in juni daalde de aantallen tot circa 500 ganzen in augustus waarbij de grote dip in augustus 2025 vooral werd veroorzaakt door het vertrek van vele ganzen vanwege de extreme droogte waarbij diverse wateren droog kwamen te liggen en de omliggende grasvelden geen voedsel meer boden (figuur 5). Na augustus stegen de aantallen weer tot circa 1000 in november.

Figuur 5. De in augustus 2025 volledig drooggevalle Groote Beek in de Aanschotse Beemden (boven) en het volledig verdorde gras op de oevers van de vijver in het Henri Dunantpark in de gemeente Eindhoven (onder) (JB).

Ruim driekwart van het totaal aantal ganzen bestond uit Grote Canadese Ganzen die ruim de meerderheid vormden (figuur 6).

Figuur 6. Gemiddelde verhouding van de vier soorten ganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Inzicht in de totale aantallen per soort in 2024 en 2025 is weergegeven in de figuren 7 t/m 10 (op de volgende pagina).

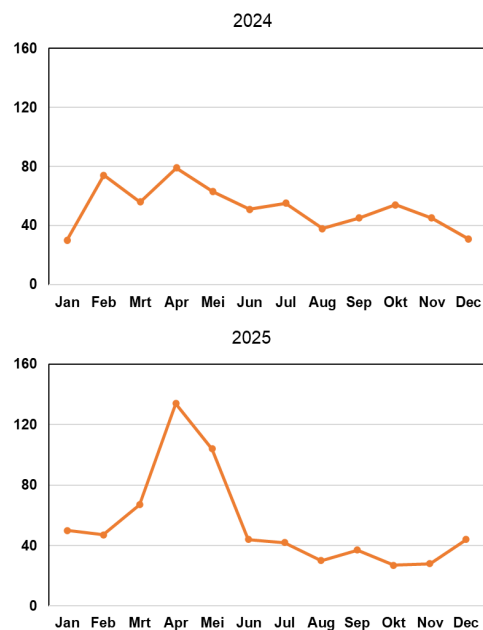
Bij de Nijlganzen namen de aantallen vanaf januari toe tot een piek in april waarna de aantallen weer geleidelijk afnamen.

Het verloop van de aantallen Grote Canadese Ganzen kwam zoals verwacht overeen met het verloop van het aantal ganzen (figuur 4), echter met een kwart minder aantallen.

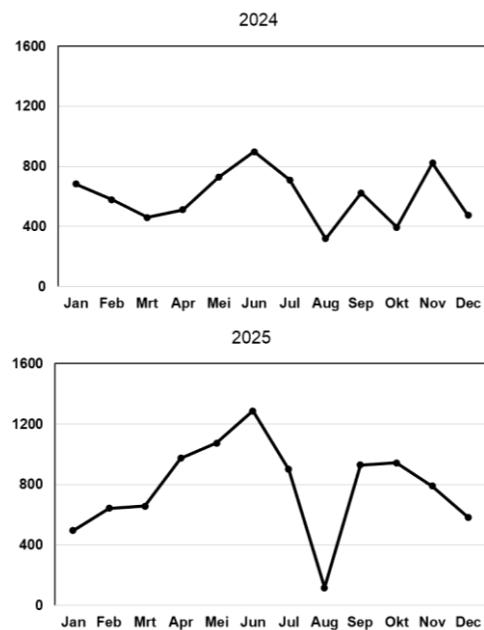
Het verloop van de aantallen Grauwe Ganzen kwam grotendeels overeen met dat van de Grote Canadese Ganzen. De aantallen liepen vanaf januari geleidelijk op tot juni/juli om dan sterk te dalen vanwege de ruiperiode en dan op te lopen tot een piek in oktober/november.

Het verloop van de aantallen Hybride Witte Ganzen was nagenoeg gelijk gedurende het jaar.

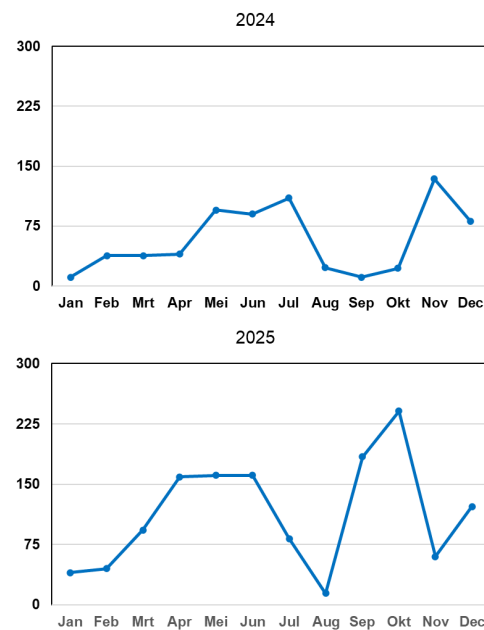
De droogte in augustus 2025 had vooral invloed op de Grote Canadese Ganzen en de Grauwe Ganzen. Het lijkt erop dat de Nijlganzen en de Hybride Witte Ganzen meer locatiegebonden zijn of dat de droogte op een andere manier minder tot verplaatsingen leidde. Mede in dat verband is in kaart gebracht hoe de bezetting van de locaties in Eindhoven verliep.

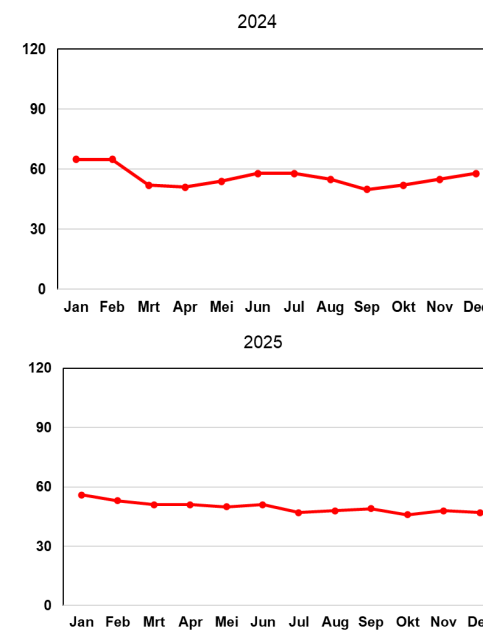
Figuur 7. Totaal aantal getelde Nijlgezen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Figuur 8. Totaal aantal getelde Grote Canadese Ganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

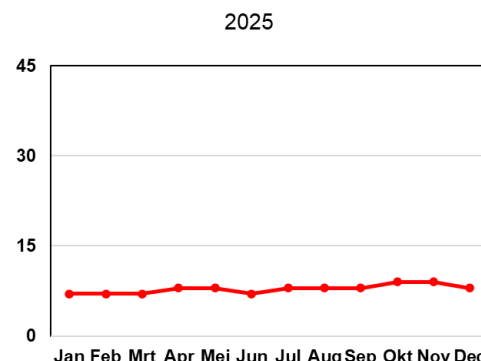
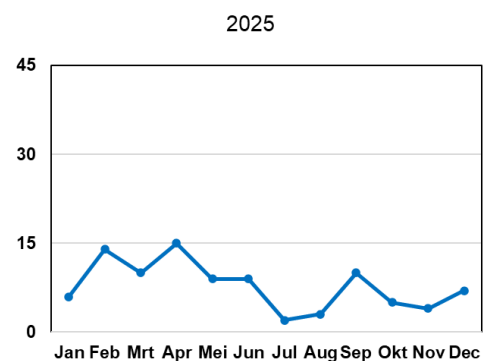
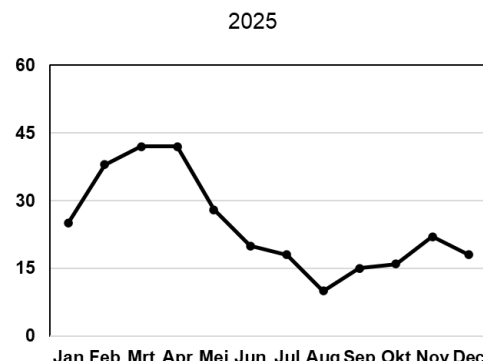
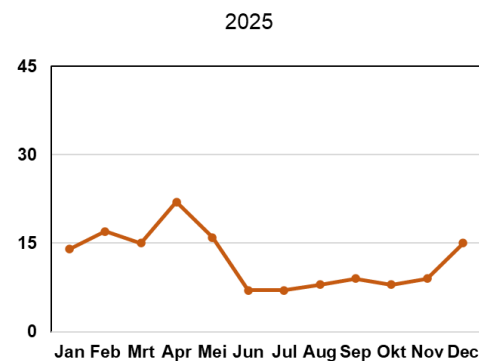
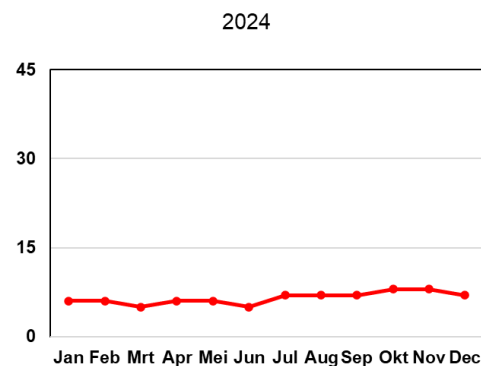
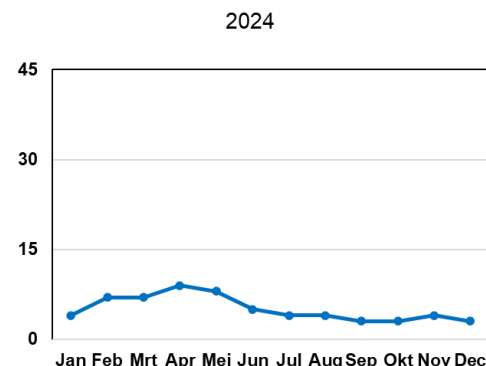
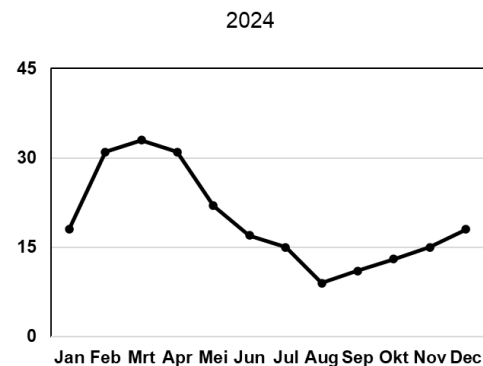
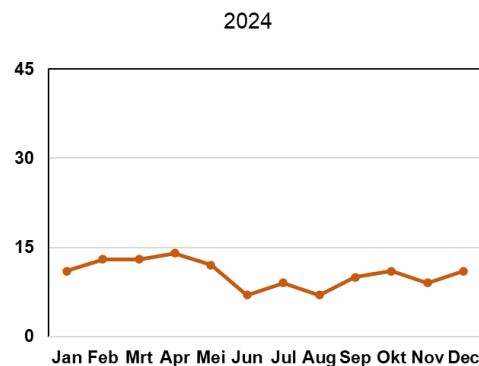
Figuur 9. Totaal aantal getelde Grauwe Ganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Figuur 10. Totaal aantal getelde Hybride Witte Ganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Grote Canadese Ganzen met jongen in Park Meerland, 27 april 2024 (Wim Deebe).

Figuur 11. Totaal aantal locaties met Nijlganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Figuur 12. Totaal aantal locaties met Grote Canadese Ganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Figuur 13. Totaal aantal locaties met Grauwe Ganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Figuur 14. Totaal aantal locaties met Hybride Witte Ganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

In de figuren 11 t/m 14 is per soort het totaal aantal locaties in de loop van de tijd weergegeven. Het aantal locaties bij de Nijlganzen en de Grauwe Ganzen nam vanaf januari iets toe tot in april en daarna licht af tot in december.

Bij de Hybride Witte Ganzen was het aantal locaties gedurende het jaar nagenoeg onveranderd. Dit in tegenstelling tot de

Grote Canadese Ganzen waarbij het aantal locaties met ganzen vanaf januari bijna verdubbelde tot een piek in maart/april om dan geleidelijk met 75% af te nemen tot in augustus. Daarna liep het aantal locaties weer op tot ongeveer het niveau aan het begin van het jaar.

Verplaatsingen in Eindhoven

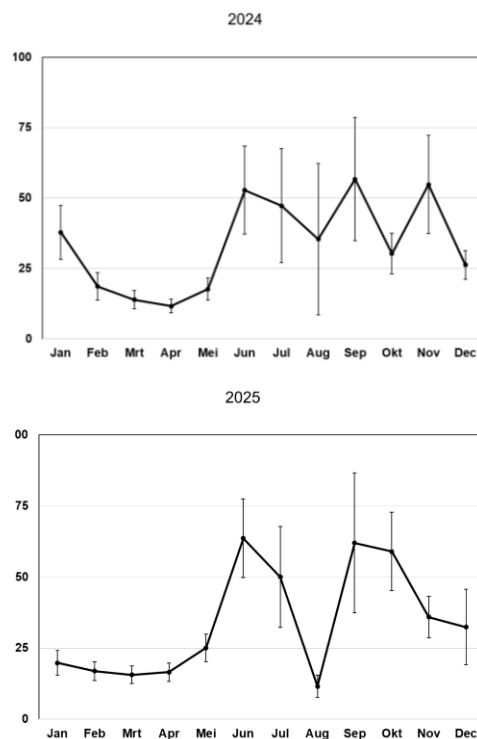
De verschillen in de aanwezigheid van de ganzen op de diverse locaties in Eindhoven gedurende het jaar is ook te zien aan de verplaatsingen gedurende het jaar. Dit kon o.a. geduid worden door de spreiding rond de gemiddelde aantallen ganzen per locatie te berekenen (figuren 15 t/m 18).

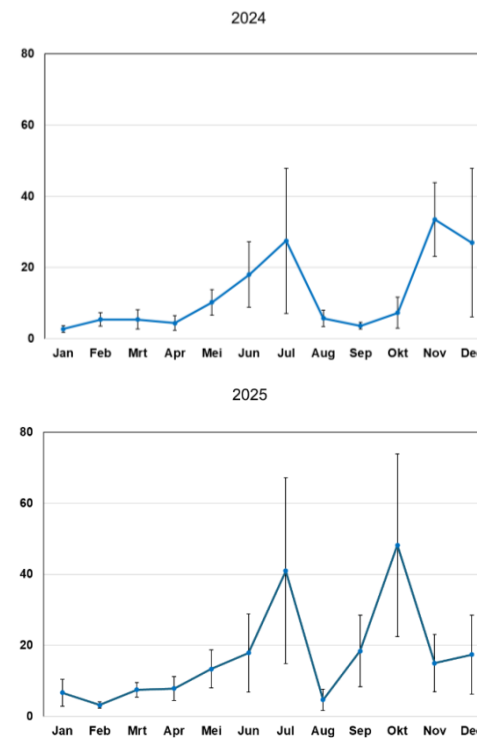
Figuur 15. Gemiddelde en spreiding (standaardfout) van het aantal Nijlgezen per locatie in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Uit figuur 15 blijkt dat de spreiding in de aantallen Nijlgezen per locatie gedurende het jaar niet veel varieerde met uitzondering van de telling op eind februari 2024. Op deze dag verbleef op de locatie Karpendonkse Plas op en nabij het eiland een groep van 56 Nijlgezen terwijl op de overige 12 locaties slechts 18 Nijlgezen aanwezig waren.

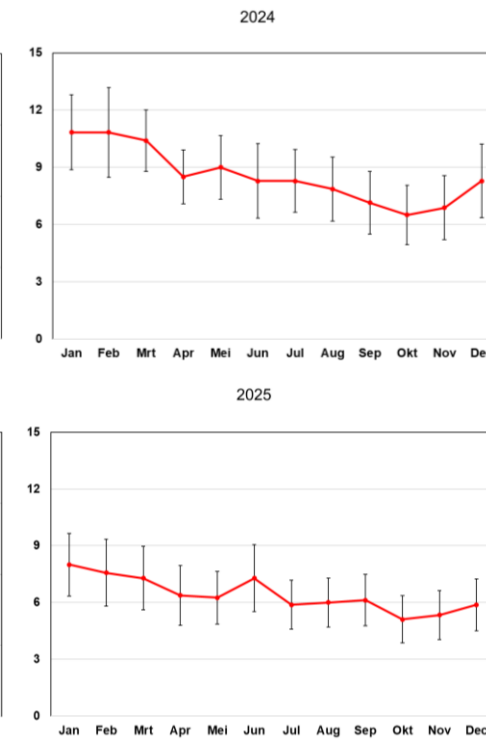
Figuur 16. Gemiddelde en spreiding (standaardfout) van het aantal Grote Canadese Ganzen per locatie in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Bij de Grote Canadese Ganzen is een kleine spreiding te zien in de aantallen per locatie van januari t/m mei (figuur 16). Dit komt overeen met de voortplantingsperiode waarin het sociale gedrag van de ganzen verandert in territoriaal gedrag. Paartjes Grote Canadese Ganzen, zowel potentiële broedparen als broedparen, verspreiden zich over meerdere locaties om hun

Figuur 17. Gemiddelde en spreiding (standaardfout) van het aantal Grauwe Ganzen per locatie in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

territoria te bezetten. Dit is ook te zien in de toename van het aantal locaties in die periode (figuur 12). Ook de verplaatsingen tussen de locaties nam af. Nadat de jongen waren geboren werden de ganzen direct weer sociaal en zochten ze elkaar weer op. Het aantal verplaatsingen liep daarna op en ook de spreiding in de aantallen ganzen per locatie liep flink op. Vanaf de ruiperiode,

Figuur 18. Gemiddelde en spreiding (standaardfout) van het aantal Hybride Witte Ganzen per locatie in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

nadat de jongen waren geboren, bleef de spreiding groot tot in de winter.

Bij de Grauwe Ganzen is een enigszins vergelijkbaar patroon te zien (figuur 17). De kleine spreiding liep vanaf januari op tot een maximum in juli. In augustus en september waren er veel verplaatsingen vanwege de ruiperiode en waren er weinig Grauwe Ganzen in Eindhoven waardoor ook de spreiding in de aantallen per locatie klein is in verhouding tot de winterperiode.

De Hybride Witte Ganzen verplaatsten zich nagenoeg alleen binnen de locatie waar ze zich bevonden en het aantal locaties veranderde nauwelijks waardoor ook de spreiding in de aantallen per locatie stabiel klein is (figuur 18).

Verplaatsingen in omgeving van Eindhoven

Voor de Grote Canadese Ganzen werd, naast de verplaatsingen van de ganzen binnen de gemeente Eindhoven, dankzij ringwerk van Berend Voslamber van Sovon ook inzicht verkregen in de verplaatsingen buiten Eindhoven. Tijdens de monitoring in 2025 en 2026 zijn er 71 waarnemingen geweest van Grote Canadese Ganzen die door hem in 2015 en 2016 grotendeels bij de Karpendonkse Plas van een groene halsband zijn voorzien met een duidelijk leesbare code (figuur 19). Aan het ringwerk hebben ook

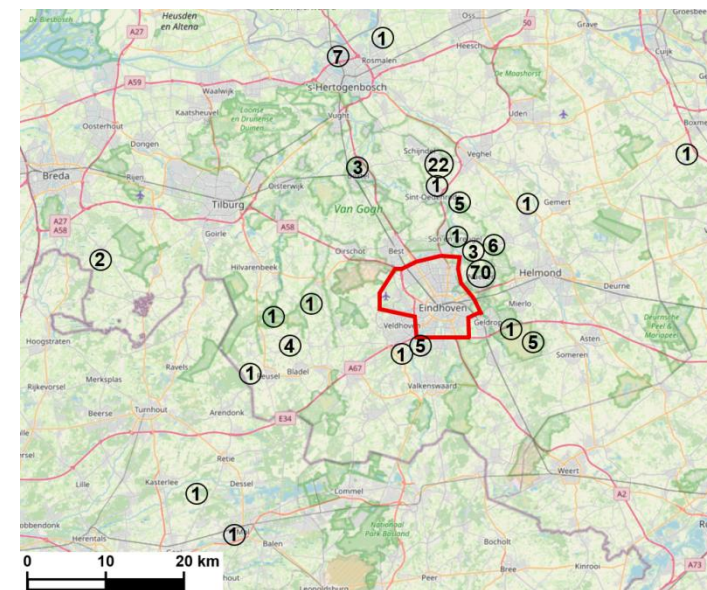
een aantal leden van de vogelwerkgroep meegewerkt.

Figuur 19. Vrouw Grote Canadese Gans op 1 maart 2024 bij de Karpendonkse Plas in Eindhoven met halsband DHH, alhier geringd op 7 juli 2016 (JB).

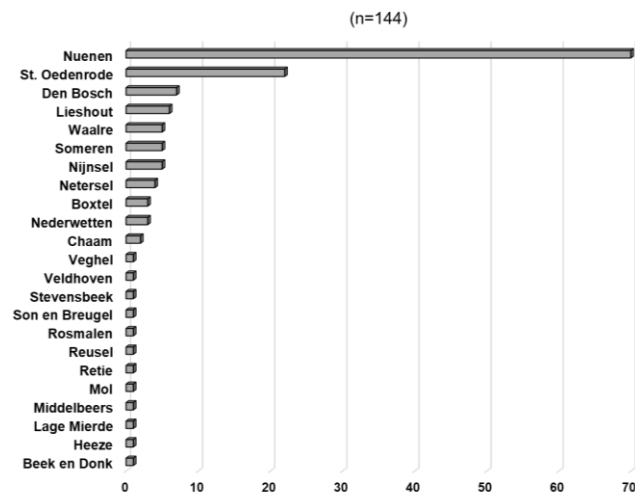
De waarnemingen zijn afkomstig van elf verschillende Grote Canadese Ganzen waarvan tien ganzen werden geringd tijdens de ruiperiode in begin juli 2016 en één gans in 2015. Het betrof acht vrouwtjes en twee mannetjes, waarvan vier eerste kalenderjaar vogels en zes oudere vogels (cr-birding.org) plus één vogel zonder gegevens. Naast de 71 ringwaarnemingen tijdens de monitoring in 2024 en 2025 zijn er van de elf geringde Grote Canadese Ganzen nog 379 waarne-

mingen bekend in de periode 2015 t/m 2025, waarvan 235 in Eindhoven en 144 buiten Eindhoven. In totaal gaat het dus om 450 ringwaarnemingen van elf Grote Canadese Ganzen.

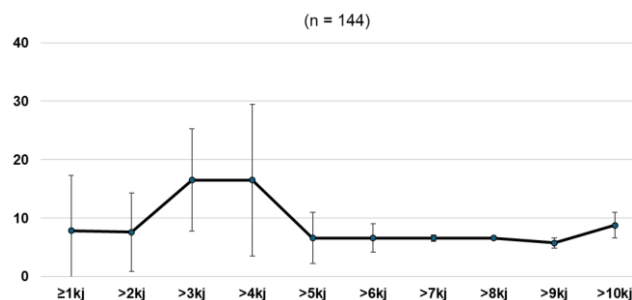
Figuur 20. Verspreiding met de aantallen van de geringde Grote Canadese Ganzen (n = 144) die zich buiten de gemeente Eindhoven bevonden in de periode 2015 t/m 2025.

De meeste geringde Grote Canadese Ganzen hielden zich op in Nuenen en Sint Oedenrode (figuren 20 en 21), vooral gedurende de eerste jaren na het ringen van de ganzen in 2015 en 2016. De grootste afstand tot de gemeente Eindhoven was 44 km, maar 87% van de ganzen bevond zich binnen 10 km en 96% binnen 20 km van Eindhoven.

Figuur 21. De plaatsen en het aantal van de geringde Grote Canadese Ganzen die zich buiten de gemeente Eindhoven bevonden in de periode 2015 t/m 2025.

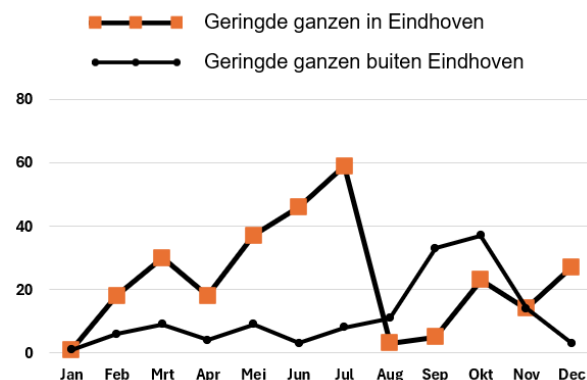
Met uitzondering van de 3^e kj en 4^e kj ganzen is de afstand van de geringde Grote Canadese Ganzen buiten Eindhoven niet gerelateerd aan de leeftijd van de ganzen (figuur 22).

Figuur 22. Afstand tot Eindhoven (mediaan met standaarddeviatie) als functie van de leeftijd van de Grote Canadese Ganzen die zich buiten de gemeente Eindhoven bevonden in de periode 2016 t/m 2025.

De grotere afstand tot Eindhoven bij de leeftijd van 3^e kj en 4^e kj komt overeen met het geslachtsrijp worden van de Grote Canadese Ganzen die op zoek gaan naar geschikte territoria.

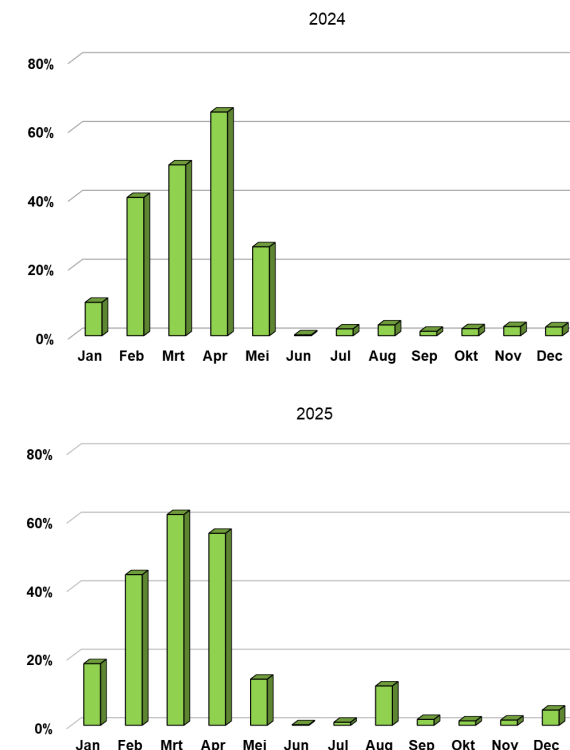
Het aantal ringwaarnemingen in Eindhoven daalde vanaf juli terwijl het aantal ringwaarnemingen buiten Eindhoven vanaf juli steeg (figuur 23).

Figuur 23. Ringwaarnemingen van Grote Canadese Ganzen (n = 450) gedurende de loop van jaar in zowel in als buiten de gemeente 2016 t/m 2025.

Reproductie

Het aantal potentiële broedvogels liep vanaf het begin van het jaar op tot in april en daarna de geboorte van de jongen in mei af tot nagenoeg nul (figuur 24). Het territoriaal gedrag van de Grote Canadese Ganzen was na de geboorte van de jongen volledig verdwenen en alle ganzen vormden weer groepen.

Figuur 24. Aantal potentiële broedvogels in verhouding tot het totaal aantal Grote Canadese Ganzen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Het aantal potentiële broedvogels was na mei nihil op een klein piek in augustus 2025 na. De klein piek betrof uiteraard geen potentiële broedvogels maar is een gevolg van de wijze van berekening die gebaseerd is op o.a. solitaire ganzen. De solitaire ganzen in augustus 2025 waren Grote Canadese Ganzen die niet konden vliegen vanwege het engelenvleugelsyndroom en daardoor de droogte niet konden ontvluchten en alleen achterbleven.

Tabel 1. Aantal broedvogels met het aantal jongen in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

	2024				2025			
	Nijlganzen	Grote Canadese Ganzen	Grauwe Ganzen	Hybride Witte Ganzen	Nijlganzen	Grote Canadese Ganzen	Grauwe Ganzen	Hybride Witte Ganzen
Aantal paartjes met jongen	7	67	4	0	16	74	7	1
Aantal jongen	42	339	13	0	65	392	41	2
Aantal jongen per paartje	6,0	5,1	3,3	0	4,1	5,3	5,9	2,0

Omdat de meeste ganzen in augustus 2025 waren vertrokken zijn de achtergebleven misvormde solitaire ganzen onterecht als potentiële broedvogels aangemerkt en vormden zo de kleine procentuele piek in figuur 24. De aandoening van de misvormde vleugels wordt verder in dit artikel beschreven.

Populatieopbouw

In 2024 werden in Eindhoven circa 400 jonge ganzen grootgebracht en in 2025 circa 500 waarvan gemiddeld 82% Grote Canadese Ganzen (tabel 1). Gemiddeld 12% was afkomstig van Nijlganzen en 6% van Grauwe Ganzen. De Hybride Witte Ganzen brachten nagenoeg geen jongen groot.

Het aantal broedvogels van de Grote Canadese Gans was in verhouding in 2025 lager dan in 2024 (figuur 25). Ook het voorplantingspotentieel was in 2025 iets lager. Ondanks dat in 2025 meer ganzen tot

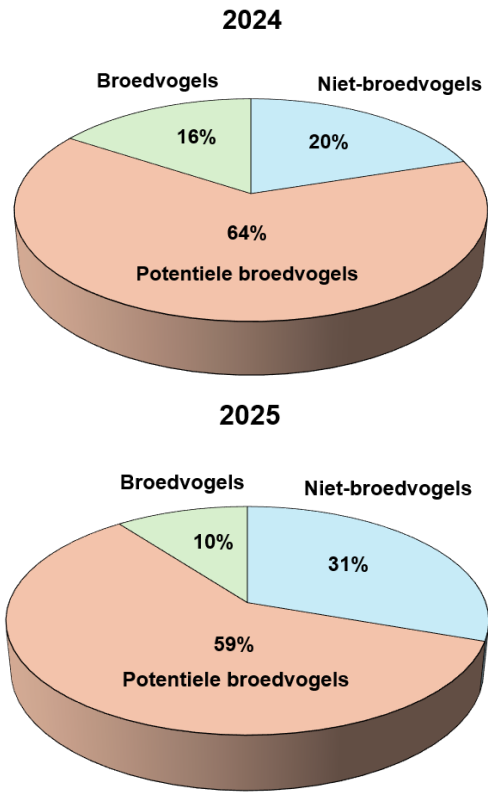
Tabel 2. Reproductie of aanwas weergegeven als het percentage jongen in de totale populatie ganzen per soort in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

	2024				2025			
	Nijlganzen	Grote Canadese Ganzen	Grauwe Ganzen	Hybride Witte Ganzen	Nijlganzen	Grote Canadese Ganzen	Grauwe Ganzen	Hybride Witte Ganzen
Reproductie of aanwas	52%	47%	14%	0%	56%	36%	25%	4%

broeden kwamen en meer jongen werden grootgebracht resulteerde dit in een lagere relatieve reproductie of aanwas van de Grote Canadese Ganzen in 2025 (tabel 2).

Mortaliteit

De eerste jonge Nijlganzen verschenen reeds in februari, daarna verschenen de eerste jonge Grauwe Ganzen in maart. De eerste jonge Grote Canadese Ganzen verschenen in april met een grotendeels gelijktijdige piek tussen eind april en begin mei. Van het ene paartje Hybride Witte Ganzen verschenen de jongen in begin mei. De telling van de jongen is begin juli gestopt. De jongen van de ganzen waren toen minstens twee maanden oud en konden vliegen. Tot deze leeftijd kon vastgesteld worden hoeveel jongen er verdwenen. Voor de Grote Canadese Ganzen was het enkele keren puzzelen omdat de jongen regelmatig in crèches van tientallen bij elkaar achter één of enkele ganzen aan liepen.

Figuur 25. Populatieopbouw van de Grote Canadese Ganzen tijdens de voortplantingsperiode (februari-mei) in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

Tabel 3. Sterfte van de jongen van de ganzen tot een leeftijd van twee maanden in de gemeente Eindhoven in 2024 en 2025.

	2024				2025			
	Nijlganzen	Grote Canadese Ganzen	Grauwe Ganzen	Hybride Witte Ganzen	Nijlganzen	Grote Canadese Ganzen	Grauwe Ganzen	Hybride Witte Ganzen
Aantal jongen	42	339	13	0	65	392	41	2
Verdwenen jongen	2	16	0	0	12	20	0	0
Sterfte jongen	4,8%	4,7%	0,0%	n.v.t.	18,5%	5,1%	0,0%	0,0%

Op basis het aantal geboren jongen en het aantal verdwenen jongen tot de leeftijd van minimaal twee maanden is de sterfte van de jongen berekend (tabel 3).

Met uitzondering van de Grote Canadese Ganzen zijn de sterftcijfers weinigzeggend vanwege het lage aantal jongen. De sterftcijfers van de Grote Canadese Ganzen zijn laag. De relatief hoge sterfte van de jonge Nijlganzen in 2025 is veroorzaakt door een nest met jongen dat geheel verloren ging en twee nesten die voor 60% verloren gingen. De reden van de verdwenen jonge ganzen kon geen enkele keer vastgesteld worden.

Engelenvleugel syndroom

Al aan het begin van de monitoring van de ganzen in Eindhoven werden foeragerende Grote Canadese Ganzen gezien waarvan de vleugelpennen dwars uit de vleugels staken. Het gaat hierbij om het *Angel Wing Syndrome* oftewel het engelenvleugel

syndroom (Chang et al. 2023). Dat is een aandoening waarbij het laatste gewricht van de vleugel enkelzijdig of dubbelzijdig verdraaid is en de vleugelvveren naar buiten wijzen in plaats van dat ze glad tegen het lichaam liggen.

Figuur 26. Grote Canadese Ganzen met uitstekende vleugelpennen in de gemeente Eindhoven. Links bij het Henri Dunantpark op 15 juli 2024 en rechts bij het Genderpark op 30 oktober 2025 (JB).

De aandoening wordt zover thans bekend veroorzaakt door een voedingstekort in combinatie met een hoog gehalte aan koolhydraten en suikers. Brood is daarbij de

grootste boosdoener. Door te veel slechte voedingsmiddelen krijgen de ganzen niet genoeg vitaminen en mineralen binnen die ze nodig hebben voor een normale groei en ontwikkeling.

De aandoening komt bij meerdere ganzen voor zoals bij de Nijlganzen (figuur 27).

Figuur 27. Nijlgans met het engelenvleugel syndroom in de gemeente Purmerend (Regio Purmerend).

De aandoening is blijvend en maakt het vliegen onmogelijk maar verder leken de ganzen gezond. De ganzen met het syndroom bleven altijd erg dicht bij het water omdat het de enige vluchtmogelijkheid is bij gevaar. Ook voor het sociale leven van de ganzen heeft het zeker gevolgen, zoals is gebleken tijdens de droogte in augustus 2025 waarbij vooral de ganzen met

de aandoening alleen bij de vijvers achterbleven.

Bij nagenoeg alle 50 locaties in de gemeente Eindhoven waar ganzen verblijven werd tijdens de monitoring voeren waargenomen, soms met bakken klein gesneden brood of meerdere broden tegelijk. Om het voeren te beperken heeft de gemeente Eindhoven bij een aantal parken met vijvers eind 2023 borden geplaatst (figuur 28).

Figuur 28. Links Turkse broden opgehangen aan het hek rond de vijver aan het Hendrik de Keyserplein op 7 juni 2024 zodat voorbijgangers het konden voeren aan de eenden en ganzen. Rechts een bord met het verzoek om de ganzen niet te voeren, geplaatst door de gemeente Eindhoven eind 2023 (JB).

Om te toetsen of de borden hielpen is op verzoek van de gemeente Eindhoven o.a. van 07:00 tot 21:00 uur, verdeeld over vier

dagen van 23 t/m 26 juli 2024, gepost in het Henri Dunantpark bij de vijver aan de Rode Kruislaan in Eindhoven om het voeren te registreren.

Tabel 4. Resultaten van een dag posten bij de vijver van het Henri Dunantpark in juli 2024 waarbij het voeren van ganzen en eenden is geregistreerd.

Voedsel	Geschat gewicht in kg *	Opmerkingen
≤ 1/2 brood	0,2	Fietser met fietstas
≤ 1/2 brood	0,3	Passanten/wandelaars
≤ 1/2 brood	0,3	Passanten/wandelaars
3 turkse broden	1,2	Bezoeker
2 hele broden	1,6	Bezoeker: boodschappentas vol
3 hele broden	2,4	Fietser: boodschappentas vol
≤ 1/2 brood	0,3	Passanten/wandelaars
3/4 brood	0,6	Fietser met fietstas
1/2 brood, 2 pakken koekjes, 2 volle pakken peperkoek,	1,9	Fietser met fietstas
Zak chips	0,2	Bezoeker
1/2 brood	0,4	Bezoeker
Krop sla	0,2	Bezoeker. Alleen zacht groen wordt gegeten door de ganzen
1/2 pak koekjes	0,2	Passanten/wandelaars
3 zakken kort gemaak brood	4,0	Automobilist
1 brood	0,8	Passanten/wandelaars
≤ 1/2 brood	0,3	Bezoeker
Onbekend uit klein zakje	0,2	Bezoeker
Zemelen uit zakje	0,5	Passanten/wandelaars
1/2 brood	0,4	Passanten/wandelaars
2 turkse broden	0,8	Passanten/wandelaars
2 hele broden, 1 turksbrood, zakje zwarte bosbessen	2,25	Passanten/wandelaar met boodschappentrolley
≤ 1/2 brood	0,3	Bezoeker
2 hele broden	1,6	Fietser met fietstas
≤ 1/2 brood	0,1	Passanten/wandelaars
1/2 brood	0,4	Bezoeker
≤ 1/2 brood	0,3	Passanten/wandelaars
Totaal (26 keer gevoerd van 07:00 tot 21:00 uur)	21,75	* heel brood = 0,8 kg, half brood = 0,4 kg en Turks brood = 0,4 kg

In de 14 uur werd door 26 bezoekers van het park in totaal ruim 21 kg aan hoofdzakelijk broden gevoerd aan de eenden en ganzen (tabel 4).

Het vooruitzicht voor de Grote Canadese Ganzen in Eindhoven is wat betreft het engelenvleugel syndroom niet goed. In 2024 werd het syndroom op vijf locaties geconstateerd en in 2025 op negen locaties, terwijl het voeren op nagenoeg alle locaties ogenschijnlijk niet minder werd.

Discussie

Nauwkeurigheid van de gegevens

De eerste vraag die zich voordoet bij de monitoring is hoe nauwkeurig en volledig de resultaten zijn. Daarvoor zijn al een aantal situaties bekend die ervoor zorgden dat de resultaten afwijken van de werkelijkheid. In de eerste plaats was dat het veelvuldig verplaatsen van met name de Grote Canadese Ganzen en de Grauwe Ganzen buiten de voortplantingsperiode. De Nijlganzen bleven veel langer op hun plek of bleven in de buurt en de Hybride Witte Ganzen verplaatsten zich nauwelijks. Tijdens de teldagen is geconstateerd dat de ganzen zich ook gedurende de dag verplaatsten. Dit is in de Kempen eerder voor de Grauwe Ganzen vastgesteld (van Kessel 2017). De invloed van de verplaatsingen op de getelde

aantallen is getracht te minimaliseren door alle ganzen op één dag te tellen, ervan uitgaande dat de kans op het missen en dubbeltellen van ganzen ongeveer even groot zou zijn. In hoeverre de fout in de aantallen getelde ganzen als gevolg van de verplaatsingen het beeld van de resultaten heeft beïnvloed is niet bekend. Enige geruststelling werd geboden door Wim Deebe die aan de hand van zijn wekelijkse tellingen van Park Meerland voor de LiveAtlas kon bevestigen dat de aantallen ganzen van de monitoring wat betreft Park Meerland goed overeenkwamen. Overigens kon Wim ook het verplaatsen van grote groepen Grote Canadese Ganzen gedurende de dag bevestigen.

Voorts was de beperkte toegankelijkheid van locaties en de detecteerbaarheid van de ganzen van invloed. Van een beperkte toegankelijkheid van locaties was sprake bij wateren op particuliere terreinen zoals van zorginstellingen, scholen, bedrijfsterreinen, etc. Dat gold ook voor wateren met dichte begroeiing en waar de paden op relatief grote afstand van wateren lagen, zoals op plaatsen waar De Dommel Eindhoven binnenkomt en verlaat. Ook op eilanden zoals in de Karpendonkse Plas was vaak het zicht beperkt door de begroeiing.

De beperkte detecteerbaarheid op die plaatsen heeft er met name in de nazomer

enkele keren toe geleid dat er een schatting van de groepjes ganzen moest worden gemaakt in plaats van dat exacte aantallen geteld konden worden. Gelukkig zijn ganzen grote vogels die zonder veel belemmering goed waarneembaar zijn, waardoor ze goed te tellen zijn. Mede doordat toestemming werd verkregen om op particuliere terreinen te tellen is de invloed van de toegankelijkheid van locaties en de detecteerbaarheid van de ganzen op het beeld van de resultaten als beperkt ingeschat.

Verder was er de bestrijding van de overlast door de ganzen. Voor zover bekend werden op zeker zeven locaties op particuliere terreinen in Eindhoven reeds maatregelen genomen tegen de ganzen vanwege de vervuiling van de gazons en de paden. Het betrof instellingen waarvoor de gazons en de paden een functioneel onderdeel zijn van de bedrijfsvoering voor behandelingen van verblijvende mensen en ontvangst van bezoekers. Het gebruik van de gazons en de paden was niet mogelijk zonder contact met de uitwerpselen. De maatregelen bestonden, voor zover bekend, soms uit het weggagen maar vooral uit het voorkomen dat er jongen werden geboren of groot werden gebracht. Het ging hierbij om 10-20 paartjes van vooral Grote Canadese Ganzen, dat een zekere invloed had op de resultaten van de aantallen jongen en de mortaliteit van de jongen.

Tenslotte zijn er nog de Grote Canadese Ganzen en Grauwe Ganzen die afwijkende kenmerken vertonen als gevolg van onderlinge kruisingen en kruisingen met tamme ganzen (figuur 29). Deze kruisingen zijn niet meegeteld bij de monitoring. Het ging hierbij om maximaal 10-12 ganzen.

Figuur 29. Ganzen met een mix van kenmerken als gevolg van kruisingen met andere ganzen. Links bij De Dommel aan de Bayeuxlaan op 31 januari 2025 en rechts bij de Oude Gracht op 28 december 2025 (JB).

Vooruitblik

Voor de gemeente Eindhoven is het voor toekomstig beheer interessant om te weten hoeveel ganzen waar verblijven en of de populatie nog groeit. Na twee jaren monitoren is daar nog geen voldoende zekerheid over te geven. Het jaar 2024 geldt als de nul situatie voor de monitoring die de komende jaren wordt voortgezet. Met de jaren 2024 en 2025 zijn er wel al enkele feiten beschikbaar gekomen. Zo zijn de locaties en de aantallen ganzen op gedetailleerde kaarten vastgelegd. Het

totaal aantal ganzen tijdens het broedseizoen was in maart 2025 43% hoger dan in maart 2024. Voor de periode september t/m november was dat gemiddeld 47% hoger. Het totaal aantal jongen nam in 2025 met 21% toe t.o.v. 2024. Ook waren er in 2025 elf nieuwe locaties met ganzen bijgekomen en vijf kleine locaties in 2024 waren in 2025 niet bezet. De verwachting is dan ook het draagkrachtniveau van de populatie ganzen in Eindhoven nog niet is bereikt.

Dankwoord

Tom Heijnen heeft aan het artikel bijgedragen door zijn redactionele hulp en het sparren over de inhoud. Wim Deeben heeft enkele data getoetst en foto's beschikbaar gesteld. Beide wil ik daarvoor graag bedanken. ■

Literatuur

[Chang, S.C. et al. 2023](#). Effects of angel wings on morphological and histological characteristics of White Roman geese. Poultry Science 102 (5).

[Collias, N.E. & L.R. Jahn 1959](#). Social behavior and breeding success in Canada geese (*Branta canadensis*) confirmed under semi-natural conditions. The Auk 76(4).

[Kessel, J. van 2017](#). Overzomerende en overwinterende grauwe ganzen in de Brabantse Kempen. Resultaat tellingen mei 2016 - maart 2017. Eigen uitgave.

Enkele voorbeelden van foto's uit de Mystery Bird Quiz (samenstelling Paul van Pelt)

Quizzen met eBird

Paul van Pelt

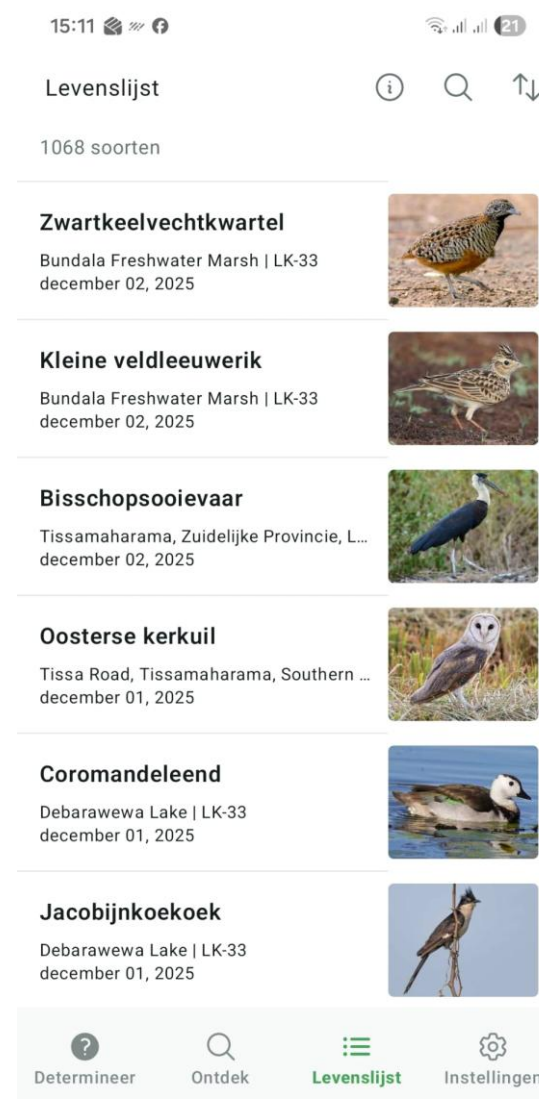
Op de laatste jaarvergadering werd door Jos de vraag gesteld of het mogelijk zou zijn dat ze de volgende keer bij de *Mystery Bird Quiz* wat meer punten zou kunnen halen. Met andere woorden: de MBQ was wel (weer) erg moeilijk. En dat is een terecht punt, maar natuurlijk ook voor een groot deel het idee van deze quiz. Elke foto zou bij een deelnemer aan de quiz moeten kunnen leiden tot op zijn minst een lichte twijfel over welke soort het betreft. Een combinatie van soortenkennis en kennis van onderscheidende kenmerken kan dan die twijfel wegnemen. Die kennis opdoen is dus het devies. Dat was bij de jaarvergadering ook de wat plagerig gebrachte repliek op de vraag, maar daarom niet minder waar.

Er werden vervolgens al wat apps voorgesteld waarmee je vogelquizzen kunt spelen op je telefoon, maar er is ook een andere mogelijkheid: quizzen op de website van [eBird](#). En daarmee kun je zelfs twee vliegen in één klap slaan, want naast het vergroten van je vogelkennis kun je hiermee ook fouten in de data aangeven en verbeteren. Daarom dat ik in dit artikel daar even over wil uitweiden.

Voor degenen die er nog niet bekend mee zijn: eBird is in de basis te vergelijken met waarneming.nl, maar dan specifiek voor vogels. Als gebruiker in het veld maak je een *checklist* aan, waarin je de vogelsoorten en aantallen aangeeft die je waarneemt. Dit komt allemaal terecht in een database en dat geeft waardevolle informatie over aantallen en verspreiding van vogelsoorten.

Je bouwt voor jezelf op die manier ook een lijst op van vogels die je hebt gezien en het is bovendien te koppelen aan [Merlin](#). Als je dat doet, zie je in de Merlin app ook bij elke vogelsoort of je die al eerder gezien hebt en kan je daar je 'levenslijst' inzien.

Bij eBird heb je daarnaast de mogelijkheid om 'bewijsmateriaal' bij te voegen bij je waarnemingen. Het bewijs kan bestaan uit notities, geluidsopnames en/of video's, maar het meest gangbaar is natuurlijk de foto. Al deze foto's - de geluidsopnames en video's ook trouwens - worden opgeslagen in de [Macaulay Library](#), een enorm groot wetenschappelijk archief met inmiddels ook materiaal van andere dierklassen dan vogels. De vogelfoto's in de Macaulay Library worden gebruikt bij de quiz die je kunt spelen op eBird.

Levenslijst in de Merlin app.

De quiz op de website van eBird (je hoeft geen account te hebben) is te vinden door op de *Explore* pagina een eindje naar beneden te scrollen. Klik dan op *Photo + Sound Quiz*.

Learn Birding Skills

eBird Essentials

This self-paced course gives you the essential tools to maximize what you get out of your eBirding.

Merlin Bird ID

Free, global bird ID and field guide app powered by your sightings and media.

Photo + Sound Quiz

Create custom ID quizzes for anywhere in the world

Klik op de volgende pagina op *Start Quiz* en je kunt je eigen quiz gaan samenstellen. Je geeft aan uit welke regio of uit welk gebied je vogelsoorten te zien wil krijgen en wanneer ze daar voorkomen.

Home

Customize your quiz

Where? 📍

Birds in a region

Create a quiz with birds from a county, state, province, or country.

Birds near a place

Create a quiz with birds found near a city or place.

Choose a county, state, province, or country

Netherlands (NL)

When? 📅

Year-round

Include birds occurring at any time of year.

Choose a day

Include birds occurring near a specific time of year.

Choose a day

27 March

Today

Which birds? 🐦

Likely and infrequent

Photos or sounds? 📷

Photos

Identify birds from photos

Sound recordings

Identify birds from sounds

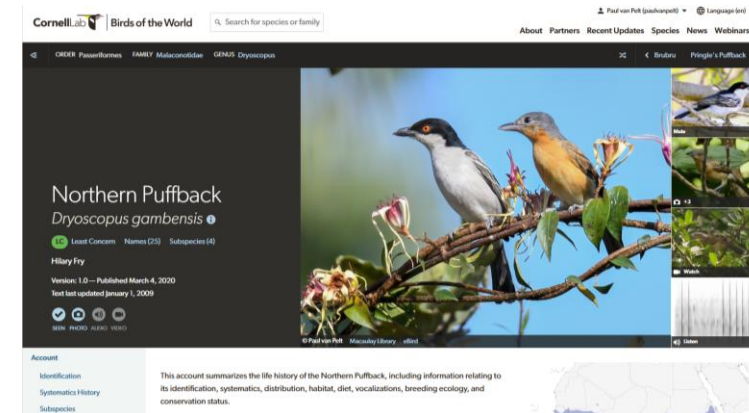
Je eigen quiz samenstellen op de eBird website.

Vervolgens kies je nog of je enkel algemene soorten wil zien of dat er ook schaarse vogels tussen mogen zitten (of zelfs zeldzame soorten of dwaalgasten) en of je een foto- of geluiden-quiz wil.

Quizvraag op de eBird website.

In de quiz krijg je 20 foto's te zien (mits je voor foto's kiest natuurlijk) en een meerkeuzelijst welke soort het betreft. Handig dus om je kennis van de vogels hier in Nederland te vergroten, maar ik gebruik het zelf ook graag ter voorbereiding op een vogelreis. Even wat quizen spelen met de vogels van Gambia of Sri Lanka, zodat ik al een beetje een idee heb wat daar voorkomt. Goed om te weten: je moet de foto beoordelen (1-5 sterren) om naar de volgende foto te gaan. Die beoordeling wordt ook weer opgeslagen bij de foto, zodat men bijvoorbeeld op de websites van eBird of [Birds of the World](https://birds.world) de beste foto's kan tonen bij de soortbeschrijvingen.

Soortpagina op Birds of the World.

Maar zoals aangegeven dient dit nog een ander doel. De foto's bij de quiz zijn dus foto's die bij waarnemingen van eBird zijn toegevoegd, maar het kan natuurlijk gebeuren dat men hier een foutje in maakt. Ofwel heeft men de vogel verkeerd gedetermineerd, of men heeft per ongeluk de foto toegevoegd aan de verkeerde vogelsoort in hun lijstje.

Dan zie je een foto van een Pimpelmees en geeft de quiz aan dat het een Zilvermeeuw zou zijn. In de gevallen dat je overtuigd bent van een dergelijke fout, kun je de foto 'vlaggen' en wordt deze naar de validatoren van eBird gestuurd. Deze kunnen dan weer aangeven of ze het met je eens zijn en, indien dat het geval is, de correctie aanbrengen. Dan staat die Pimpelmees daarna netjes op de goede plek in de Macaulay Library. Wel zo handig! ■